

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 808

12. LISTOPADA 2018. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Pokrajinska tajnica Dragana Milošević

Prostori za energiju i kreativnost

6

*Dani hrvatske knjige i riječi –
Dani Balinta Vujkova održani
u Subotici*

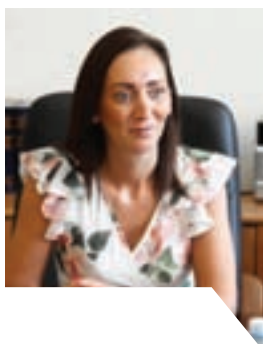
**Novim tehnologijama
do novih čitatelja**

10

Vrijeme ustavnih promjena

Kaos u legislativi

12

Dragana Milošević, pokrajinska
tajnica za kulturu, javno
informiranje i odnose
s vjerskim zajednicama

**Prostori za energiju
i kreativnost**

26

Manifestacija *Šokci i baština* ove
godine održana u Baču

**Još nas ima,
još smo tu!**

30

Marko Kljajić, dobitnik nagrade
za životno djelo na području
književnosti

**U prvom redu
kroničar, pjesnik
iz intimne potrebe**

34

Međubiskupijski sud počeo
s radom

**Potvrđivanje istine
o valjanosti
ženidbenog veza**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović
(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,
Antun Borovac, Josip Dumendžić,
Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

MANJINE: ništa senzacionalno

O karakteru manjinskih medija govorilo se i pisalo nadugačko i naširoko proteklih godina, o njihovom ustrojavanju, financiranju, vlasničkim pravima i upravljanju njima. Ponekada s razumijevanjem suštine ovih medija a ponekada i ne. Nerijetko su nas na raznim seminarima pokušavali »educirati« što i kako trebamo raditi na primjerima »velikih«, komercijalnih medija što nama, koji smo pohađali te seminare, i nije baš puno koristilo. Jednostavno jer su manjinski mediji neusporedivi s na primjer *New York Timesom*, *BBC-jem*, pa i *Politikom*, *NIN-om*, *Danasom...*, jer osim informiranja na materinjem jeziku manjinski mediji imaju i još niz drugih, važnih zadataka, među kojima je i doprinos očuvanju kulturnog naslijeđa. O tome, među ostalim, za naš tjednik govori i pokrajinska tajnica za kulturu, informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević**. Kako kaže, manjinski se mediji mogu promatrati i kao dio kulturnog naslijeđa i zato su, smatra, opstanak i funkcioniranje tih medija »važni i izvan, i iznad konteksta informiranja samog po sebi«.

I jesu važni »izvan i iznad informiranja«, jer tko bi na primjer u Srbiji (a i šire) detaljno pisao o *Danima hrvatske knjige i riječi* – *Danima Balinta Vujkova* održanima u Subotici. Tijekom četiri dana odvijali su se programi za sve generacije – od djece do odraslih. Održan je Književni salon na kojem su se čule uglazbljene verzije pjesama hrvatskih autora, oko 400 predškolaca i osnovnoškolaca je sudjelovalo u programu Narodna književnost u školi, održana je radionica u Gimnaziji na temu »Nove tehnologije u knjižnici«, prezentirane su nove (besplatne) aplikacije za praćenje i kreiranje digitalnih sadržaja, održano je stručno savjetovanje za knjižničare, priređena je izložba knjiga i periodike iz godišnje produkcije Hrvata u Srbiji i dodijeljene su nagrade na području književnosti i znanosti. Ništa senzacionalno i skandalozno, što bi možda privuklo »velike« medije, nije se dogodilo, ali je zato ova manifestacija za očuvanje baštine i razvoj kulture i obrazovanja od izuzetnog značaja za Hrvate u Srbiji.

Pišemo i o knjizi *Moj Nenadić* grupe somborskih autora u kojoj je na 500 stranica s oko 400 fotografija ispričana jedinstvena priča o salašima i salašarima koji su dali značajan doprinos »u osnutku i radu društva *Vladimir Nazor*, prednjačili u gospodarskom razvoju i iznjedrili vrhunske stručnjake«. Kako sada stvari stoje, a kao posljedica poslijeratnog »razvoja«, salaši i salašari su sada već postali dio »kulturne baštine« i sačuvani su ponajviše tek u pjesmama, knjigama i na stranicama našeg tjednika.

Slikom i riječju predstavljamo i manifestaciju *Šokci i baština*, koja je ove godine održana u drevnom Baču a u kojoj su sudjelovale šokačke udruge iz Bača, Plavne, Vajske, Sonte, Sombora, Berega, Monoštora i prikazale svoje kulturno naslijeđe a mi zabilježili... Zabilježili smo i predstavljanje šokačke i bunjevačke nošnje na Međunarodnom festivalu narodne nošnje, nakita i oglavlja *Biserna grana* održanom u Petrovaradinu i još mnogo toga što već jest kulturno naslijeđe ili će to jednog dana postati. Jer i današnji kulturni i društveni život Hrvata u Srbiji kojeg svakog tjedna bilježimo jednoga će dana postati dijelom kulturnog naslijeđa.

O manjinskim medijima kao kulturnom naslijeđu govorit će se i sljedećeg mjeseca na drugoj Europskoj konferenciji posvećenoj manjinskim i lokalnim medijima koja će se održati u Novom Sadu, koju također najavljujemo u ovom broju.

J. D.

Konferencija u Novom Sadu

Manjinski mediji kao kulturno naslijeđe

Druga Europska konferencija posvećena manjinskim i lokalnim medijima bit će održana u Novom Sadu od 15. do 17. studenoga, najavljeno je na konferenciji za novinare u Novom Sadu. Organizatori konferencije su *Magyar Szó*, Asocijacija medija, *Heror media Pont* i Centar za razvoj manjinskih i lokalnih medija u suradnji s Europskom asocijacijom manjinskih dnevnih listova.

»Novi Sad kao izrazito multinacionalna sredina, koja tradicionalno podržava očuvanje kulturne raznolikosti, prepoznaje značaj manjinskih medija i u tom procesu i općenito. Konferencija koja proučava njihovu društvenu ulogu i na taj način ih dodatno promovira, za nas je veoma značajna, i veoma mi je drago što je konferencija našla svoje mesto u projektu *Novi Sad 2021*. Gradska uprava ima posebnu sekciju u financiranju kroz natječaje koja je namijenjena upravo javnom informiranju, i na taj način omogućili smo podršku svim projektima od općeg interesa, jer smo svjesni specifičnosti nekomercijalnog sadržaja i važne uloge koju mediji imaju u društvu«, rekao je član Gradskog vijeća za kulturu **Dalibor Rožić** i dodao kako je siguran da će ova konferencija biti uspješna i da će kreirati odgovarajuću platformu za tumačenje i tretman manjinskih medija u našoj zemlji, ali i u Europi, kao i da će potaknuti intenzivniju suradnju na tom polju.

Pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević** istakla je značaj ove Konferencije, jer se na vrlo pragmatičan način bavi pitanjima informiranja na jezicima nacionalnih manjina. Ona je istakla da je Pokrajinska vlada u posljednje dvije godine povećala sredstva

koja se izdvajaju za financiranje medija na manjinskim jezicima i dodala kako je namjera Pokrajinske vlade da i u narednoj godini poveća sredstva i podrži manjinske medije na teritoriju čitave AP Vojvodine.

Ravnateljica *Heror Media Pont* **Nataša Heror** naglasila je da druga Europska konferencija, pod nazivom »Jesu li manjinski mediji kulturno naslijeđe«, propituje poziciju manjinskih medija kao aktivnih činilaca razvoja europskih društava.

»Traženje odgovora na ovo pitanje će se odvijati kroz nekoliko glavnih tema: kulturna prava, samoregulacija manjinskih medija i definiranje fenomena manjinskih medija kao kulturnog naslijeđa. Europski karakter ove konferencije omogućuje uvid u produkciju i stupanj utjecaja manjinskih medija širom Europe na društva u kojima stvaraju svoj sadržaj. Događaj je integriran u 'PLUS dane interkulturalnosti' projekta *Novi Sad 2021*, a jedan od ciljeva za ovu godinu je promoviranje Novog Sada i Vojvodine kao kulturnih destinacija koristeći potencijale njihovog izvornog multikulturnog okruženja, i to putem aktivne suradnje s manjinskim medijima kako u Srbiji tako i širom Europe«, rekla je Nataša Heror.

Prvi dan konferencije je rezerviran za predavanja o glavnim temama događaja namijenjenim novinarima, studentima, menadžmentima medija, predstavnicima institucija i organizacija koje se bave položajem manjinskih zajednica, manjinskim i kulturnim pravima, kao i srednjoškolcima koji pohađaju fakultativni predmet »Mediji i medijska pismenost«, dok će se drugog dana događaj odvijati kroz plenarni rad u četiri panela.

H.R.

Interliber za srednjoškolce

Hrvatsko nacionalno vijeće organizira jednodnevnu ekskurziju na Sajam knjiga i učila *Interliber* u Zagrebu za srednjoškolce koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku i nastavnike koji rade u hrvatskim odjelima. Posjet *Interliberu* će biti u subotu, 17. studenoga 2018. godine. Cijena aranžmana je 3000 dinara i plaća se u tri rate po 1.000 dinara. Program se sastoji od posjeta *Interliberu*, ručka (uračunatog u cijenu) i posjeta centru Zagreba. Polazak je u ranim jutarnjim, a povratak u kasnim večernjim satima.

Novac se uplaćuje isključivo na žiro račun Hrvatskog nacionalnog vijeća, a obvezu prikupljanja novca i uplate preuzet će razredne starješine. O detaljima putovanja učenici i nastavnici će biti naknadno obaviješteni.

Predstavnici britanskog veleposlanstva u HNV-u

Predstavnice britanskog veleposlanstva u Srbiji, druga tajnica **Celija Somerstain** i politička savjetnica **Jasna Hajder**, posjetile su u utorak, 9. listopada, Hrvatsko nacionalno vijeće. Bila je to prilika porazgovarati o izborima za nacionalna vijeća nacionalnih manjina u Republici Srbiji, dosadašnjem radu Hrvatskog nacionalnog vijeća te o pogledima čelnika zajednice na zakonodavni okvir za manjine u Srbiji. Celija Somerstain je izrazila zadovoljstvo zbog posjeta HNV-u, te naglasila kako je britanska vlada zadovoljna što može surađivati sa srbijanskim vlastima u pogledu predstojećih izbora za nacionalna vijeća nacionalnih manjina. »Nije mi poznato da postoje nejasnoće ili kakvi problemi, postoji veoma dobar zakonski okvir te sam sigurna da će izbori proteći u najboljem redu i sukladno zakonu.« Predstavnice britanskog veleposlanstva primio je predsjednik HNV-a dr. sc. **Slaven Bačić**.

S. J.

Blagoslov Dnevnog centra

Utorak, 9. listopada, u Srijemskoj Mitrovici svečano je otvoren Caritasov centar za osobe s invaliditetom Sveta Tereza. Prostorije je blagoslovio župnik i generalni vikar Srijemske biskupije preč. **Eduard Španović**, a uvodnu riječ je održao direktor Caritasa Srijem vlč. **Jozo Duspara**. Poslije blagoslova nazočnima se obratio predstavnik Caritasa Njemačke **Tobias Noelke** koji je tom prigodom podsjetio nazočne da suradnja između Caritasa Njemačke i Caritasa Srbije traje više od 20 godina. Tijekom otvaranja potpisan je protokol o suradnji između Caritasa Srijem, Caritasa Srijemska Mitrovica, Doma zdravlja, Opće bolnice Srijemska Mitrovica, Grada Srijemska Mitrovica i Centra za socijalni rad. Otvaranju su nazočili i predsjednik Skupštine Grada Srijemska Mitrovica **Tomislav Janaković**, načelnik uprave općih poslova **Miroslav Jokić** i predstavnici mitrovačkog Doma zdravlja.

Na kraju ceremonije uručene su zahvalnice svima koji su pomogli otvaranje ovog centra.

S. D.

Praznik zajednice – Dan rođenja bana Jelačića

Obilježavanje jednog od četiri praznika hrvatske zajednice u Republici Srbiji – Dan rođenja bana **Josipa Jelačića** bit će održano u utorak, 16. listopada, u Novom Sadu. Program počinje svetom misom u crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu koja će biti služena od 18 sati. Nakon svete mise, u 19 sati i 30 minuta u Amfiteatru na SPENS-u, u Novom Sadu, bit će održan prigodan kulturno-umjetnički program. Nakon toga bit će upriličen domjenak u predvorju ispred Amfiteatra. Organizatori proslave su Hrvatsko nacionalno vijeće i HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina.

Grof **Josip Jelačić Bužimski** rođen je 16. listopada 1801. u Petrovaradinu, a preminuo je u 20. svibnja 1859. u Zagrebu. Bio je general i ban hrvatski, dalmatinski i slavonski od 1848. do 1859. godine i jedan je od najznačajnijih političara u cijeloj povijesti Hr-

vata. U Hrvatskoj se slavi kao nacionalni junak. Ukinuo je kmetstvo i sazvao prve izbore za Hrvatski sabor. Kao vojskovođa je pobijedio u nizu bitaka protiv ustanika u Habsburškoj Monarhiji za vrijeme Revolucije u Mađarskoj 1848. godine.

D. B. P.

Uskoro raspisivanje natječaja za njegovatelje

U ovom se mjesecu očekuje završetak radova na rekonstrukciji gerontološkog kluba Centar 1 u Ulici Petra Drapšina 3 u Subotici, gdje će biti i sjedište Regionalnog centra za obuku njegovatelja, kao rezultat projekta »Razvoj usluga socijalne zaštite u okviru regionalne gerontološke mreže«, u okviru Interreg IPA programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2014. – 2020. Sljedeći korak je raspisivanje natječaja za izbor prvih kandidata za rad u ovom centru, kaže direktor Gerontološkog centra Subotica **Nenad Ivanišević**.

On ujedno najavljuje pripremu aplikacije na novi hrvatski projekt, skupa s kolegama iz Đakova i Osijeka, kao i Apatina, koji treba biti nastavak ovog projekta, a radi se o Centru za prevenciju i otklanjanje posljedica demencije. Znanstveni dio ovog centra bit će smješten u klubu u Petra Drapšina, a smještajni dio za osobe oboljele od demencije planiran je u domu u Ulici 27. ožujka, gdje bi bili prošireni kapaciteti.

Podsjetimo, riječ je o značajnom projektu jer trenutno ne postoji formalno obrazovanje njegovatelja, a ovo će biti akreditirana ustanova s programom koji se primjenjuje u Hrvatskoj. Cilj je da svi njegovatelji koji budu obučeni, budu i zaposleni.

I. P. S.

Natječaj za Najlipšu pismu na ikavici hrvatskih pjesnika koji žive ili su rođeni u Srbiji

Svaki pjesnik može sudjelovati s jednom pjesmom po vlastitom izboru pisanoj na hercegovačkoj, dalmatinskoj, ličkoj, bosanskoj, šokačkoj ili bunjevačkoj ikavici.

Pjesmu dostaviti na e-mail adresu hkdvnazor@gmail.com ili na adresu Društva.

Uz pjesmu svaki autor treba poslati svoj kratki životopis (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji sada radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi, te adresa stanovanja). Autori tri najbolje pjesme bit će novčano nagrađeni:

1. mjesto – 50 eura
2. mjesto – 40 eura
3. mjesto – 30 eura

Autori nagrađenih pjesama dobit će i umjetničke slike nastale na likovnim kolonijama koje organizira stanišičko Društvo.

Rezultati natječaja bit će objavljeni i prvonagrađene pjesme pročitane na manifestaciji *IKAVICA – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata u Stanišiću* 24. 11. 2018. godine.

Adresa: Hrvatsko kulturno društvo *Vladimir Nazor* Stanišić, ul. M. Parađine 139, 25284 Stanišić, Republika Srbija.

Rok za slanje: 1. 11. 2018.

Slanjem pjesme na Natječaj autor je suglasan da se ista može objaviti u Zborniku.

Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova održani u Subotici

Novim tehnologijama do novih čitatelja

Laureat nagrade za životno djelo na području književnosti je vlč. Marko Kljajić * Nagrada Emerik Pavić za najbolju knjigu u 2017. dodijeljena povjesničaru Robertu Skenderoviću, a trijenalna nagrada za prozno djelo Iso Velikanović vlč. Draganu Muharemu

U već standardni prikaz godišnje knjiške produkcije Hrvata u Srbiji, te valorizacije u kontekstu dodjele književnih nagrada, ovogodišnji, sedamnaesti *Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova* u Subotici, kao najveća književna manifestacija ove manjinske zajednice, protekli su u znaku novih sadržaja koji su za cilj imali prezentaciju suvremenih digitalnih tehnologija koje mogu biti od pomoći u poticanju i širenju čitateljske publike, a posebice čitateljskih navika djece i mladih. Tako prošireni, četverodnevni program, koji je trajao od srijede, 3., do subote, 6. listopada, po riječim organizatora, uvjetovao je da manifestacija u prvi plan upravo stavi svoj raniji podnaslov *Dani hrvatske knjige i riječi*.

»Imali smo programe za sve uzraste, od djece preko mladih do odraslih. Knjiga neće nestati, ali nam je zadaća da ju uporabom novih tehnologija što više približimo čitateljima, prije svega digitalnoj *Z generaciji* koja dolazi. U tom procesu važan je trokut

kojega čine nastavnici, knjižničari i učenici. Tako smo u sklopu *Dana* te nove tehnologije učenicima približili kroz radionicu, nastavnicima kroz akreditirani seminar, dok je međunarodno savjetovanje knjižničara na tu temu bilo prilika za razmjenu iskustava i usavršavanje na tom polju«, kaže **Bernadica Ivanković**, predsjednica Hrvatske čitaonice Subotica, udruge koja je nositelj organizacije *Dana*, uz potporu Gradske knjižnice Subotica i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Književni salon

Ovogodišnji *Dani hrvatske knjige i riječi* započeli su *Književnim salonom* u Gradskoj knjižnici koji je bio naslovljen *Pjevamo pjesnike*. Sukladno nazivu, publika *Salona* imala je priliku slušati uglazbljene verzije pjesama hrvatskih autora, kako onih s prostora matične domovine, tako i iz Srbije. Moderatorica večeri

Nevena Mlinko uvela je publiku u ovu večer izlaganjem o ulozi umjetnosti u životu suvremenog čovjeka. Ona je kazala kako ovakva večer spojem glazbe i poezije budi u čovjeku senzualnost koja je izvor snage.

Publici su se predstavili glazbenici iz Đakova – **Sanja Hajduković** (vokal) i **Josip Molnar** (gitara) koji su izveli uglazbljene stihove **Zvonimira Goloba**, **Maka Dizdara**, **Arsena Dedića**...

Smjenjivali su se tijekom večeri kroz pjesmu hrvatski književni jezik, kao i bunjevačka i šokačka ikavica, mogle su se čuti i pjesme izgovorene kajkavskim narječjem i mnoge druge. Pjesme hrvatskih pjesnika iz Vojvodine izvele su **Nela Skenderović** na klaviru i **Lidija Ivković**, a **Martina Čeliković** je uz klavirsku pratnju **Ervina Čelikovića** izvela pje-

 Nagrada za životno djelo: Bernadica Ivanković, Marko Kljajić (dobitnik) i Katarina Čeliković

 Nagrada *Emerik Pavić*: Robert Skenderović (dobitnik) i Jasminka Dulić

smu *Subotica, vridnija od zlata*. Publika se na momente rado pridružila pjevanju pjesnika.

Program za djecu i mlade

Četvrtak je bio dan namijenjen učenicima koji su u sustavu obrazovanja na hrvatskom jeziku. Tradicionalni program *Narodna književnost u školi – U spomen na Balinta Vujkova Didu* okupio je oko 400 predškolaca i osnovnoškolaca (opširnije o ovome na *Hrckovim stranicama*).

Istoga dana navečer, u Gimnaziji *Svetožar Marković*, održana je radionica na temu *Nove tehnologije u knjižnici, moguće ili ne?* koju je vodila **Mirjana Nešić**, viša diplomirana knjižničarka iz

 Nagrada *Iso Velikanović*: Dragan Muharem (dobitnik) i Klara Dulić

škole Beogradska politehnika. Tom prigodom prezentirano je kako nove tehnologije kao što su *QR kodovi*, *proširena realnost* (AR), *virtualna realnost* (VR) i druge mogu učiniti knjigu zanimljivijom. Zanimljivo je da su spomenute aplikacije besplatne i na taj način praktički dostupne svima. Nakon uvoda, srednjoškolci su u skupinama kroz praktični rad kreirali neki od digitalnih sadržaja.

»Knjižnice danas više nisu samo police s knjigama, već uz upotrebu digitalnih tehnologija pružaju mnogo više različitih sadržaja i informacija. Tako da danas više nije neobično da u knjižnicama nađete *video tutorial* za korištenje neke baze podataka ili *video trailer* za knjigu. Tehnologije *QR kodova*, *proširene* ili *virtualne realnosti* mogu se na različite načine koristiti u suvremenim

 Polaganje vijenaca na bistu Balinta Vujkova

Književni salon *Pjevamo pjesnike*

knjižnicama koje trebaju biti mjesto ne samo za iznajmljivanje knjiga, već i za učenje, istraživanje ili inovacije. Ove tehnologije učenici također mogu primjenjivati i u svojim školskim projektima», kaže Mirjana Nešić.

Savjetovanje knjižničara

Petak je započeo stručnim savjetovanjem za knjižničare na temu *Primjena novih tehnologija i metoda rada u radu s djecom i mladima u knjižnicama* koji je u Gradskoj knjižnici okupio oko 50 sudionika iz Srbije i Hrvatske, od kojih je njih 29-ero imalo izlaganja.

Jedna od sudionica, **Milana Bajkin** iz kikindske knjižnice *Jovan Popović* smatra kako je ovo savjetovanje bilo veoma korisno zbog aktualnosti tema.

»Popularizacija knjige i književnosti se ne vrši više samo tradicionalnim načinima već i putem novih medija. Savjetovanje je jako dobro organiziran a značajno je i to što smo imali prilike čuti iskustva i upoznati projekte kolega iz Hrvatske«, kaže Bajkin.

Također, savjetovanje je bila prigoda i za umrežavanje knjižničara te uspostavu suradnje na nekim novim projektima. U sklopu *Dana*, u Knjižnici je već po običaju priređena i prigodna izložba knjiga i periodike iz godišnje produkcije Hrvata u Srbiji.

Dodjela nagrada

Tradicionalno, *Dani hrvatske knjige i riječi* su godišnja prigoda za dodjelu književnih nagrada na području književnosti vojvođanskih Hrvata. One su nagrađenima uručene na središnjem događaju manifestacije, Multimedijalnoj večeri, koja je održana u Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo*. Najznačajnije priznanje, nagrada za životno djelo na području književnosti, a koju dodjeljuje Hrvatska čitaonica, ove je godine pripala književniku i publicistu vlč. **Marku Kljajiću**. Osim četiri knjige poezije, Kljajić je autor nekoliko knjiga o mjestima u Srijemu u kojima je službovao kao svećenik, bilježeći ne samo kulturnu povijest već prateći sve što je proživljavao hrvatski narod u njima (razgovor s dobitnikom nagrade možete pročitati na stranicama kulture).

»Raduje me što je moj rad na ovaj način pohvaljen i valoriziran. Nisam pisao zbog nagrada, ali drago mi je kada to netko prepozna i kada priznanje dođe«, izjavio je vlč. Kljajić.

Nagradu ZKVH-a **Emerik Pavić** za najbolju knjigu objavljenu tijekom 2017. godine dobio je povjesničar **Robert Skenderović**, autor knjige *Povijest podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca): od doseljavanja do propasti Austro-Ugarske monarhije*. Knjiga je objavljena u sunakladi ZKVH-a i Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest u Slavonskom Brodu. U obrazloženju žirija se, među ostalim, navodi kako je ova knjiga važna sinteza povijesti Hrvata iz Bačke koja predstavlja značajan iskorak u iščitavanju i sažimanju povijesne građe od prvih spomena Hrvata na ovom području pa do 1918. godine.

»Ovo djelo jeste i bit će, kada je u pitanju povijest ovdašnjih Hrvata, jedno od onih izdanja na koje će se svatko tko se bavi poviješću Hrvata u Bačkoj morati referirati i vjerojatno najviše citirati. Djelo predstavlja primjer tumačenja povijesnih činjenica i osnova od kojih će se u daljim istraživanjima polaziti pri proučavanju identiteta Hrvata u Bačkoj«, dodaje su u obrazloženju.

Zahvaljujući se na nagradi, Skenderović je kazao kako mu ova nagrada posebno znači jer mu je dodijeljena iz zajednice o kojoj je i za koju je ovu knjigu pisao.

Prvi puta dodijeljena je i ZKVH-ova trijenalna nagrada **Iso Velikanović** za najbolje prozno djelo. Nagrada za najbolju knjigu proze u razdoblju od 2015. do 2017. pripala je zbirici kolumni *Ispovijest crkvenog pauka* vlč. **Dragana Muharema** objavljenoj u nakladi Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice. U obrazloženju žirija se navodi kako se knjiga istaknula dobrim razu-

Razvoj i njegovanje publike

»Možemo biti zadovoljni ovogodišnjim *Danima hrvatske knjige i riječi*, o čemu nam govore dojmovi i publike i sudionika. Ponudili smo dosta novih sadržaja i novijih pristupa u prezentaciji književnog stvaralaštva i baštine, kako bismo došli do šire publike. Važno nam je djelovati u sustavu obrazovanja, stoga smo dosta programa posvetili učenicima, od predškolaca do učenika osnovnih i srednjih škola«, kaže predsjednica Organizacijskog odbora manifestacije **Katari- na Čeliković**.

Radionica za srednjoškolce

mijevanjem društvenoga konteksta, njegujući pritom ton iskrene komunikacije s čitateljem koja se u ovim kratkim i vrlo efektivnim tekstovima doima vrlo prirodnom i svrhovitom: »Osobitu pozornost privukli su naslovi koji intrigiraju čitatelje. Nadalje, djelo sadrži i odlike dobroga duhovnoga štiva, nema namjeru docirati, nego postupno vodi čitatelja do samostalnih spoznaja o svijetu i sebi. Tekstovi imaju i svoju filozofsku podlogu, te često krenuvši od pojedinačnog dolaze do općeg te možemo kazati kako su i dobro strukturirani«.

»Iznenadio sam se da je moj prvijenac dobio nagradu u konkurenciji s drugim, talentiranim autorima koji duže stvaraju od mene«, izjavio je Muharem nakon dodjele priznanja. »Žiri je vjerojatno prepoznao stil kojim sam pristupio kroz teologiju govoriti o Bogu, ali približiti to jednostavnom čovjeku, da bude tu i humora i ironije, a da bude zanimljivo i kao književno djelo. Ova nagrada može značiti poticaj mojem novom pisanju.«

Multimedijalnoj večeri, među ostalima, nazočio je i veleposlanik Hrvatske u Srbiji **Gordan Bakota** koji je istaknuo kako ovakve manifestacije, ali i dodjele nagrada za izuzetne prinose u zajednici, čuvaju kulturu i pridonose opstojnosti Hrvata u Srbiji.

U okviru Multimedijalne večeri nastupili su ženska pjevačka skupina *Prelje HKC-a Bunjevačko kolo* i komorni zbor *Collegium musicum catholicum* iz Subotice, dok je poeziju nagrađenog Marka Kljajića kazivala **Katica Naglič** iz Surčina.

Trideset novih naslova

Knjišku produkciju »od Dana do Dana« analizirala je profesorica književnosti **Klara Dulić**. Tijekom ovog razdoblja tiskano je ukupno trideset naslova što je na dosadašnjoj prosječnoj razini s kojom bismo, kako navodi, trebali biti zadovoljni. Osim knjiga poezije, to je razdoblje obilježilo i što je nakon izvjesne stanke tiskana i jedna knjiga drama, dok su se na proznome polju javila i tri nova romana »kao lijep iskorak u duljim formama« te dvije zbirke kratkih priča. Na području književnosti za djecu, kako dodaje, također je primjetan napredak, i glazbena umjetnost također se može pohvaliti interesantnim novim naslovima, a tome doprinosi i udžbenik glazbene kulture, kao i drugi udžbenici tiskani na hrvatskom jeziku u proteklih godinu dana. U području povijesti i etnografije tiskan je veći broj naslova u odnosu na prethodne godine. S druge strane, većina periodičnih izdanja (među kojima i dva književna časopisa) nastavila su izlaziti, »što nije tek podatak, nego priznanje svima onima koji ulažu napore

kako bi se osigurao kontinuitet pisane hrvatske riječi u Vojvodini«.

Inače, u povodu ovogodišnjih *Dana*, objavljene su dvije knjige o kojima je ukratko bilo riječi i na Multimedijalnoj večeri. U pitanju su *Bajke 2* **Balinta Vujkova** koju je u sklopu projekta objave izabranih djela toga velikog sakupljača narodnih pripovijedaka priredio **Zlatko Romić** i *Dani hrvatske knjige i riječi: zbornik radova 2017.* u kojoj su sabrani radovi s prošlogodišnjeg znanstveno-stručnog skupa u okviru ove manifestacije. I ove godine, organizatori, dužnosnici i poštovatelji Balinta Vujkova položili su vijence na njegovu bistu koja se nalazi u »parku književnika« pokraj Gradske kuće.

Seminar za nastavnike

Dani su završeni u subotu akreditiranim seminarom za odgovornike, učitelje, nastavnike i profesore koji je za cilj imao upoznati ih s mogućnostima primjene novih tehnologija u svakodnevnom radu s djecom i mladima. Predavačice su bile knjižničarke mr. **Alka Stropnik** i **Ana Sudarević** iz Zagreba. Polaznici, njih oko 25, imali su prilike isprobati besplatne aplikacije koje bi im trebale značajno olakšati izvedbu nastave te je istodobno učiniti i interesantnijom. U organizaciji seminara sudjelovalo je i Hrvatsko nacionalno vijeće, a akreditiran je od strane Pedagoškog zavoda Vojvodine.

Sudionici akreditiranog seminara

»Cilj seminara je bio pojasniti kako pametno iskoristiti nove tehnologije, da nam pomognu u radu s djecom, da ih potaknemo na čitanje kroz igru. Da mi vladamo novim tehnologijama, a ne da one vladaju nama«, kaže Alka Stropnik.

Održavanje ovogodišnjih *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova* financijski su pomogli Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, Hrvatsko nacionalno vijeće, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

Fotogalerije s *Dana hrvatske knjige i riječi* možete pogledati na facebook stranici *Hrvatske riječi*.

D. B. P. / K. D.

Kaos u legislativi

*Ustavi europskih zemalja imaju po pedeset članaka i zato su veoma izdržljivi i dugotrajni * Uvesti politiku integracije u najviši pravni akt Srbije * Nacionalne manjine obuhvatiti ustavnim ili okvirnim zakonom*

Važeći Ustav Srbije nalazi se pred neophodnim izmjenama, s obzirom na europski diskurs društva i države. Već dulje vrijeme postoje oni koji tvrde kako je od početka Ustav bio spreman za poboljšanje, ili barem izmjene, no, sada se nalazimo pred tim neumitnim činom.

Kakve se promjene mogu očekivati od izmjena Ustava, što će sve srbijansko društvo morati izdržati na europskom putu i hoće li manjine kada je riječ o Srbiji uspjeti ući u aktualno stoljeće, neka su od pitanja o kojima se govorilo na okruglom stolu »Ustavni okvir za zaštitu i unaprjeđenje prava pripadnika nacionalnih manjina«, održanom 4. listopada u Subotici. Skup je organizirao Forum za etničke odnose uz potporu Fondacije za otvoreno društvo Srbije.

Dušan Janjić

Predsjednik Upravnog odbora Forum za etničke odnose dr. sc. **Dušan Janjić** ukazuje da bi najbolje bilo promijeniti Ustav, i to iz više razloga.

»On je donijet šest godina nakon što je usvojen Zakon o zaštiti nacionalnih manjina, i u njemu je prepisano 29 odredaba zakona o nacionalnim manjinama. Za početak, nije dobro da se u Ustav unose prepisane odredbe nekog zakona, jer to nije ista vrsta pravnog akta. S druge strane, neke su pogrešno prepisane. Sada postoji objektivan problem, što to važi u ovoj zemlji – ono što piše u zakonu, koji je nižeg ranga i manje snage ili ono što piše u Ustavu. Također, moderni ustavi ne izgledaju kao sadašnji Ustav Srbije«, upozorava Janjić.

Neodrživo restriktivan pristup

Kada je zakon o zaštiti nacionalnih manjina pravljén 2003. godine, on je osmišljen kao Ustavni zakon, kakvi su zakoni toga tipa o manjinama i u Mađarskoj, Hrvatskoj, Crnoj Gori.

»Onda se tadašnja vlast dogovorila s nekim nacionalnim manjinama i to preokrenula u običan zakon. To znači da nemate zaštitu od brzih promjena, jer Ustavni zakon se mijenja uz dvotrećinsku većinu u parlamentu, potreban je konsenzus s predstavnicima manjina, a naravno osakaćene su i neke norme. Ustav objektivno ne podržava manjinsku samoupravu kako je opisano u resornom zakonu. U njemu se to svodi na kulturnu i jezičnu autonomiju što je poslije osporio Ustavni sud. To liči na potpuni kaos«, obrazlaže Dušan Janjić.

Ustav također ima neodgovarajuće odredbe oko uvažavanja međunarodnih normi.

»Ako idete u Europsku uniju, onda morate prihvatiti prioritet međunarodnih normi nad lokalnim zakonodavstvom. To je takozvana europska klauzula. Ipak, nije sve što je u Ustavu loše. Ovo je početak lobiranja koje će uz potporu zemalja Europske unije trajati narednih nekoliko godina dok ne uvjerimo Vladu da joj je puno pametnije ići putem postupnog mijenjanja zakona, a ne preko noći kao što je učinjeno sa Zakonom o nacionalnim vijećima, pa se mogu proizvesti novi problemi. Potrebno je dogovarati se i za dvije godine se sve to može pristojno završiti.«

Potrebno je razdvojiti što se određuje Ustavom, a što zakonom, skreće pozornost Janjić.

»Ako imate gotovo 14 posto ukupnih normi Ustava o nacionalnim manjinama, to nije dobro. Takvo što ne postoji nigdje u svijetu. Neke stvari se ne definiraju Ustavom, već moraju biti jamčene zakonom i to zakonom koji se sporo mijenja. Druga konkretna primjedba na naš Ustav je da on ne poznaje ustavni ili okvirni zakon kakav postoji u cijeloj Europi. Mi imamo ustavni zakon samo za primjenu Ustava. Europska je praksa da se ustavnim zakonima određuju slobode i prava ugroženih grupa i nacionalnih manjina. Nažalost, pojedine odredbe su pravno-tehnički neprihvatljive ili kolokvijalno rečeno nepismene. Kada čitate te članke, vidite odsustvo pravne tehnike«, primjećuje sugovornik.

Suštinska zamjerka je da Ustav uvodi jedan neodrživo restriktivan pristup okvirnim konvencijama i međunarodnim normama, jer traži njihove ratifikacije i posebne procedure, ukazano je na okruglom stolu. Unutar europske zajednice sve dogovorene dokumente morate primjenjivati kao takozvane europske pravne vrijednosti.

Socijalističko naslijeđe

Ustav je zapravo okrenut prošlosti, jer vuče korijene iz devedesetih, pa i iz ranijeg razdoblja. Nastao je na temeljima akta koji je, iako već u vrijeme političkog pluralizma, nastao na socijalističkim temeljima. Iz njih je proizašao i Ustav iz 2006. godine.

»Nije okrenut našem cilju, Europskoj uniji. Ustavi u Europskoj uniji imaju 50 članaka i zato

su tako dugotrajni. Nacionalna vijeća su istrgnuta iz prirodnog mjesta koje predstavlja okvirni ili ustavni zakon. Oni su institucija manjinske samouprave i moraju biti definirani Ustavnim zakonom i potom posebnim zakonima, a ne samo nekim posebnim pojedinačnim zakonom«, kaže Janjić.

On dodaje da se taj posebni zakon mijenja kad je kome potrebno, a imamo i najnovije nedavne promjene.

»Glavni problem je što se nacionalna vijeća ne tretiraju kao institucija manjinske samouprave nego kao paradržavno tijelo koje se bira po modelu koji omogućuje onima koji imaju političke infrastrukture, stranke i novac preuzeti vladavinu nad manjinama. U nacionalnim vijećima moraju biti predstavljene i stranke i civilno društvo i biznis zajednica i crkva, koja je dio nacionalnog identiteta.«

Što se tiče sadržaja o slobodama i pravima oni su dobro urađeni i neće se tražiti odbacivanje.

»Da budemo jasni: važeći Ustav nije u potpunosti loš, ali ga je potrebno preurediti kako bi bio korespondentan drugim pravnim normama, kako bi nas ljudi razumjeli. Loše je što nije nađena ravnoteža između kolektivnih i individualnih prava nacionalnih manjina. Izgubio se termin 'nacionalna zajednica' koji je bolji od termina 'nacionalna manjina'. Srbija je zemlja gdje su manjine teritorijalno koncentrirane i mora se ići politikom integracije.«

Poštovati specifičnosti pojedinih manjina

Darko Baštovanović, predstavnik hrvatske zajednice, istaknuo je kako njezine krovne institucije, a najprije Hrvatsko nacionalno vijeće, neće odustati od svojih legitimnih zahtjeva koji se temelje i na međunarodnim sporazumima, i što je veoma osjetljivo za jednu mladu zajednicu kao što je hrvatska, a to je osiguravanje zastupljenosti i participacije na svim državnim razinama.

»Hrvatska nacionalna zajednica ima legitimno pravo ovakvo što zahtijevati. Mislim da se i dalje predugo čeka na implementaciju dogovorenog, a gdje mislim na bilateralni sporazum iz 2004. godine. Međutim, postoji drugi niz problema kada je riječ o Ustavu. Nekoliko puta je na okruglim stolovima rečeno da ono što određuje nacionalnu manjinu i usvojena definicija s jedne strane je pozitivna zato što nacionalne manjine ne definiraju niti neki drugi međunarodni sporazumi i ugovori, najprije Okvirna

konvencija. Ali opet s druge strane ta definicija stvara stanovitu zabunu. Nisu preuzete već prihvaćene definicije, koje su postavile institucije poput UN-a, nego je ovakva kakva je. Također je problem što u Ustavu nije napravljena razlika između tradicionalnih manjina i novih, koje su svoj status stekle nakon raspada Jugoslavije. Zajednice poput hrvatske ili bošnjačke imaju ogromnih problema u dose-

zanju razine ostvarivanja prava koja, recimo, imaju zajednice kao što su rusinska, slovačka i mađarska, koje svoja prava crpe još iz vremena socijalizma i koje su već i tada imale izgrađene institucije.«

Darko Baštovanović

Neophodno je, kaže Baštovanović, da rješenja ne budu unificirana nego da se putem javnih i konkretnih politika pronađu odgovarajuća rješenja koja će biti ne temeljena ad-hoc nego inherentno i na konkretnim analizama, uvažavajući legitimni interes svake nacionalne zajednice ponaosob, zaključuje on.

Temeljni cilj rasprave, čiji su uvodničari bili i politolozi **Stevan Lilić** i **Duško Radosavljević**, je ukazati na potrebu kao i konkretnim prijedlozima pridonijeti unaprjeđenju postojećeg ustavnog okvira za integrativnu politiku Srbije. Posebni ciljevi su poticanje započinjanja transparentnog procesa izrade, rasprave i usvajanja novih ustavnih rješenja u području zaštite i unaprjeđenja položaja, sloboda i prava pripadnika nacionalnih manjina i podrška dijalogu pripadnika nacionalnih manjina, stručnjaka, predstavnika mjerodavnih državnih tijela, neovisnih institucija i istaknutih organizacija građanskog društva.

Siniša Jurić

Dragana Milošević, pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama

Prostori za energiju i kreativnost

Intervju vodio: Zvonko Sarić

*U fokusu dugoročnog plana za razvoj kulture u AP Vojvodini trebali bi biti očuvanje i razvoj svih specifičnosti vojvođanskog kulturnog prostora koji je, u isto vrijeme, izuzetno važan dio srpskog kulturnog prostora u cjelini i u tom kontekstu se mora promatrati * Ustanove čiji je osnivač AP Vojvodina funkcioniraju stabilno i – to posebno želim naglasiti – sve produktivnije i kreativnije * Na čelu svih institucija čiji je osnivač AP Vojvodina su veoma kompetentni ljudi, što potvrđuje upravo ono što te ustanove rade * Osnovna funkcija javnih medijskih servisa nije trka za visokom gledanošću po svaku cijenu, već podizanje profesionalnih standarda i proizvodnja kvalitetnih medijskih sadržaja važnih za cijelo društvo i to u svim programskim segmentima*

Početkom ožujka ove godine, na sjednici Skupštine AP Vojvodine, **Dragana Milošević** je izabrana za pokrajinsku tajnicu za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama

Na mjesto pokrajinske tajnice došla je iz orkestra Opere Srpskog narodnog pozorišta, gdje je bila zaposlena kao glazbeni izvođač-violinistica. Stalna je članica Vojvođanskog simfonijskog orkestra, Zrenjaninske filharmonije, Subotičke filharmonije, Zrenjaninskog kamernog orkestra i orkestra *Camerata Academica* iz Novog Sada. Sudjelovala je na brojnim natjecanjima, seminarima, koncertima i festivalima i ostvarila značajne rezultate u solističkim nastupima i kao članica mnogobrojnih orkestara i komornih ansambala. U političkoj karijeri bila je u dva mandata vijećnica u Skupštini grada Novog Sada i zastupnica u dva mandata u Skupštini AP Vojvodine. S najmlađom članicom kabineta predsjednika pokrajinske Vlade **Igora Mirovića** razgovarali smo o stanju, postignućima i problemima u područjima za koje je kao tajnica zadužena.

HR Na mjesto pokrajinske tajnice za kulturu, informiranje i odnose s vjerskim zajednicama došli ste iz orkestra Opere Srpskog narodnog pozorišta. Što Vas je potaknulo da prihvatite tu zadaću i takvu vrstu odgovornosti; što je bio izazov?

To je, prije svega, bila mogućnost da u mnogo većoj mjeri od dotadašnje, utječem na tokove u području društvenog života koja je, u isto vrijeme, moja profesionalna i osobna vokacija i da razvoju tog područja dodam i vlastitu energiju i kreativnost. To sam, doduše, u određenoj mjeri mogla činiti i s pozicije zamjenika predsjednika Odbora za kulturu i informiranje Skupštine Vojvodine, na kojoj sam svojevremeno bila, ali funkcija pokrajinske tajnice za to, svakako, ostavlja mnogo, mnogo veći prostor.

HR Hoćete li nastojati da se izradi dugoročni plan razvoja kulture u AP Vojvodini? Što bi trebalo biti u fokusu tog plana i tko treba kreirati takav dugoročni plan?

Naravno, to je jedan od velikih zadataka koji je pred nama. U fokusu tog plana bi trebali biti očuvanje i razvoj svih specifičnosti vojvođanskog kulturnog prostora koji je, u isto vrijeme, izuzetno važan dio srpskog kulturnog prostora u cjelini i u tom kontekstu se mora promatrati. U fokusu, razumije se, treba biti i držanje koraka s novim trendovima u kulturi u najširem smislu te riječi, ali ne po cijenu brisanja onog što je za naš prostor autentično, što je vrijedno i na širem planu i što nas, suštinski, čini ovim što jesmo. Nijedan plan, nijedna strategija, ne može biti ni cjelovita ni plodotvorna ukoliko u njihovu izradu nije uključen najširi spektar djelatnika u području na koje se odnose i toga ćemo se držati i prilikom kreiranja plana razvoja kulture u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

Ima li određenih problema u funkcioniranju ustanova kulture čiji je osnivač APV? Kako ocjenjujete uvjete u kojima te institucije funkcioniraju?

Ustanove čiji je osnivač AP Vojvodina funkcioniraju stabilno i – to posebno želim naglasiti – sve produktivnije i kreativnije. O tome upečatljivo svjedoče rezultati Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture čija referentnost uveliko prevladava ne samo pokrajinske, nego i nacionalne okvire, zatim Srpskog narodnog pozorišta koje je upravo ušlo u jednu od najproduktivnijih sezona u novijoj historiji, pa Muzeja savremene umetnosti Vojvodine koji je, uz mnogo što drugo, u novije vrijeme organizirao grandiozne izložbe **Damiena Hirsta i Miloša Šobajića**, Muzeja Vojvodine koji je, uz ostalo, i nositelj aktivnosti vezanih za veliki jubilej obilježavanja 100. godišnjice prisajedinjenja vojvođanskih područja Kraljevini Srbiji... Za to su im, izdvajanjima iz pokrajinskog proračuna, osigurani odgovarajući uvjeti.

Pitanje kadriranja i partokratije u ovome podneblju je jako dugo aktualno, još od postojanja kadrovskog povjerenstva Saveza komunista, pa do današnjih dana. Vodi li se danas ovdje kulturna politika ili politika u kulturi? Biraju li upravni odbori stručne, kompetentne osobe na rukovodeća mjesta u pokrajinskim institucijama kulture?

Na čelu svih institucija čiji je osnivač AP Vojvodina su veoma kompetentni ljudi, što potvrđuje upravo ono što te ustanove rade i tu je i odgovor na Vaše pitanje. Da, upravni odbori su na rukovodeća mjesta u pokrajinskim institucijama izabrali kompetentne ljude, od kojih su neki na tim funkcijama bili i ranije, a neki su na njih došli u posljednje dvije godine, donoseći novu energiju, novu posvećenost i novu kreativnost.

Financiranje manjinskih tiskanih medija iz pokrajinskog proračuna povećano je ove godine za pet posto. Funkcioniraju li ti mediji stabilno? Manjinski mediji nisu profitabilni. Mogu li se manjinski mediji promatrati i kao dio kulturnog naslijeđa?

Ako je materinji jezik jedan od ključnih elemenata svakog identiteta, a jest, onda je i njegovo očuvanje, uz ostalo i kroz sustav javnog informiranja, od izuzetnog značaja, pa se, tako gledano, manjinski tiskani mediji mogu promatrati i kao dio kulturnog naslijeđa. Zato su opstanak i funkcioniranje tih medija važni i izvan, a rekla bih i iznad konteksta informiranja samog po sebi. A, zahvaljujući direktnoj podršci iz pokrajinskog proračuna, tiskani mediji čiji osnivači su nacionalna vijeća nacionalnih manjina, uključujući i vaš list, funkcioniraju neusporedivo stabilnije od više od 90 posto drugih medija koji postoje u Vojvodini i koji su usmjereni na komercijalno tržište, a kojima država, zbog zakonskih ograničenja, može pomoći samo kroz projektno sufinanciranje.

Prema najnovijim istraživanjima raznih agencija gledanost programa Radio-televizije Vojvodine bilježi stalni pad. Obrazloženje za smjenu rukovodstva RTV-a u svibnju 2016. je glasilo – pad gledanosti! U to vrijeme bilo je mnogo tvrdnji medijskih stručnjaka da to nije tako. Imate li sada saznanja postoje li u samoj kući RTV-a analize kvalitete i gledanosti programa?

Bojim se da ste definirajući ovo pitanje ušli u još uvijek prisutnu i raširenu zamku neshvaćanja same prirode javnih medijskih servisa. Nijedan od njih, pa ni RTV, nije vlasništvo države, već svih građana koji žive na teritoriju kojem se taj servis obraća i zato imaju svoj

nezavisan upravni odbor, programski savjet i, naravno, uređivačko-poslovni menadžment. Zato se država i nema pravo miješati u njihovu uređivačku politiku i mi to ni ne činimo. Opasnije u toj zamci u kojoj su, rekla bih, i »medijski stručnjaci« na koje se pozivate, jest zanemarivanje činjenice da osnovna funkcija javnih medijskih servisa nije trka za visokom gledanošću po svaku cijenu, već podizanje profesionalnih standarda i proizvodnja kvalitetnih medijskih sadržaja važnih za cijelo društvo i to u svim programskim segmentima – od informativnog, preko obrazovnog, omladinskog i dječjeg, zabavnog i dokumentarnog, do segmenta informiranja na jezicima nacionalnih manjina. Dakle, u svemu onome što komercijalne televizije uglavnom ne rade, jer im ne donosi visoku gledanost, a time ni profit, ali je, kao što rekoh, važno za društvo u cjelini! Moj osobni dojam je da RTV svoju tako definiranu misiju vrši na veoma dobar način. Što zbog toga, što zbog duge i bogate tradicije te medijske kuće, veoma sam ponosna što se upravo Pokrajinska vlada čiji sam i sama dio – poslije 18 godina neshvatljivog i neoprostivog nečinjenja naših prethodnika – poduhvatila velikog zadatka da RTV dobije novu zgradu čija gradnja, inače, odlično napreduje i bit će završena naredne godine.

Srbija je sekularna država po Ustavu, pa ipak država financira crkve. U svezi financiranja, ima li prioritet dominantna Crkva, pravoslavna vjerska zajednica, prema stalnim stavkama iz pokrajinskog proračuna, u odnosu na sve ostale vjerske zajednice koje se često nazivaju nehistorijskim, pa čak i sektama? Imaju li crkve zarade? Plaćaju li porez ovdje i sada?

Da, Srbija je sekularna država, ali je podrška crkvama i vjerskim zajednicama za koje se – bez obzira na konfesionalnu pripadnost – vezuje sve veći dio njenog stanovništva, uključujući i ono koje živi u Vojvodini, potpuno prirodna i opravdana i zaista ne vidim razlog da se to povezuje s drugim prihodima koje crkve ostvaruju. Ta podrška se, kao što znate, realizira u kontekstu projektnog sufinanciranja, odnosno kroz natječaje koje raspisuje i naše tajništvo i na kojima, kao i u drugim područjima, ravnopravno mogu sudjelovati svi.

Na koje načine Tajništvo na čijem ste čelu doprinosi pripremama Novog Sada za 2021. godinu, u kojoj će grad nositi titulu Europske prijestolnice kulture? Je li to veliki biznis od kojega će zaraditi prije svega Novi Sad ili možda tu postoji i dobar, stari privatni biznis?

Riječ je o jednom velikom i za cijelu Srbiju važnom pothvatu koji ne afirmira samo Novi Sad i Autonomnu Pokrajinu Vojvodinu, nego i cijelu našu zemlju. Zato je logično da u pripremama za tu 2021. godinu sudjeluju i pokrajinske strukture i zato smo mi, do sada, za to opredijelili više od 87 milijuna dinara. To je, dakle, jedna uzvišena misija koja nam je svima veoma važna i zaista je ne treba banalizirati jeftinim, i ni u čemu utemeljenim, aluzijama na privatni biznis u kojem će se, eto, netko okoristiti. Ne, od toga što će baš Novi Sad za manje od tri godine biti kulturni centar našeg kontinenta, imat ćemo koristi svi i zato svi tome trebamo dati pun doprinos.

Stižete li se baviti glazbom?

Nažalost, manje nego ranije, jer mi ogromne obveze koje je donijela funkcija na kojoj se trenutno nalazim to ne dopuštaju. Ali, ta funkcija je privremena, a muzika je moje najvažnije i trajno opredjeljenje za cijeli život.

Obilježen Dan neovisnosti Republike Hrvatske

Hrvatski premijer **Andrej Plenković** u ponedjeljak je, 8. listopada, u Zagrebu na Dan neovisnosti predvodio državni vrh u odavanju počasti poginulima za domovinu polaganjem vijenaca na Mirogoju te se tom prigodom prisjetio proglašenja neovisnosti prije 27 godina.

»Danas, na Dan neovisnosti prisjećamo se vremena kada je Hrvatski sabor donio odluku o raskidanju svih državnopravnih sveza s bivšom državom, samo dan nakon raketiranja Banskih dvora od strane agresorske JNA«, podsjetio je premijer Plenković nakon polaganja vijenaca te istaknuo kako je riječ o prijelomnoj odluci u procesu osamostaljenja Republike Hrvatske i ključnom preduvjetu za međunarodno priznanje Hrvatske koje je uslijedilo samo tri mjeseca kasnije.

»To je bilo vrijeme Domovinskog rata, vrijeme obrane, vrijeme velikoga nacionalnog entuzijazma, vrijeme državnosti prvoga predsjednika **Franje Tuđmana** i uz potporu cijeloga hrvatskoga naroda, a posebno hrvatskih branitelja, ostvaren je ključni cilj slobodne samostalne i neovisne države«, istaknuo je Plenković, te dodao kako se taj cilj nastavlja i danas, ukorijenjen u europski i u transatlantski kontekst.

Hrvatski sabor je 8. listopada 1991. jednoglasno donio odluku da za Republiku Hrvatsku više nije legitimno ni legalno niti

jedno tijelo dotadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, te da za Republiku Hrvatsku nije valjan ni jedan pravni akt bilo kojega tijela koje nastupa u ime bivše federacije, a koja više, kao takva, ne postoji. Odluku o dovršetku postupka razdruživanja pročitao je **Vladimir Šeks** u zgradi Ine u Šubićevoj ulici u Zagrebu, gdje su zastupnici i novinari prevezeni iz zgrade na Markovu trgu kako bi izbjegli opasnost od vojnih napada JNA.

Šeks je u ponedjeljak rekao kako su ostvareni svi bitni nacionalni strateški ciljevi. »Hrvatska je danas u sustavu kolektivne sigurnosti unutar NATO-a i EU-a. Jasno, duboko smo nezadovoljni strahovitom krizom koja se odvija – a to je starenje stanovništva i odlazak mladih«.

Odluku o neovisnosti Hrvatski sabor donio je tri mjeseca nakon Brijunske deklaracije i nakon što je 7. listopada 1991. istekao moratorij na proglašenje samostalnosti i suverenosti, koji je tražila Europska zajednica. Na dan kada je istekao moratorij na hrvatsku Odluku o samostalnosti, zrakoplovi JNA bombardirali su povijesnu jezgru Zagreba i Banske dvore u kojima je bilo smješteno tadašnje državno vodstvo na čelu s hrvatskim predsjednikom Franjom Tuđmanom.

Z.S.

Pretučeni Albanci u Novom Sadu

Dvojica albanskih mladića pretučena su u noći na nedjelju, 7. listopada u Novom Sadu – prenijeli su vojvođanski mediji o napadu koji su osudili i predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** i albanske organizacije. Nasilje se dogodilo na stajalištu za taksi kada su dvojicu Albanaca pretukla četiri nepoznata napadača.

Demo Berisha iz Matice Albanaca Srbije tvrdi da su Albanci napadnuti bez povoda, »osim što su međusobno razgovarali na albanskom jeziku«.

Vučić je najoštrije osudio napad i poručio da svi građani Srbije moraju imati jednaku zaštitu. »Mi nismo divljaci, ovo je uređena zemlja«, poručio je Vučić.

»Kako da tražim od **Jensa Stoltenberga** (tajnik NATO-a) da Srbi budu zaštićeni na Kosovu, ako nismo u stanju zaštititi građane druge nacionalnosti u našoj zemlji. To mora biti na najoštrijem načinu osuđeno, a osobe moraju biti najdrastičnije kažnjene«, istaknuo je Vučić. Napad je osudio i gradonačelnik Novog Sada **Miloš Vučević**: »To nije Novi Sad kakav mi poznajemo i to nije Srbija kakvu hoćemo«.

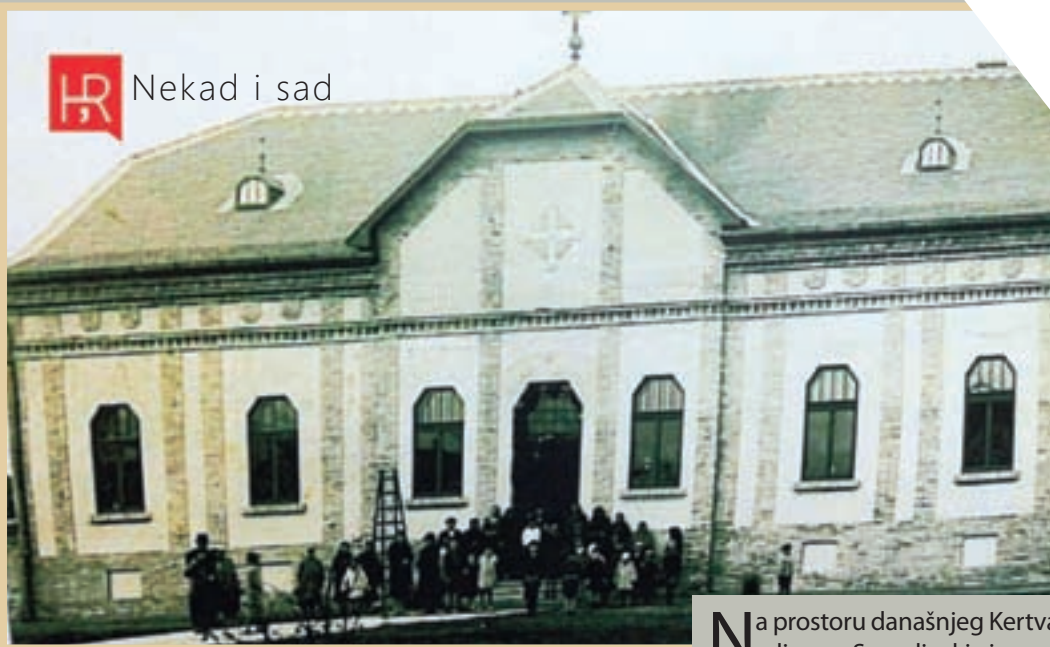
Osudama se pridružila i Liga socijaldemokrata Vojvodine. »Jasno je da su 'hrabri branitelji Kosova', koji napadaju ljude zato što govore na albanskom jeziku, samo pogonsko gorivo istim takvima koji pucaju na one koji govore srpski na Kosovu. Ovi banditi

su jedni drugima najbolji prijatelji, jer uzajamno pravdaju svoje kukavičko siledžijstvo. Nasilničko ponašanje na ulicama Novog Sada, nažalost, nije novost«, navodi se u priopćenju LSV-a.

U priopćenju predsjednika Saveza antifašista Vojvodine **Duška Radosavljevića** navodi se među ostalim sljedeće: »Dva čovjeka koji su pričali na svome jeziku, pretučena su od bezumnika, koji su govorili jezikom mržnje! Napadnuta su dva mlada Albanca, dva državljana Republike Srbije, u *srpskoj Atini*, koja se diči tolerancijom, razumom i tradicijom zajedničkog života raznih nacionalnosti. Napadnuti su u zemlji koja se diči najvišim standardima u rješavanju manjinskih pitanja... napad se dogodio u Novom Sadu, *gradu heroju* i nekada glavnom gradu Vojvodine, koji je do prije trideset godina primjer zajedničkog suživota i tolerancije. Danas to više nije! U budućoj prijestolnici mladih i europske kulture dogodio se antieuropski i anticivilizacijski napad na mladiće, naše sugrađane, samo zbog toga što su govorili drugim i drugačijim, svojim – albanskim jezikom. To je zasmetalo nekim drugim mladim ljudima, punim gnjeva i mržnje prema drugačijem i različitom. Ovo nije samo huliganizam!«

Utorak RTV je prenijela vijest kako je policija poslije istrage identificirala sve napadače i uhitila četiri osobe koje su osumnjičene za ovo kazneno djelo.

Z.S.

Nastanak crkve u Kertvarošu

Na prostoru današnjeg Kertvaroša prije stotinu godina prostirali su se Segedinski vinogradi, s pojedinačnim objektima ili malim grupama kuća među vinogradima i voćnjacima. Samo su s obje strane puta ka Paliću u nizu postojali veći objekti, najviše industrijski, kao i dva doma za djecu. Planski razvoj naselja započeo je izradom regulacijske osnove 1923. godine, nakon čega ulice dobijaju imena. Prostrano naselje individualnih kuća s dvorištima počelo je rasti... Međutim, uslijedila je ekonomska kriza, potom i rat, te se izgradnja intenzivirala tek pedesetih godina prošlog stoljeća.

S novim naseljem planirana je i izgradnja crkve, no prvotne planove izmijenile su upravo naznake teškog doba koje je doista uslijedilo. Prvo je izgrađen župni dom 1931. godine u kome su se iste godine počele održavati mise, privremeno mislilo se, do izgradnje već projektiranog vjerskog objekta. Projekt o velikoj crkvenoj zgradi, međutim, nikada nije bio realiziran. Uslijedila je ekonomska kriza... Pošto su vjernici iz tog dijela Subotice sami gradili župnu zgradu, i u tu svrhu je na novi objekt položena hipoteka, naslućujući gora ekonomska vremena ubrzo su odlučili gradnju prenijeti pravo raspolaganja susjednim placom predviđenim za gradnju crkve, a novcem iz takve transakcije otplatili su izgradnju župnog objekta. Objekt su dijelom ostavili za župni dom, a veći dio prostora prenamijenili za crkvu imenom Isusa Radnika. Tako je ostalo do danas...

Nova crkva je posvećena 15. studenoga 1931. godine.

Listopadska gibanja

Početkom listopada, točnije 5. listopada; na dan pada bivšeg »ujedinitelja srpskih zemalja« počeo sam razmišljati što se dogodilo značajno za naše šire prostore u ovom mjesecu tijekom povijesti stotinjak godina unazad. Naravno, ono što mi je prvo palo na um to je bio događaj o kojem je pisano kao »deset dana koji su potresli svijet«; tojest službeni naziv događanja je bio *Velika Oktobarska socijalistička revolucija* koja se dogodila u carskoj Rusiji 1918. godine. Kojim slučajem, da imamo jednog 120-godišnjaka koji pamti sve događaje, potpuno bi se ostvarila misao jednog latinskog povjesničara koji je napisao: »tko živi dugo, vidi sve i svemu suprotno«. Iz ovog razloga izbjegao sam u naslov staviti i riječ *listopadna revolucija*, a da napišem prostu kronologiju događaja, smatram siromašnim. Zato sam uzeo vremenski okvir od sto godina, koji je u povijesti ljudskog društva samo trenutak; događaju li se zapravo revolucije, jer mnoštvo pitanja i dilema pokreće *Velika Oktobarska revolucija* i njene posljedice. Revolucija se zapravo dogodila 7. studenog 1918. po našem gregorijanskom kalendaru, ali u pamćenje svijeta urezao se 25. listopad, računato po julijanskom kalendaru. Onda: kada se dogodio potres? Djelomično pod utjecajem događaja u kraljevini Ugarskoj iste godine 30. listopada dogodila se građanska revolucija nakon koje je sljedećeg dana osnovana prva demokratska vlada Mađarske, na čelu sa **Mihályem Károlyijem**.

Raskid višestoljetnih državnih veza

Austro-Ugarska monarhija, iako u fazi definitivnog raspada, u početku nije htjela priznati Károlyija za premijera, ali pod pritiskom događaja u Beču i Budimpešti to je ipak učinila i 16. studenog proglašena je Mađarska republika (Magyar köztársaság) na čelu s njim kao premijerom. U združenoj Kraljevini Hrvatske radnici su također sa simpatijama gledali na događaje u Ugarskoj. Iduće godine socijaldemokrati i komunisti su preuzeli vlast i proglasili Mađarsku sovjetsku republiku (Magyar Tanácsköztársaság) koju su odmah napale trupe Antante. Mađarska Sovjetska Republika je propala u kolovozu i rumunjske trupe okupiraju Budimpeštu. Budućnost zemlje je bila neizvjesna, možda je i to utjecalo na odluku Hrvatskog državnog sabora koji je 29. listopada 1918. godine izrekao: »raskidaju se sve državnopravne veze Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s Kraljevinom Ugarskom i Carevinom Austrijom, te istodobnom pristupanju samostalne Hrvatske, s pozivom na povijesno i prirodno nacionalno pravo Državi Slovenaca, Hrvata i Srba«. Eto prve sudbonosne listopadske odluke, a zašto nije proglašena samostalna država, to je komplicirano pitanje. Zato protivnici Hrvatske često napominju: »Hrvati su pomoću Srba od gubitnika rata postali pobjednici, a nisu nimalo zahvalni«. Ovakve riječi od raznih »stručnjaka« i danas možete čuti ili pročitati. Nakon

»imperijalističkog rata, sklopljen je imperijalistički mir« po željama i ukusu pobjednika, prije svega Francuske i Engleske. Prilikom povlačenja novih granica, iako je proklamiran princip da svaki narod ima pravo na samoopredjeljenje, granice su često povlačene samovoljno a često i na temelju lažiranih podataka. Stav Komunističke partije u Jugoslaviji bio je da je Kraljevina Jugoslavije jedna imperijalistička tvorevina i kao takvu treba ju rasturiti. Imperijalistički mir nakon I. svjetskog rata direktno je

proizveo II. svjetski rat, ali i kasnije ratove počevši od Koreje pa do današnje Sirije. Ni atomska bomba nije se pokazala kao trajni »mirotvorac«, kako su tvrdili oni koji su je bacili.

Ponovni raspad država

Radi jasnosti moje »priče« napraviti ćemo mali skok od 72 godine, kada 1990. godine počinje raspad nekad moćnog SSSR-a. Iste godine počet će raspad i dvije »imperijalističke tvorevine«: Čehoslovačke i Jugoslavije. **Vladimir Šeks** je pred hrvatski Sabor, smješten u strahu od ponovnog bombardiranja u podrum INE (opet) u listopadu pročitao odluku: »Republika Hrvatska od dana 8. listopada 1991. godine raskida državnopravne veze na temelju kojih je zajedno s ostalim republikama i pokrajinama tvorila dosadašnju SFRJ«. Danas se u Hrvatskoj kao dan državnosti slavi 25. lipanj, jer je tog dana 1991. godine Sabor donio Ustavnu odluku o samostalnosti i suverenosti, ali na ovu odluku donijet je moratorij od tri mjeseca, (na temelju Brijunske deklaracije i zahtjeva EU). Eto još jedne teme za raspravu o datumima. Danas je Hrvatska ponovno u zajednici s Mađarskom, istina u malo širim okvirima EU-a, ali, kako mi se čini, sve tješnje veze se ponovno uspostavljaju. Znači, ima li revolucije? A upitna je i evolucija čovječanstva, jer ipak smo mi ljudi s malim razlikama; npr. Česi i Slovaci ispali su pametniji: oni su se mirno razdružili i danas su daleko razvijeniji od nas.

Ljudska strana kupovine

Ponekad, zbog tzv. dnevnih kupovina odlazim i u neku od onih samoposluga – marketa koje zbog svoje prostorne veličine u svom nazivu imaju prefiks maksi, hiper ili mega. Bilo tko da je vlasnik takvog prodajnog objekta, jedno im je zajedničko: natjerati kupca da što duže boravi u objektu s fokusom na neodlučne kupce.

O čemu se radi? Jeste li primijetili kako niti iz jedne takve prodavaonice nemate pogled prema van? Staklene površine prema ulici ili vani prekrivene su neprozirnim samoljepljivim brendiranim i reklamnim porukama. Ušavši unutra, imate osjećaj kao da ste u bunkeru – blještavo osvijetljenom – u »raju ponude« razne robe. Jeste li u takvom objektu vidjeli da se igdje sat nalazi na

vidnom mjestu? Ni slučajno. Ako ste ušli u to carstvo fetišizma robe, jeste li se odmah snašli gdje je koja vrsta robe izložena prodaji? Niste sigurno. Da, to je ono »vrijeme je novac« – kraći boravak u radnji, manja kupovina/trošenje, duže vrijeme provedeno u radnji, veća kupovina/trošenje. To je logika vlasnika. I ja sam pristalica te parole da je vrijeme novac i, vjerovali ili ne, zato više volim male špecerajske radnje, istina, za neki postotak skuplje, ali štede mi vrijeme! Uz to, u njima je pristup prodavača kupcu ljudski, humaniji. Dok će vas u maksi, mega i hiper itd. marketima po pravilu samo onda pozdraviti na ulazu (i to promotorka odnosno promotori, a ne osoblje marketa) ako je u tijeku neka od promotivnih akcija bilo koje vrste robe, u »maloj« radnji, pa bila ona isto po principu samoposluživanja, prisutno osoblje uz pozdrav »Dobar dan, jó napot« (hvala Bogu, još se čuje, uvjerio sam se!) itekako će vam odmah pomoći da se snađete među policama.

A jeste li primijetili, bez obzira koliko kasa ima dotični megamarket, nikada ne rade sve? Glavni razlog nije u prilagođavanju broju kupaca ili uobičajenoj primopredaji smjene na kasi. Koja vrsta robe je izložena kod kase? Žvake, grickalice, čokoladice i slične »sitnice«. A vi čekajući stojite li, stojite u redu pred kasom,

Drugo lice **SUBOTICE**

da vam brže prođe vrijeme razgledate te male police često i detaljnije nego one na kojima je bilo ono što ste svakako namjeravali kupiti i – hop! – nešto vam »krcne« i vi stavite u korpu nešto od izloženog i ponuđenog. Je li slučajno da se mlijeko i kruh, roba koja se svakodnevno kupuje, po pravilu uvijek nalaze negdje »na kraju« – naravno na dijagonalno suprotnom mjestu – prodavaonice, odnosno marketa? Naravno da nije. Trgovac megamarketa primjenjuje logiku »kruh i mlijeko hoće i mora kupiti, ali neka prođe kroz cijeli megamarket, pa će se upecati na još nešto«, nameće vam da kupite i ono što niste namjeravali kupiti.

Navedene trgovačke specifičnosti, svojevrсни mamci za vađenje kupaca u megamarketima, sastavni su dio procesa obučavanja trgovaca početnika. Ali, zanimljivo je da je u zapadnim zemljama, gdje je sve usmjereno na profit, u posljednje vrijeme ponovno u usponu kult malih prodavaonica, kvartovskih bakalnica takoreći, gdje maltene svatko svakoga poznaje, a vrijeme velikih – megamarketa – polako prolazi. Zašto? Jer su uglavnom smješteni izvan centra gradova i zahtijevaju velike površine uz problem rješavanja pristupnih prometnica i parkinga, građevinsko zemljište je izuzetno skupo kao i održavanje, ambijentalno nemaju intimnost i djeluju nehumano, a potencijalnom kupcu-potrošaču oduzimaju puno dragocjenog slobodnog vremena.

Subotica je još daleko od toga. Mi smo jedva dočekali novi megamarket *Lidl*. A kada se nova tendencija malih dućana bude pojavila kod nas, već će i Palić biti jezero za kupanje. Do tada, kada god mogu, bit ću vjeran kupac u obližnjoj kvartovskoj radnji, jer kupovina ima i ljudskih strana.

A. D.

Dan demokratke kulture u Subotici

Dan demokratske kulture održan je u Subotici 4. listopada u središtu grada, a u programu su sudjelovali učenici subotičkih škola među kojima su bili i učenici hrvatskih odjela OŠ *Matko Vuković* i OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice.

Ove godine domaćin i organizator ove manifestacije je bila OŠ *Matko Vuković*, u suradnji s Ministarstvom prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja, a podržalo ju je Vijeće Europe. Raznovrstan program pokazali su učenici i nastavnici osam osnovnih škola, a ove godine manifestacija je održana četvrti puta. Tijekom programa nastupila su i djeca migranti iz Prihvatnog centra koji pohađaju nastavu u OŠ *Jovan Mikić*.

Subotičke tramvajske predigre – Anatomija jedne novinske parnice (2)

Bobula, slovački intelektualac, poduzetnik i zastupnik

Subotički profesor, sportaš i aktivni sudionik subotičkih »tramvajskih predigara« **Lajos Vermes** poznat je subotičkoj javnosti, no drugi sudionik u ovoj priči **Ján Nepomuk Bobula** (u službenim dokumentima bilježen kao **János**) nepoznat je potpuno te je red i njega predstaviti u ovom feljtonu o uvođenju tramvaja u Subotici.

Ján Nepomuk Bobula rođen je 15. ožujka 1844. u selu Dovalovo, danas dijela grada Liptovski Hradok u Slovačkoj (1844. Liptóújhátos u Ugarskoj). Osnovno obrazovanje stječe u rodnoj kući(!), a da bi naučio i svladao mađarski jezik roditelji ga šalju u Komárom (danas Komarno, Slovačka). Pošto od malena odlično crta, otac ga potiče da izabere građevinsku struku. Sa 17 godina napušta gimnaziju i odlazi u Rimaszombat (danas Rimavská Sobota, Slovačka), a zatim u Budimpeštu i radi kao crtač i pomoćni građevinski radnik. U želji napredovanja kao i na nagovor brojnih slovačkih intelektualaca, stječe diplomu majstora građevinarstva. Usput se aktivno uključuje u duhovni život Slovaka u Budimpešti i počinje se zanimati za publicistiku. Završava Tehnički fakultet za građevinarstvo i arhitekturu, a zatim odlazi na studijska putovanja u Francusku i Njemačku.

Godine 1867. ženi se **Marijom**, kćerkom **Jozefa Pozdecha**, bogatog livara zvona i pronalazača. Ova okolnost vrlo je značajna za dalju Bobulinu karijeru, jer je bogati punac vrlo pouzdan kao mecena.

Politička karijera

Bio je među viđenim slovačkim intelektualcima koji su se zauzimali za nacionalne interese Slovaka. Zalagao se da se politički problemi Slovaka u Ugarskoj rješavaju putem nagodbe i zbližavanjem slovačkog i mađarskog građanskog sloja društva, ne odobravajući panslavizam, podržavajući tako očuvanje jedinstvenosti ugarskog teritorija, sve više se udaljavajući od ideje da se problemi Slovaka rješavaju savezom ili teritorijalnom autonomijom. Iz emigracije podržavao ga je i **Lajos Kossúth**. Njegovo krajnje razočaranje u politiku Ugarske prema nacionalnim manjinama nastalo je ukidanjem Matice slovenské i zatvaranjem tri slovačke gimnazije 1875. Nakon toga, Bobula je odustao od politike vezane za nacionalne manjine i posvećuje se svom građevinskom poduzeću.

Kao priznatog i istaknutog građanina, 1876. izabrali su ga za zastupnika budimpeštanskog kvarta Terézváros, a 1878. predložili su ga i za predstavnika u parlamentu, što je tada odbio jer je u to vrijeme bila u tijeku njegova izborna kampanja za predstavnika Zsolne (danas Žilina, Slovačka) i okoline koja se na kraju završila neuspješno. Godine 1887. izrazio je želju da prihvati prethodno ponuđeni mandat, međutim bio je odbijen. Najzad, od 1892. do 1897. postaje predstavnik u parlamentu grada Óulbló (danas Stara Lubovna, Slovačka).

Politička situacija mu se destabilizirala nakon što je 1895. dospio u velike financijske probleme (stečaj) i gubi skoro cijelu imovinu, iako je spadao među 80 najbogatijih poduzetnika u Ugarskoj. Osim toga, Slovaci su ga optuživali za izdaju slovačkih nacionalnih interesa, a Mađari za panslavizam, iako on to, kao što je već rečeno, nije odobravao!

Bobula je bio pristalica osnivanja fondova uzajamne i samopomoći. Toliko je vjerovao da je rješenje društvenih i političkih problema u zajedničkom funkcioniranju privrednih i nacionalnih interesa da je i sam osnovao jedan takav fond, što je po nekima jedan od razloga njegovog kasnijeg stečaja.

Građevinska djelatnost, zasluge i druge aktivnosti

Iako su mu prva ostvarenja locirana izvan prijestolnice, zbog brojnih zgrada, najamnih palača, privrednih i javnih objekata građenih po njegovim projektima u Budimpešti, smatraju ga peštanskim arhitektom, a uz to i prvim slovačkim diplomiranim arhitektom. Bio je poznat po uvođenju novih rješenja u građevinarstvu i na temelju toga bio je zadužen za izradu građevinskog pravilnika. Godine 1892. osnovao je stručni časopis *Építészeti szemle* (Građevinski pregled) koji postoji i danas. Osnovao i je *Közvetítő iroda* (Posrednički ured) putem kog je osiguravao stručnu radnu snagu kako za svoje, tako i za druga građevinska poduzeća.

Besplatno je uradio projekte i organizirao paviljon za Jesenski sajam 1885. u Budimpešti. Na temelju te geste postao je nositelj *Viteškog križa reda Franza Josefa*.

Treba se spomenuti i Bobulina spisateljska djelatnost. Pisao je brojne članke za novine i časopise, ne samo slovačke, stručne knjige iz područja građevinarstva, privrede i industrije, ali i knjige o temama izvan njegove struke, kao naprimer *Gramatiku pasigrafije!* Štoviše, preveo je i jedno djelo **Turgenjeva!**

U posljednjim godinama svoga života rukovodio je radovima na izgradnji zgrade Parlamenta u Budimpešti, a zatim je radio kao državni nadzornik u parlamentu. Preminuo je 15. studenog 1903. u Budimpešti. Njegovu zapuštenu grobnicu obnovila je Samouprava Slovaka Terézvárosa i 15. studenog 2004. godine postavila novi nadgrobni spomenik.

A. Dunđerski

Kada usporedimo analizu novinskih članaka iz ovog teksta i neka sadašnja događanja, naročito ono sa »sposobnim« pojedincima, nameće se nekako samo od sebe da za Suboticu izgleda i danas važi latinska izreka – *nihil novi sub sole* – ništa novo pod suncem.

Smještaj u državnim i privatnim domovima za stare

Starenje uz brigu i pomoć

*S obzirom na dugogodišnju stopostotnu ispunjenost kapaciteta Gerontološkog centra Subotica, a s druge strane na veliku zainteresiranost za smještaj, radi se na proširivanju kapaciteta, kako ne bi došlo do odbijanja korisnika * U privatnom u odnosu na državni smještaj, zaposleni kadar je mnogo kvalitetniji jer radi u boljim uvjetima i više je plaćen*

Bližeći se starijem životnom dobu mnogi razmišljaju o tome kakva ih starost čeka. Hoće li ih služiti zdravlje, hoće li im nedostajati pažnja najbližih, hoće li se osjećati osamljeno, hoće li biti ovisni o nekome. Uz brojna pitanja i nedoumice, tu je i pitanje smještaja. Svatko bi želio da se do posljednjeg dana može brinuti o sebi, da bude u svom domu ili makar ima svoj prostor u domu svoje djece. Nažalost, to često nije slučaj. Što zbog nedostatka mjesta, što zbog potrebe za tuđom njegom i pomoći ili nekog trećeg razloga. Većina starih ljudi ima odbojnost prema smještaju u domove za stare i to prvenstveno zato jer im je teško napustiti svoj dom na koji su navikli i u kojem su stvorili svoj komfor, a mnogi taj čin doživljavaju i kao da su ostavljeni i odbačeni. Taj osjećaj kod nekih nestane nakon vremena provedenog među ljudima s kojima mogu podijeliti svoje brige i strahove, jer su to iste brige i strahovi koji muče i njihove »cimere«, mogu provesti vrijeme u višesatnim razgovorima, zajedničkim aktivnostima, a sve to uz osiguranu hranu i zdravstvenu zaštitu. Sve se to nudi u državnim i u sada već sve više prisutnim privatnim domovima za stare.

Korisnica doma 14 godina

Da bi se moglo uživati u svim prednostima koje nudi dom za stare, kao što su bezbrižnost, sloboda, aktivnosti, druženje, za ovakav se smještaj treba opredijeliti dok je čovjek pokretan i relativno zdrav, poruka je **Erzsébet Nagykanász**, koja je korisnica Gerontološkog centra Subotica 14 godina.

»Jako sam zadovoljna, ne bih bila tu tako dugo da nije tako. Bila sam prinuđena doći pošto mi je sin, koji je ostao bez posla, s obitelji otišao u inozemstvo. Nisam htjela ići s njima, ostala

sam sama i odlučila se za dom. Otkako živim ovdje, nemam nikakvih problema i ne mogu se požaliti ni na što. Dobijem sve što mi je potrebno i prezadovoljna sam. Što se tiče društvenog života, ovdje sam se počela baviti kreativnim radom, a do sada nikada nisam imala dodira s bilo kakvom umjetnošću, jer sam radni vijek provela kao knjigovođa. Otkako sam ovdje, puno vremena provodim u tzv. hobi sobi, a radim i kao knjižničarka. Proslavljamo skupa rođendane, blagdane i praznike, idemo na izlete, razna natjecanja. U ovih 14 godina proživjela sam i doživjela mnogo više nego da sam otišla u inozemstvo«, priča Erzsébet Nagykanász koja svima toplo preporuča ovakav vid stanovanja.

Stopostotna popunjenost GC Subotica

Gerontološki centar u Subotici ima kapacitet od 530 ležajeva i njegova je popunjenost godinama unazad stopostotna, kaže direktor ovog centra **Nenad Ivanišević**.

»Postoji veliko zanimanje starijih sugrađana, jer je naša prosječna cijena oko 37 tisuća dinara na mjesečnoj razini (u ovisnosti o kategoriji smještaja od 30-ak do oko 42 tisuće) u što je uključeno sve ono što je država propisala – smještaj, kompletna ishrana prilagođena dijagnozama korisnika, pelene za jednokratnu upotrebu, liječnički pregledi. Naime, Gerontološki centar zdravstvenu zaštitu obavlja putem Doma zdravlja, velikog broja liječnika konzultanata, kao i Službe medicinske rehabilitacije čije su usluge potpuno besplatne, tj. ulaze u cijenu smještaja. Budući da se Gerontološki centar sastoji od tri objekta – Doma za njegu, Doma za odrasle osobe i Doma u Dudovoj šumi, u mogućnosti smo odgovoriti na sve potrebe, i u ovisnosti o psihič-

kom stanju našeg korisnika određujemo u kom objektu će biti smješten. Tako da uglavnom uspijevamo odgovoriti svim potrebama naših građana i preko 80 posto korisnika su osobe s teritorija Grada Subotice», navodi Ivanišević izražavajući zadovoljstvo što se u subotički Gerontološki centar želi smjestiti sve veći broj korisnika i iz okolnih gradova, poput Sombora i Apatina.

Proširivanje kapaciteta

S obzirom na dugogodišnju stopostotnu ispunjenost kapaciteta Gerontološkog centra, a s druge strane na veliku zainteresiranost za smještaj, radi se na proširivanju kapaciteta, kako ne bi došlo do odbijanja korisnika. U tu svrhu je, prema riječima Ivaniševića, napravljen objekt u Sarajevskoj ulici s dodatnih 60-ak kreveta, a Vlada Srbije je izdvojila 40 milijuna dinara za renoviranje doma na Karađorđevom putu.

»Ovih dana će početi renoviranje i zato taj objekt ne popunjavamo nego ćemo korisnike s tog mjesta prebaciti dok ne budu gotovi radovi. Za 60 dodatnih kreveta potrebno nam je oko 20 novih ljudi koje nam je u planu zaposliti kada bude ukinuta zabrana zapošljavanja. Imamo listu čekanja, ali se trudimo u roku od dva mjeseca od podnošenja zahtjeva izaći u susret svakom i da svaka osoba bude smještena. Tu imamo odličnu suradnju s Centrom za socijalni rad, putem kojeg se inače rješava smještaj kod nas i sa subotičkom bolnicom kada se radi o urgentnim smještajima i tada se trudimo da to vrijeme bude maksimalno skraćeno i da osoba, ako je moguće, bude odmah smještena.«

Suradnja s privatnim domovima za stare

Zbog sve većeg broja starijih osoba, raste potreba i za njihovim smještajem te je zbog nedostatka kapaciteta u državnim ustanovama ovog tipa prisutan sve veći broj privatnih domova za stare. Bez ozbira na to, u GC Subotica ove domove ne smatraju konkurencijom.

»Po našim saznanjima radi se o dosta višim cijenama u tim privatnim ustanovama. Kod nas za 37 tisuća dobivate sve, a kod privatnika se plaća i preko 60 tisuća. Ljudi su spremni, ako treba, sačekati malo samo da bi došli u državni dom. Velika razlika između nas i privatnog doma jeste što nama profit nije na prvom mjestu. Mi imamo financiranje od države, dio se financira od srodnika, ali mi smo neprofitabilni i nama je interes korisnika na prvom mjestu. Ne kažem da u privatnim nije, ali im je i profit veoma važan. Za razliku od privatnih domova, mi ovdje imamo zaposlene radne terapeute, andragoge, okupacione terapeute, što privatni domovi nemaju. Mi se bavimo slobodnim vremenom korisnika, mi to vrijeme upotpunjavamo.«

Gerontološki centar ima više oblika suradnje s privatnim domovima za stare.

»Da bi se dobila licenca za smještaj koju izdaje Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, neki domovi su zaključivali s nama ugovore o uslugama praone, uslugama kuhinje, stručni skupovi se organiziraju potpuno ravnopravno u ustanovama privatnog tipa i s obzirom na zainteresiranost smatramo to vrlo dobrom stvari, jer mislim da kada postoje privatne ustanove, korisnici mogu birati gdje će. Svaka konkurencija tjera da se radi mnogo bolje, jer niste monopolist na tržištu. Tako da imamo odličnu suradnju s legalnim privatnim ustanovama

koje su od nadležnog ministarstva dobile dozvolu za rad«, ističe Ivanišević.

Privatni domovi za stare

Iako cijene smještaja u privatnim domovima u nekim slučajevima iznose gotovo dvostruko više nego u državnim, prema saznanjima **Milana Vukelića**, koji od 2006. godine, uz posao medicinskog radnika u Općoj bolnici Subotica, radi u privatnom domskom smještaju, a od 2015. vodi i svoj dom za stare, u Subotici se uvijek traži mjesto više u privatnim domovima i svi su popunjeni preko 90-95 posto.

Ukoliko korisnik nije u mogućnosti platiti smještaj, konkretno za boravak u domu Vukelića, može ponuditi svoju nekretninu kao sredstvo plaćanja. U slučaju takvog aranžmana, osigurava mu se potpuna pravna sigurnost – ovjereni Ugovor s doživotnim plodouživanjem.

Na pitanje što korisnici dobivaju u privatnim domovima, a za što su spremni platiti više, Vukelić kaže:

»Ljudi koji se odluče za privatni dom sigurno će dobiti veću kvalitetu usluge budući da je organizacija kod ovih domova lakša, manje osoba je zaposleno, rade veći dio poslova i sve ide mnogo brže u dogovaranju i prenošenju informacija. Što se tiče zdravstvene usluge, svi domovi imaju zaposlenog liječnika, socijalnog radnika. Kontrole i specijalistički pregledi su ovdje češći, terapija je usklađenija. Ti pregledi, odnosno posjeti liječniku, neurologu, neuropsihijatru su potrebni čak i kada osoba nema neki određeni problem, jer se često na njima otkrije nešto čemu nismo pridali neku važnost. Tada se uključe terapije koje će kasnije djelovati i dati šansu za bolji, kvalitetniji i udobniji život u starosti. Cijena tih specijalističkih pregleda, barem kod nas, ne ulazi u cijenu smještaja u domu. U mnogim privatnim domovima se posebno vodi računa i o krevetima i raznim pomagalicama. Privatnici ulažu u to kako bi podigli standard i nivo usluge. Korisnicima čija priroda bolesti to zahtijeva, mnogo je udobnije u krevetu s trapezom ili nekim kvalitetnim dušekom. Ishrana je također prilagođena zdravstvenom stanju korisnika. Tu su dijabetičari, bubrežni bolesnici, što se ne može zanemariti. Kod dijabetičara to su češći obroci, češće kontrole šećera u krvi.«

Vukelić ističe da je u privatnom u odnosu na državni smještaj, zaposleni kadar mnogo kvalitetniji, jer radi u bolji uvjetima i više je plaćen.

Vrijedilo je platiti više

Zajedničko za sve četiri korisnice Vukelićevog privatnog doma – **Mariju** iz Subotice, **Ljubicu** iz Riđice, **Anu** iz Aleksandrova i **Danicu** iz Aleksa Šantića jest potreba za tuđom pomoći nakon što su postale nepokretne. Sve su zadovoljne dobivenom uslugom i ljubaznošću osoblja, a što je najvažnije, nakon pružene njege od medicinskih sestara, sve su tijekom vremena prohodale i kada se oporave nadaju se povratku kući.

Zbog zauzetosti poslom i drugim obvezama te teškim nalaženjem njegovatelja koji su spremni cijele dane pa i noći provesti uz bolesne stare, djeca su spremna, čak i uz velike žrtve i odricanja, platiti više za smještaj svojih roditelja. Navedeni primjeri govore u prilog tome da je vrijedilo.

I. Petrekanić Sič

Tiskana knjiga *Moj Nenadić*

Više od spomenara samih autora

Vinko Aranjoš, Alojzije Firanj, Mario Bara, Katarina Firanj, Nataša Firanj, Klara Šolaja Karas, Mata Matarić, Marija Matarić, Pavle Matarić, Tereza Matarić, otac Mato Miloš, Marija Maširević, Josip Parčetić, Terezija Pašti Jozić, Šima Raić i Marina Uzelac. Ovo su imena autora knjige *Moj Nenadić*. Osim Maria Bare i oca Mate Miloša svi ostali autori svojim rođenjem, odrastanjem ili životom bili su i ostali vezani za Nenadić salaše i u knjizi su pisali o onome što je bilo ili još uvijek jest dio njihovog života na salašima. Urednik knjige je Alojzije Firanj, a knjiga je objavljena u nakladi HKUD-a *Vladimir Nazor*. U luksuznoj opremi na 500 stranica s oko 400 fotografija ispričana je jedinstvena priča o salašima i salašarima koji su dali značajan doprinos u osnutku i radu HKUD-a *Vladimir Nazor*, prednjačili u gospodarskom razvoju, iznjedrili vrhunske stručnjake.

Naša knjiga i naš Nenadić

Rad na knjizi trajao je pet godina, jer je prvi sastanak autora knjige održan još početkom 2013. godine. Pet godina trajala je priprema, pisanje tekstova, obrada starih fotografija, fotografiranje, priprema knjige za tisak i ono važno – pronalaženje sredstava za tiskanje knjige.

»Autori tekstova su salašari Nenadića raznih uzrasta, profesija, naobrazbe, uglavnom nevični pisanju tekstova za knjige. No, puni su emotivnih sjećanja na protekli život na salašu na Nenadiću. Prožeti nostalgijom ovi tekstovi odraz su autorovih stavova prema razdoblju života koje su proveli ili i dalje provode na salašu. Voljeli bismo da ova knjiga bude više od spomenara samih autora i da je prisvoje svi koji će u njoj prepoznati sebe, svoje pretke, rođake, susjede. Knjiga je tiskana u povodu 80. obljetnice HKUD-a *Vladimir Nazor* čiji su osnivači 1936. godine bili žitelji ovih salaša – prvi predsjednik **Antun Matarić**, zatim **Šima Karas**, **Stipan Lukić** i **Stipan Matarić**«, kazao je predsjednik ovog društva Mata Matarić.

»Naši domaćini osvajali su zlatna odličja za poljoprivrednu proizvodnju, a mi ne znamo ni njihova imena, škola je radila na tri

Bojana Jozić, Vera Erl, Mata Matarić i Alojzije Firanj

lokacije u salašima, sudjelovali smo u osnivanju političkih strana-ka, kulturno-umjetničkih društava, naši kuglaši su sudjelovali na prvenstvima Srbije, imali smo kartaše o kojima su pisani feljtoni u najtiražnijim novinama, naše salaše obišli su najviši crkveni velikodostojnici iz ove regije, pruga koja prolazi kroz Nenadić najkraća je veza između Beograda i Budimpešte, imamo ljude svih profesija, od kovača do svećenika«, kazao je na promociji urednik knjige Alojzije Firanj. Govoreći o salašima Nenadić danas Firanj je rekao da danas žive jedino salaši uz cestu i prugu.

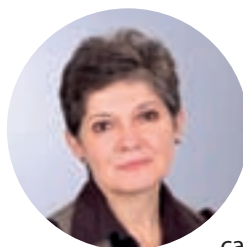
»U Karakoriji više nema salaša, a na Čatalinskom putu ostao je jedino **Džinićev** ili **Pacanov** salaš i Fazanerija. Na Nenadiću sada ima 141 salaš ili vikendica, a nastanjeno ih je 105. U salašima je 346 stanovnika sa 77 prezimena, a najbrojnija prezimena su Firanj, **Fratrić**, **Jozić** i **Komušanac**. Ovi podaci u brojkama već sada nisu točni, jer se salaši tako brzo mijenjaju da ih pisana riječ ne može pratiti. Već sada u Nenadiću nema deset obiteljskih imena koja su upisana u ovoj knjizi«, kazao je Firanj.

Knjiga zajedništva

Recenziju knjige *Moj Nenadić* uradila je mr. sc. **Vera Erl**, počasna predsjednica *Šokačke grane* iz Osijeka. Iščitavanje knjige *Moj Nenadić* ona je doživjela i kao svoj život, kao svoje sjećanje na šokačke korijene.

Tjedan u Somboru

Prometne teme i dileme

Cestovna infrastruktura i nije najjači adut grada Sombora. Daleko od toga, jer nekako godinama Sombor ostaje u zapecu i zaobizale ga važni i skupi projekti koji se tiču prometnica. Danak je to nekako zavučenom položaju Sombora, između dvije granice.

Teoretski, trebala bi to biti prednost, ali nije tako, jer nesreća je da je Sombor šezdesetak kilometara od autoceste koja vodi ka granici s Mađarskom i (također) skrajnut od značajnih graničnih prijelaza s Hrvatskom. I onda nije ni čudo što Sombor godinama ne uspijeva završiti obilaznicu oko grada. Neki bi rekli: što se grbavo rodi ni vrijeme ne ispravi. A upravo tako – »grbavo« – je počelo sa somborskom obilaznicom. Godine su trebale da se riješi i poprilično plati salaš koji se ispriječio između dva koraka obilaznice od Bezdanskog do Subotičkog puta. I jedino što je poslije toga urađeno je dio obilaznice između Staparskog i Apatinskog puta. I tu se stalo, i stoji se već godinama. Stoji, tapka u mjestu, a teretni promet i dalje prolazi skoro kroz sam centar grada. Tutnje Apatinskim putom kamioni pretovareni repom, kukuruzom i drugom robom, jer jednostavno nemaju kuda. Hvataju se za glavu oni koji žive u Ulici Matije Gupca, jer su im kuće rastrešene od toliko tereta, a mir obiteljskog doma razbijen bukom s ulice. Kako izgleda bit će i gore, jer će im uskoro promet i buka biti još bliži prozorima. A to bliži prozorima znači da će cesta s jedne i druge strane biti proširena za 60 centimetara. Trebalo bi to olakšati i ubrzati promet i to jest dobro, ali ono što plaši one pored čijih prozora tutnji teretni promet je da je ovo samo dokaz da obilaznica između Apatinskog i Bezdanskog puta nije ni u planovima i da će proći još godine dok se ne oslobode teških kamiona. Sva je prilika da su u pravu, jer završetak obilaznice pominje se samo kao lijepa (i neostvorena) želja. A od želje do realizacije puno je koraka, a onaj presudni je korak ka kasi koja će sve to financirati. A ta kasa, čini se, Somborcima stalno izmiče.

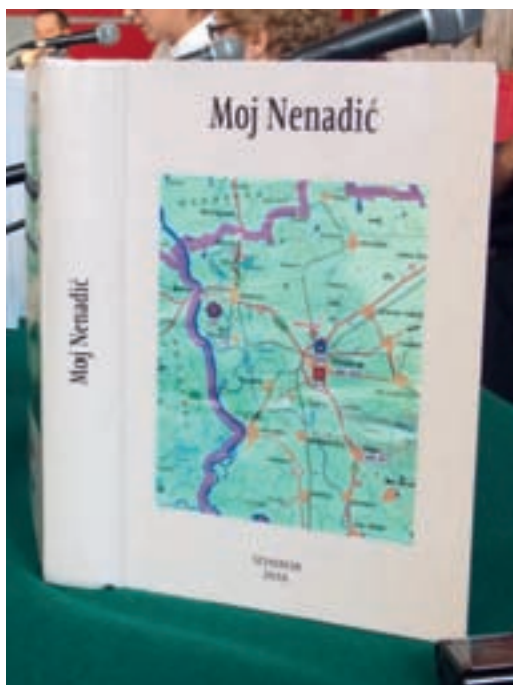
Z. V.

»Možda i niste svjesni koliko ste otvorili svoju dušu, koliko ste toplo, životno pisali o svojim salašima. To može samo netko tko voli svoj kraj, svoje ljude, tko voli sve ono što čini život na salašu i oko salaša. Ova knjiga napisana je srcem i ona ima poseban značaj jer svjedoči o subetničkoj skupini Bunjevaca Hrvata koja je stoljećima sačuvala svoju nacionalnu svijest i iz svakog teksta, napisanog reda osjeća se emotivan odnos prema

svojim prošlosti. Osim prezimena, nacionalnosti i vjere nasljeđujemo i način življenja, stanovanja, rada, jela koja spravljamo, običaje, način na koji slavimo Boga i sve nas to oblikuje da postanemo ono što jesmo. Ovo je knjiga zajedništva, timskog rada«, kazala je Vera Erl.

Povijest salaša Nenadić, obrazovanje, vjerski život, odijevanje, gospodarstvo, običaji, tradicijski način gradnje, prehrana, stanovanje, bolesti, popis svih salaša s fotografijama uz imena bivših i sadašnjih vlasnika, sadržaj je knjige *Moj Nenadić*.

Z. Vasiljević

Potpورا

Tiskanje knjige *Moj Nenadić* pomogli su Ministarstvo kulture i informiranja RH, na preporuku Hrvatskog nacionalnog vijeća Pokrajinsko tajništvo za kulturu i informiranje, Veleposlanstvo RH u Srbiji, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, Grad Obrovac, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Grad Sombor i članovi *Nazora* svojim donacijama.

»Želimo kod nacionalnih zajednica potaknuti i druge elemente nacionalnog i kulturnog stvaralaštva, a ova knjiga pravi je primjer za to. Ovom knjigom afirmiramo i promoviramo i salaše koji su jedan od prepoznatljivih dijelova Grada Sombora«, kazala je gradonačelnica Sombora **Duška Golubović**. »Ova knjiga jest značajan iskorak za Hrvate u Somboru, jer nema puno knjiga o somborskim Hrvatima. Zato hvala nakladniku i svima koji su sudjelovali u pisanju ove knjige i nadam se da će ona potaknuti i neke druge autore da pišu i o drugim salašima na kojima žive bunjevački Hrvati«, kazao je predsjednik HNV-a dr. sc. **Slaven Bačić**.

Međunarodni festival narodne nošnje, nakita i oglavlja *Biserna grana*

Nasljeđuju se, čuvaju i iz škrinja vade

Među tridesetak kulturno-umjetničkih udruga i kolekcionara na Bisernoj grani našle su se i šokačka i bunjevačka nošnja, koje su predstavile Stanka Čoban iz Bača i Nada Sudarević iz Subotice

Festival narodne nošnje, nakita i oglavlja *Biserna grana* manifestacija je koja u fokus stavlja materijalno folklorno blago – narodne nošnje. Ove godine Festival je održan 7. listopada, jedanaesti puta, u organizaciji Kulturnog centra *Mladost* iz Futoga. Europska asocijacija festivala *Bisernu granu* je uvrstila u manifestacije od važnosti, te je UNESCO ocijenio visokom ocjenom. Festival *Biserna grana* nosilac je EFFE etikete za 2017./18. godinu.

Sudionici Festivala okupili su se u Futogu, odakle su krenuli za Novi Sad, gdje su imali prigodni program i prijem kod gradonačelnika, a svečana revija nošnji održana je u Atriju Muzeja Grada Novog Sada na Petrovaradinu. Iz mnoštva prekrasnih

Dunja Šimić i Josipa Dulić

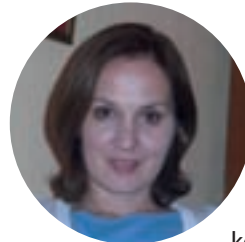
nošnji izdvojeni su primjerci koji su po mišljenju stručnog žirija bili najljepši.

Ovaj Festival mjesto je susreta svih onih koji svoje narodno blago nasljeđuju, brižno čuvaju i iz škrinja samo u najsvečanijim prilikama vade. Upravo je ovo jedna od svečanih prilika kada su se čuvari tradicije susreli i pokazali dio svog naslijeđa. Svaka nošnja na ovom festivalu bila je unikatna i po nečemu posebna. Vidjele su se brojne nošnje, unikatni nakit i specifična oglavlja. Među tridesetak kulturno-umjetničkih udruga i kolekcionara na *Bisernoj grani* našle su se i šokačka i bunjevačka nošnja, koje su predstavile **Stanka Čoban** iz Bača i **Nada Sudarević** iz Subotice.

Stanka Čoban je predstavila tri ženske šokačke nošnje: **Snežana Oljača** je nosila svečano *divojačko* ruvo, skute vezene svilom i zlatom, košulju na rukavima ukrašenu zlatovezom i čipkom. *Divojačku* nošnju krase zlato, svila i čipka i puno veza i ručnog rada. **Silvija Rožić** je nosila svečano *ruvo* udane mlade žene. Karakteristika ove nošnje je oglavlje – mlada žena ima *konđu*, *zavita* je u *šamiju* i ima zlatni *vinac*. Ovo *ruvo* nova mlada dobija od svekrve i oblači *nediljom* u crkvu i u najsvečanijim prilikama. **Monika Bajči** je bila *spremita* u tip nošnje koje su mlade žene nosile *nediljom* poslije podne na večernju, igranku i manje sve-

Tjedan u Srijemu

Zdrava hrana

Je li zbog pomodarstva ili zbog naglog širenja svijesti ljudi o zdravom načinu života, trgovine zdrave hrane postale su jedne od omiljenih. Sve je veća zainteresiranost za hranu koja se proizvodi bez upotrebe

kemikalija, u što sam se i sama uvjerila posjetivši jednu od njih u svom gradu. Na nagovor svojih mlađih ukućana, u posljednje vrijeme sve češće ju posjećujem i kupujem namirnice koje koristimo u svakodnevnoj ishrani. Da je sve veći broj ljudi koji ih kupuju, uvjerila sam se i sama s obzirom na to da su redovi u trgovinama ponekad čak do ulaznih vrata. A osim namirnica, poput raznoraznog »zrnelja«, soje, pšeničnih klica i tko zna čega još, sve je veća potražnja i za ljekovitim biljkama kojima se ljudi sve više vraćaju prilikom liječenja na alternativne načine. Tako da, umjesto u ljekarni, sve više ih lijek traži upravo u trgovinama zdrave hrane. A kada je riječ o zdravom načinu ishrane, prošloga tjedna u Srijemskoj Mitrovici održana je Međunarodna gastro manifestacija *Gljiva kao hrana i lijek*, u organizaciji Udruge *Lisičarke* iz tog grada, s ciljem približavanja čarobnog carstva gljiva stanovništvu. Na manifestaciji su sudjelovali prerađivači gljiva iz Grčke, Slovenije i Hrvatske, kao i članice Mikološkog gljivarskog saveza Srbije, nekoliko proizvođača ljekovitih suplemenata i preparata od gljiva iz Srbije i izlagači gastro specijaliteta iz Srijemske Mitrovice. Članovi Udruge *Lisičarke* željeli su ovom manifestacijom gljive i njihova hranljiva i ljekovita svojstva približiti Mitrovčanima i svim ostalim posjetiteljima. Prema savjetu predsjednice navedene udruge, gljive barem jedanput tjedno treba konzumirati, s obzirom na to da su veoma zdrave i korisne našem organizmu. Također je preporučila da se trebamo više baviti gljivarstvom kao hobbijem, jer ono podrazumijeva zdravu šetnju kroz šumu koja oslobađa od stresa. Posjetitelji su mogli i konzumirati gulaš od gljiva, pohane gljive, bukovače na žaru, pa čak i slatko, ratluk i čokoladu od gljiva, kao i specijalitet – pastu od tartufa. No, unatoč svemu rečenom, mislim da Srijemci teško iz svoje ishrane mogu izbaciti i odoljeti onome po čemu su poznati, a to su njihovi suhomesnati proizvodi, ma koliko da su oni štetni po njihovo zdravlje.

S. D.

Snežana Oljača, Silvija Rožić, Monika Bajči i Stanka Čoban

čane prigode. I ona ima na glavi *konđu zavitu* u svilenu *šamiju*, nekoliko donjih *skuti* i svilenu suknju, kecelju i *prusluk*.

Nada Sudarević iz Subotice predstavila se ove godine s *kraljicama* koje su bile u bijelom šlingu. **Dunja Šimić** je nosila *bili šling* i svileni *prusluk*, te svileni igrač u vlasništvu HKC-a *Bunjevačko kolo*, te crvene papuče zlatom vezene. **Josipa Dulić** je obukla *bilu* šlinganu nošnju koju je radila njena baka **Ana Horvacki**, te je također imala svileni *prusluk* (*mider*) i igrač. Obje cure su na glavi imale *kraljičke krune* koje su izradile **Josipa Dević** i Nada Sudarević.

H. R.

Manifestacija *Šokci i baština* ove godine održana u Baču

Još nas ima, još smo tu!

U drevnom Baču prošlog vikenda održana je ovogodišnja manifestacija *Šokci i baština*. U pitanju je jedna od najvećih manifestacija Hrvata u Srbiji, koja u prvom redu okuplja sve udruge ovdašnjih šokačkih Hrvata.

Program je započeo u subotu, 6. listopada, predstavljanjem knjige *Život i djelo Stjepana Adžića* koje je održano u Franjevačkoj crkvi u Baču. **Stjepan Adžić** (Rajevo Selo, 1730. – Pečuh, 1789.), bio je svećenik, doktor teologije, pečuški kanonik, vanjski vikar pečuskog biskupa, župnik u Nijemcima i Tovarniku, pisac i pjesnik. Zaslušan je za opismenjavanje Slavonije. O životu i djelu Adžića, koji je i sam godinu dana boravio u noviciatu bačkoga samostana, govorili su: **Andrija Matić** iz Duhovne udruge *Hrašće* iz Drenovaca, **Josipa Matić**, studentica hrvatskog jezika i povijesti u Osijeku i **Martina Kelava**, ravnateljica Muzeja Cvelferije iz Drenovaca.

Ponosni na naslijeđe

Nedjeljni program započeo je svetom misom, koju je predvodio fra **Zdenko Gruber** iz Subotice, a središnji program manifestacije, nastup udruga, održan je u Plavoj dvorani Kulturnog centra Bač, u organizaciji ovogodišnjeg »domaćina« – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske. U programu su sudjelovale šokačke udruge iz Bača, Plavne, Vajske, Sonte, Sombora, Berega, Monoštora, a kao gosti udruge iz Subotice i Drenovaca (Hrvatska). Ove godine geslo manifestacije bilo je *Još nas ima, još smo tu*. Zajednička

manifestacija je ove godine privukla veliki broj publike, koji su do kraja popunili gledalište.

Već prve riječi najave voditeljice programa **Marije Šeremešić**: »Dobro došli među Šokce koji se diču svojim kulturnim naslijeđem i očuvanom prirodom svojih mjesta, smještenih na obodima ritskih šuma, Šokce radne i prgave, ali vesele i gostoljubive«, izazvale su salvu pljeska nazočnih uzvanika i publike. Nakon pozdrava gostima, publici su se obratili veleposlanik RH u Beogradu **Gordan Bakota**, predsjednik HNV-a **Slaven Bačić** i predsjednik Općine Bač **Dobroslav Antoni**.

Ples, pjesma, poezija

Nakon toga na pozornici je pjesmom, svirkom, plesom i lijepom riječju krenulo podsjećanje na davna vremena kroz stare šokačke običaje i pjesme od Berega do Bača, uz goste koji su ovoj večeri udahnuili duh bačke bunjevine i bečarske Slavonije. Članovi HKUPD-a *Matoš* iz Plavne, **Marica Mikrut** i **Marija**

Gosponoše iz Plavne

Šeremešić iz somborskih *Urbanih Šokaca*, **Josip Dumendžić Meštar** iz Bođana, KPZH *Šokadija* iz Sonte, KUDH *Bodrog* odnosno *Kraljice Bodroga* iz Monoštora i HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega, ali i gosti – KUD *Seljačka sloga* iz Drenovaca, HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice, pokazali su zbog čega su danas ponosni rizničari višestoljetne tradicije predaka.

Poput slavuja zapjevale su Monoštorke, Plavanjke su pokazale običaj *Gosponoše*, Berešci *Kolo na miolje*, a iz Sombora i Bođana došle su u stihove skladno složene *lipe riči*. Subotičani su u Plavu salu donijeli dah starih vremena uz pritajeno tugaljive zvuke gajdi, a Sončani i Drenovčani uz plemenite zvuke žica svojih tamburica. O doživljenom najupečatljivije govore riječi jedne starice na izlasku iz Plave sale, u prolazu slučajno uhvaćene: »Ej, drugo moja, vako bi mogla do ujutru«.

Pokrovitelji manifestacije bili su Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, Veleposlanstvo RH u Beogradu, HNV, uz logističku potporu ZKVH-a, te medijsko pokroviteljstvo NIU *Hrvatska riječ* i RTV Vojvodine.

Dojmovi

Veleposlanik RH u Beogradu **Gordan Bakota**: »Veliko mi je zadovoljstvo prisustvovati ovakvoj manifestaciji našega duha, našega zajedništva. Moto ove manifestacije – *Još nas ima, još smo tu* nešto je najljepše što čovjek može čuti. Dodao bih samo: i bit ćemo i ostat ćemo ovdje. Osobito me raduje djelovanje naših udruga u svim podunavskim mjestima u Bačkoj, što je najsigurniji garant opstanka hrvatskog nacionalnog bića na prostorima šokačkog Podunavlja. Šokci i Šokice, Hrvati i Hrvatice ovdje žive stoljećima, u suživotu s puno drugih nacija i nadam se da će to tako ostati još dugi niz godina, uz stalnu podršku Republike Hrvatske. Kulturna baština na ovim prostorima odista je nevjerovatna. Vidio sam da svako mjesto ima svoju nošnju, što je najbolja ilustracija tradicije i kulture. Ne pada to samo od sebe, tu je utkan veliki trud naših predaka, koje nikada ne smijemo zaboraviti«.

Predsjednik HNV-a **Slaven Bačić**: »Čast mi je što sam imao priliku prisustvovati ovako veličanstvenoj manifestaciji. Danas preostala šokačka mjesta postoje i čuvaju kulturno naslijeđe, naravno uz vrlo velike napore. Nadam se da će u toj nakani još dugo uspjevati, upravo kroz manifestacije ovoga tipa, kroz njegovanje lokalnih govora, starih napjeva, starinskih glazbala i plesova. Organizatoru i svim sudionicima čestitam na njegovanju tradicije, čiji su jedan dio ove večeri tako uspješno prikazali na pozornici«.

Predsjednik Općine Bač **Dobroslav Antić**: »Drago mi je što je naša općina domaćin jedne ovako vrijedne manifestacije. U našoj općini žive pripadnici mnogih nacionalnih zajednica i jako smo ponosni na naš vrlo kvalitetan suživot. Nadam se da ćemo u ovakvom zajedništvu živjeti još dugi niz godina«.

Ivan Andrašić

KPZH Šokadija iz Sonte

Noć hrvatskog filma u Subotici

SUBOTICA – Subotica se i ove godine pridružila pojedinim gradovima u Hrvatskoj, ali i Bosni i Hercegovini (Mostar), **Mađarskoj** (Koljnof) i **Austriji** (Beč), mjestima u kojima je priređena *Noć hrvatskog filma i novih medija*. Ovaj cjelovečernji filmski maraton, koji za cilj ima prezentaciju i promidžbu hrvatske »sedme umjetnosti« održan je peti, a u Subotici treći put. I ovoga je puta subotičkoj publici u Art kinu *Lifka* ponuđen bogat program, kolaž ostvarenja različitih žanrova iz različitih razdoblja.

Manifestacija je otvorena dugometražnim crtanim filmom za djecu *Čarobnjakov šešir* (1990.) **Milana Blažekovića**. Uslijedila su tri kratka animirana filma: *Bijela vrana* **Mirana Miošića**, *Exodus* **Martine Lexi Vizec** i *Fim Flam* **Marka Belića**, dva dugometražna dokumentarca novije produkcije: *Dušan Vukotić* – hrvatski oskarovac **Silvija Petranovića** i *Dum spiro spero* **Pere Kvesića**, a prikazan je i kolaž kratkih animiranih filmova: *Biciklisti* **Veljka Popovića**, *Bećarac* **Zlatka Boureka** i *Eutanazija* **Joška Marušića**. *Noć* je završena dugometražnim igranim filmom, dramom *Tri Ane*, iz daleke 1959. godine, utjecajnog redatelja **Branka Bauera**.

Specifičan filmski program za svaki grad uključen u ovaj projekt osmislila je, uz pomoć stručnih suradnika, umjetnička voditeljica manifestacije i filmska autorica **Irena Škorić**.

Organizatori subotičke *Noći* bili su Umjetnička organizacija *Noć hrvatskog filma i novih medija* iz Zagreba i ZKVH, u suradnji s Art kinom *Lifka*.

D. B. P.

Književni susreti manjinskih pisaca

NOVI PAZAR – Četvrti po redu Književni susreti pisaca nacionalnih manjina u Srbiji – *FEMILI* počeli su jučer u Novom Pazaru a završavaju danas (petak, 12. listopada). Na susretu sudjeluju predstavnici više nacionalnomanjinskih zajednica – rumunjske, mađarske, hrvatske, bugarske, slovačke, rusinske i bošnjačke. Hrvatsku nacionalnu zajednicu na manifestaciji predstavlja **Katarina Čeliković**.

Osim predstavljanja svojeg književnog stvaralaštva, sudionici susreta će sudjelovati i na okruglom stolu *Suvremeni izazovi manjinske književnosti* posvećenom statusu književnog stvaralaštva nacionalnih manjina u Srbiji kao i mogućnostima međusobne suradnje.

D. B. P.

Bunjevci bez granica u Subotici

SUBOTICA – Nakon Tavankuta i Gare, treći po redu festival kulturne baštine *Bunjevci bez granica* bit će održan u Subotici sutra (subota, 13. listopada) u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, koje je domaćin ovogodišnjeg susreta. Svoj dolazak na ovogodišnji

susret udruga iz Srbije i Mađarske koje njeguju kulturu bunjevačkih Hrvata potvrdili su: KUU *Zora* iz Bačaljmaša, Bunjevački izvorni KUD iz Gare, Tamburaški ansambl *Bačka* iz Gare, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, UBH *Dužijanica* iz Subotice, HGU *Festival bunjevački pisama* Subotica i Hrvatska čitaonica Subotica. Nastup sudionika, uz predstavljanje udruga, počinje u 18 sati.

Održavanje festivala u Subotici pomogli su Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Srbiji, Osiječko-baranjska županija, HNV, Grad Subotica i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine-nacionalne zajednice.

Ž. V.

Kerempuh u Kragujevcu

KRAGUJEVAC – Satiričko kazalište *Kerempuh* iz Zagreba s predstavom *Ustav Republike Hrvatske* zatvara u nedjelju, 14. listopada, natjecateljski dio Međunarodnog kazališnog festivala *Joakim interfest* u Kragujevcu. Ovu »ljubavnu priču o mržnji«, po kojoj je već ranije snimljen hit film, napisali su **Ante Tomić** i **Rajko Grlić**, a režiju predstave potpisuje **Vinko Brešan**. Na ovogodišnjem *Joakim interfestu* sudjeluju i kazališta iz Srbije, Amerike, Slovenije i Bosne i Hercegovine.

D. B. P.

Zimska Škola hrvatskog folklora

KOPRIVNICA – Hrvatska matica iseljenika organizira svoj redoviti projekt – Zimsku školu hrvatskog folklora koja će biti održana od 3. do 12. siječnja 2019. u Koprivnici. Na Školi će se podučavati plesovi, nošnje, pjesme i glazbala hrvatskoga jadranskog područja. Uz praktična plesna predavanja održat će se i predavanja o narodnim nošnjama i pjesmama, glazbalima (tambure i tradicijska), a program obuhvaća plesove i glazbu otoka Krka, Cresa, Raba, Paga, Silbe, Splita, Trogira, Kaštela, Čiova, Makarskog primorja, otoka Šolte, Brača i Hvara, Korčule, Mljeta i Lastova, poluotoka Pelješa, Dubrovačkog primorja, Konavala, Župe dubrovačke, Rijeke dubrovačke, doline Neretve, dubrovačke kontradance te plesovi šibenskoga uzmorja i otoka. Od plesova Hrvata koji žive u susjednim zemljama, podučavat će se plesovi i glazba južne Hercegovine i plesovi Hrvata iz Boke kotorske. Više informacija na www.matis.hr.

D. B. P.

Manifestacija *Večeri i noći Ilije Žarkovića Žabara u Golubincima*

U čast svestranom umjetniku

U spomen na svog istaknutog člana, književnika, ropera, tamburaša i osnivača udruge, HKPD *Tomislav* iz Golubina organiziralo je i ove godine manifestaciju *Večeri i noći Ilije Žarkovića Žabara*.

Žarković je preminuo 2009., a udruga je manifestaciju u njegovu čast pokrenula godinu dana kasnije kako bi mu se *Tomislav*, ali i sami Golubinci odužili za svestrani rad na polju kulture.

Izuzetan i neprevaziđen

Na ovogodišnjoj manifestaciji nastupili su članovi Omladinskog tamburaškog orkestra HKPD-a *Tomislav*, Tamburaški sastav *Ladan špricer* i mladi talenti. Svoje i Ilijine stihove govorio je **Mato Groznica**, a gost večeri bio je novinar, publicist i recitator **Ratomir Rale Damjanović**.

»Bio sam dobar drugar s Ilijom, imali smo zajedničkih tema i uglavnom smo pričali o literaturi i muzici«, istaknuo je Damjanović. »On je u tome bio neprevaziđen i bio je izuzetna ličnost, obrazovan čovjek, tolerantan s puno razumijevanja za sve i umio je svaki razgovor oplemeniti nekim svojim znanjima. Prije sedam godina na ovoj manifestaciji pročitao sam poemu

Mića Dudić i Ratomir Damjanović

Zadužio Golubince i Srijem

»**Ilija Žarković Žabar** je mnogo zadužio ovo Društvo i hrvatsku zajednicu u Golubincima, ali i čitav Srijem, s obzirom na to da je u srcu bio Srijemac«, kazao je predsjednik HKPD-a *Tomislav* **Vlatko Čačić**.

»Već devet godina je prošlo kako nas je Ilija napustio i mogu reći da nam mnogo nedostaje u Društvu s njegovim vedrim duhom i s njegovim kompozicijama koje je stvarao. Ilija je bio prvi roker u Srijemu. Njegova grupa *Asteroidi* je 'žarila i palila' po čitavom Srijemu. Kada je prestao svirati za njih, prihvatio se tambure i prvi je počeo sa školom tambure. Mnoge je obučavao, kako iz njegovog orkestra, tako i mlađe generacije. Kako bi ih odgovarajuće obučio napisao je knjigu *Škola tambure za početnike*. Čak i moja djeca koja su završila i srednju i muzičku školu, a kćer mi je završila Akademiju i danas dirigira našim orkestrom, veliku zahvalnost duguju Iliji. Rano nas je napustio i postoje još mnogi njegovi zapisi koje nije objavio i iskreno se nadam da će njegova obitelj to uspjeti uskoro objaviti«, dodaje Čačić.

S. Darabašić

koju sam posvetio Iliji. U podnaslovu te poeme je stajalo da je posvećena muzičaru koji je svirao bolje i od samog Boga. Ove večeri predstaviti ću svoje stihove za svog druga, jer mislim da smo mi sada zajedno. On negdje u nebeskom orkestru svira nebeske simfonije, a ja u zemaljskom svijetu proslavljam njegovo bivstvovanje na zemlji, proslavljam ono što je on uradio. Mislim da Golubinci prave zaista veliku, lijepu i rijetku svečanost kojom pokazuju da poštuju svoje stvaraocce i svoje sugrađane, koji su davali sebe i svoj talent svom narodu.«

Vraćanje ljubavi

Manifestaciji su, među ostalim, nazočili i članovi Žarkovićeve obitelji.

»Mnogo nam znači održavanje ove manifestacije. Njegovi talenti su bili neiscrpni, a njegov najveći talent je taj što je volio ljude. To je danas rijetkost i mi mu na ovaj način to vraćamo. Nažalost, on to ne može vidjeti, ali nadamo se da negdje od gore osjeća tu energiju«, kazala je supruga pokojnog Žarkovića **Zorica Žarković**.

Marko Kljajić, dobitnik nagrade za životno djelo na području književnosti

U prvom redu kroničar, pjesnik iz intimne potrebe

Ne mogu opisati miris matrikula tih starih zapisa starih skoro 200 godina. Čitajući i iščitavajući ih živio sam životom onoga vremena i htio sam ostaviti zabilježene te događaje za buduće naraštaje

Župnik u župi Presvetog Trojstva u Surčinu i upravitelj župe sv. Jurja mučenika u Golubincima s filijalom Presvetog Trojstva u Novoj Pazovi vlč. **Marko Kljajić** dobitnik je ovogodišnje nagrade Hrvatske čitaonice Subotica za životno djelo na području književnosti. Ona mu je dodijeljena u okviru nedavno održanih XVII. *Dana hrvatske knjige i riječi* – Dana Balinta Vujkova.

Do sada je objavio četiri knjige poezije: *U istini trećeg dana*, 1994., *Getsemanski plodovi duše*, 1999., *Jesenja snoviđenja*, 2006. i *Rumeni sutoni*, 2014. Pjesme su mu objavljene i u antologiji duhovne lirike Hrvata u Vojvodini *Odsjaji ljubavi* (2015.) te antologiji pjesništva Hrvata u Vojvodini na prijelazu tisućljeća *U beskrajima zemlje i neba* (2016.).

Marko Kljajić je svoj život posvetio kulturnoj i povijesnoj kronologiji mjesta u kojima je službovao kao svećenik, bilježeći ne samo kulturnu povijest već prateći sve što je proživljavao hrvatski narod u Srijemu. O tome svjedoče knjige *Slankamen kroz povijest*, 1996., *Golubinci kroz povijest*, 1996., *Kako je umirao moj narod*, 1996., *Sveti Juraj u Petrovaradinu: 1693. – 2003.*, 2004. te *Surčin kroz povijest*, 2010. čije je 2. izdanje u tisku. Za knjigu *Surčin kroz povijest* 2013. godine dobio je trijenalnu nagradu *Tomo Vereš* za najbolje djelo u području znanosti i publicistike koju dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Na ovogodišnjim *Danima hrvatske knjige i riječi* – *Danima Balinta Vujkova* dodijeljena Vam je nagrada Hrvatske čitaonice Subotica za životno djelo na području književnosti. Ranije, 2014. nagrađeni ste priznanjem *Ban Josip Jelačić* koje dodjeljuje Hrvatsko nacionalno vijeće za društveni rad u hrvatskoj zajednici, a 2010. dobili ste trijenalnu nagradu ZKVH-a *Tomo Vereš* za najbo-

lju knjigu u području znanosti i publicistike. Što Vam znače ove nagrade unutar hrvatske zajednice, prije svega ova posljednja?

Radostan sam zbog toga, počašćen i zahvalan svima koji su prepoznali moj rad i doprinos hrvatskome narodu i kulturi u Srijemu i šire. U vrijeme kada sam pisao kronike možda nisam ni bio svjestan koliko će to imati dalekosežno značenje za povijest Hrvata u Srijemu. Osjećao sam potrebu da otkinem od zaborava dugovjeko življenje hrvatskoga naroda na ovom geografskom toponimu, jer trag ostavlja samo ono što je zapisano. »Što nije zapisano, to se nije dogodilo!«. Kičma povijesnoga fakta, kao dokumentarni materijal, bile su mi vrijedne župske kronike i matrikule uz ostalu neobjavljenu arhivsku građu. Ne mogu opisati miris matrikula tih starih zapisa starih skoro 200 godina. Čitajući i iščitavajući ih živio sam životom onoga vremena i htio sam ostaviti zabilježene te događaje za buduće naraštaje. Ja sam u prvom redu kroničar i zahvaljujući mojoj zanesenosti, zavedenosti i ljubavi prema kronici objavljujem neobjavljene zapise. To je povijest koja se dogodila, a koja nije iznesena na vidjelo odnosno za koju se do sada nije znalo.

Objavili ste nekoliko knjiga poezije. Koje teme dominiraju u Vašim pjesmama i koliko Vaš duhovni poziv utječe na Vaše pjesničko stvaralaštvo?

Prva moja zbirka pjesama *U istini trećeg dana* objavljena je 1994. godine sa simboličnim brojem 44 (toliko sam tada imao godina). Posvetio sam, naime, po jednu pjesmu svakoj godini življenja, Božjom dobrotom, na ovoj zemlji. Pjesme su u tro-dimenzionalnom odnosu; čovjek-priroda, čovjek-Bog, čovjek-čovjek. Prva zbirka pjesama je ujedno i moja prva knjiga, a prva moja pjesma koja nosi naziv *Noćni orkestar* izašla je iz mene inspirirana mukom, nevoljom, strahom življenja u tim teškim godinama stradanja moga naroda u Srijemu, Hrvatskoj, BiH. Na ovim je prostorima stradao narod koji, iako je bio lojalan svojoj zemlji, nije bio zaštićen od vladajućeg režima. Slušao sam zloguki pijev tog orkestra kroz razbijanje prozora, bacanje eksplozivnih naprava u dvorišta kuća hrvatskih obitelji u nekim srijemskim mjestima i počeo pisati. Moj duhovni poziv, kada je pisanje u pitanju, djeluje poticajno i koliko mi moje prioritete pastoralne obaveze dopuštaju.

Koliko je po Vašem mišljenju poezija danas zanimljiva čitateljima? Kakve reakcije dobivate na Vaše pisanje?

Poezija može biti zanimljivija od druge vrste književnoga izražaja zbog lapidarnoga izričaja i sadržaja. Moje su pjesme naišle na pozitivne kritike u periodici i ovdje i u Hrvatskoj. Recenzenti su uvijek bili pohvalni, što je meni godilo i bilo mi poticajem da se više bavim poezijom. Moram reći da je pisanje poezije više moja intimna potreba, a osjećam da se više trebam baviti kronikom.

Pisali ste o Hrvatima u Slankamenu, Golubincima, Petrovaradinu, Surčinu... Kako biste opisali život Hrvata u srijemskim župama danas?

Negdje uopće toga života nema, stojim iza toga. Hrvati su u Kukujevcima mrtvi, nema župljana, crkva je devastirana, a bila je najživlja župa naše Srijemske biskupije. Do 1991. bili su apsolutna većina (97 posto), a sada ih u Kukujevcima nema ni jedan posto. To važi i za druga mjesta, primjerice Gibarac, Morović. Situacija nije tako porazna u Hrtkovcima, Golubincima, Novom Slankamenu, Sotu gdje nema više od 400-500 duša, što je značajna manjina i u seoskim sredinama s hrvatskom populacijom. Što se tiče mladih, u Srijemu je tragično. Oni su kroz školu, studije potpuno srbizirani, većina ih je iz nacionalno mješovitih brakova i njihova matična domovina je Srbija. Ni na kulturnom planu ne možemo nešto izvesti. Ja se borim u mojoj Hrvatskoj čitaonici *Fischer* u Surčinu da, barem kada nastupamo, govorimo hrvatski i da nešto napišemo hrvatski, ali imam otpora. Već gubimo i kroz srednje i starije generacije, a od mladih ne možemo ništa očekivati. Volio bih da Vam mogu pričati drugačiju priču. U tom kontekstu ispričat ću Vam nešto što sam pročitao ovih dana: Susreli se pesimist i optimist. Kaže pesimist – »Joj što je teško, što je strašno, ne može biti teže«. Optimist odgovara: »Može, može...!«. To oslikava situacija kod nas u Srijemu.

Kako ocjenjujete prilike na književnoj sceni Hrvata u Srbiji?

Malo nas je i nije ni za očekivati da književna scena bude bogatija. Istina, u posljednjih 20-ak godina uočljiv je značajan pomak i to, usuđujem se reći, zahvaljujući i djelovanju Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u Vojvodini.

I. P. S.

UBH *Dužijanica* iz Subotice dobila turističku nagradu *Golden Interstas 2018*.

PRIZNANJE U SJENI nezainteresiranosti Grada

Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* iz Subotice dobitnica je međunarodne turističke nagrade *Golden Interstas 2018*, za organiziranje manifestacije *Dužijanica*. Nagrada se dodjeljuje u sklopu Međunarodne smotre turizma, filma i krajobraza *Interstas* u Solinu (Hrvatska), a dodjeljuje je Povjerenstvo koje čine članovi Međunarodne udruge turističkih novinara i pisaca o turizmu i Europske federacije turističkih novinara. U obrazloženju nagrade se navodi kako se »ovim jedinstvenim kulturološkim tradicijskim projektom, ove godine 108. po redu, brižno čuvajući i njegujući starinske običaje, tradicijske vrijednosti, svoju kulturu, identitet, prenoseći ih novim naraštajima, sjajno povezuje prošlost i sadašnjost sa suvremenošću. Time se snažno pridonosi izvrsnosti u doprinosu razvoja kulturnog turizma kako Subotice tako i Vojvodine u cijelosti«.

No, proglašenje ove nagrade, koju u UBH *Dužijanica* smatraju važnim događajem, prati nezainteresiranost Grada Subotice, iako *Dužijanica* važi za manifestaciju od posebnog značaja za taj grad. Naime, nagradu *Golden Interstas 2018*, su isprva trebali dobiti skupa Grad Subotica i UBH *Dužijanica*. Međutim, kako tvrde u UBH *Dužijanica*, Gradska uprava nije pokazala zainteresiranost

za ovu nominaciju, te je Udruga samostalno aplicirala za priznanje što su organizatori i prihvatili. Također, organizatori *Interstas*-a su predvidjeli da i gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban** bude nagrađen individualnom nagradom *Povelja FEST 2018*, za, kako se navodi, »osobni doprinos i doprinos Grada Subotice ukupnosti razvojnih projekata, kojima se potiče bogatstvo povijesnih, tradicijskih, kulturnih, turističkih, gospodarskih... vrijednosti«. No, ni prvi čovjek Subotice nije pokazao interesiranje za nagradu koju dodjeljuje *Interstas*.

Predstavicima UBH-a nagrada *Golden Interstas 2018*, bit će uručena na svečanosti 9. studenoga u Solinu. Udruga je također pozvana predstaviti sebe i projekt *Dužijanice* ali za to nema financijskih mogućnosti budući da troškovi prezentacije na *Interstas*-u stoje oko 3.000 eura, što podrazumijeva trodnevni najam izlagačkog prostora, obvezne objave u katalogu, prijave i dodatne akreditacije, troškove puta i smještaja...

Inače, u službeni konkurenciju međunarodnog festivala turističkog filma koji se održava u sklopu Smotre *Interstas* uvršten je i dokumentarni film *Dužijanica* redatelja **Branka Ištvančića**.

D. B. P.

Likovna kolonija u organizaciji HKD-a Šid

Umjetnička potpora udruzi

U organizaciji HKD-a Šid i u suradnji s HLU *Croart* iz Subotice, u Šidu je proteklog tjedna održana likovna kolonija, šesta po redu u suradnji dviju udruga. U dvorištu župe Presvetog Srca Isusova u Šidu, desetero slikara iz Srbije i Hrvatske, uglavnom amaterskih, tijekom tri dana stvarali su likovna djela.

»I ovoga puta gosti će nam ostaviti svoja djela, koja će kao i ona nastala na ranijim kolonijama krasiti nečiji dom«, izjavio je organizator likovne kolonije u Šidu **Josip Pavlović**. »Prodajom umjetničkih slika, na preporuku samih autora slika, dobivena sredstva koristimo za osnaživanje naše udruge i kupovinu onoga što nam je potrebno za rad naših sekcija. U proteklih šest godina prodajom likovnih djela u velikoj mjeri uspjeli smo isfinancirati izgradnju metalne konstrukcije bine, kupiti ozvučenje i osvjetljenje. I slike nastale na ovoj likovnoj koloniji bit će nam financijska pomoć u budućnosti, a umjetnicima se zahvaljujemo na potpori«, dodaje on.

Suradnja udruga Šid i *Croart* započela je prije šest godina i predstavlja primjer dobre suradnje dviju hrvatskih udruga iz Srbije i Bačke.

»Drago nam je što su u HKD-u Šid prodajom slika uspjeli financijski pomoći rad udruge. Djela nastala na kolonijama trajno svjedoče o ovim našim likovnim susretima. Duboko sam uvjeren da ćemo i u budućnosti pomagati jedni druge, a sve zarad očuvanja naše kulturne baštine i nacionalnog identiteta, zbog čega naše udruge i postoje«, kaže predsjednik HLU *Croart* **Josip Horvat**.

S. D.

Međimurske popevke: od negdar do ve

Biser u glazbi, dragulj u povijesti

Povijesni dokumenti bilježe da se stanovništvo Šoprona nakon raspada Austro-Ugarske plebiscitom izjasnilo da želi pripasti Mađarskoj, što je ovom gradu kod naših sjevernih susjeda priskrbilo zvanje *Grada heroja* koje i danas s ponosom ističu. Grada heroja bilo je (osam) i u bivšoj SFRJ, ravnomjerno raspoređenih od Ljubljane do Prilepa, ali i nakon njezinog raspada, poput Vukovara, primjerice.

Rijetko će se, međutim, u povijesti naći primjer(i) da je o povlačenju granice odlučivala glazba! Pa ipak, povijesni izvori iz istog razdoblja kada su žitelji Šoprona s okolnim selima referendumski izjavili ljubav prema Mađarskoj bilježe i da je glazbena baština Međimurja odigrala presudnu ulogu u njegovom odvajanju od Mađarske i pripojenju Hrvatskoj. U tom je procesu na Mirovnoj konferenciji 1918. u Versaillesu dvije godine ranije objavljena knjiga dr. **Vinka Žganca** (Vratišinec, 22. siječnja 1890. – Zagreb, 12. prosinca 1976.) *Hrvatske pučke pjesme iz Međimurja* poslužila kao krunski svjedok o hrvatskom karakteru Međimurja i tako iz čisto etnomuzikološkog prešla u sferu političkog dokumenta koji će odrediti buduću sudbinu područja između Mure i Drave.

Noviji povijesni dokumenti, a posebno iz pera pokojnog sveučilišnog profesora **Zvonimira Bartolića**, bilježe i da je dr. Vinko Žganec na području glazbe bio ono što je **Balint Vujkov** na području narodne književnosti: za svojega je života na magnetofon snimio oko 30.000 pjesama, naravno s mnogo inačica, svjetovnih i crkvenih, bilo da je riječ o dječjim pjesmicama, pučkim popijevkama, onima koje su se pjevale za blagdane ili ukope. Najveći dio svog stvaralaštva posvetio je rodnom Međimurju, ali je, baš kao i Balint, kasnije neumorno bilježio narodne pjesme u Pomurju u Mađarskoj (o čemu svjedoči i knjiga *Pučke popijevke Hrvata iz okolice Velike Kaniže*), Slavoniji, Baranji i Bačkoj, napose u okolici Sombora.

I kao što se većina pjesama iz *Hrvatskih pučkih popijevki iz Međimurja* danas više ne pjeva (iako je uz svaku zabilježio i note, od koga ju je i gdje čuo), tako je i većina od njih danas preživjela upravo zahvaljujući dr. Vinku Žgancu, jer je njegova knjiga – baš kao što je to slučaj s Balintovim bajkama, basnama i pripovijetkama – pridonijela zvučnom oživljavanju jednog čarobno lijepog muzičkog svijeta. Iako sam Žganec u svojoj podjeli međimurskih pjesama, od autohtonih do onih s manjim ili većim utjecajem najbližeg okruženja (Mađarska, Slovenija i »ostatak« Hrvatske), ističe njen subjektivni karakter, jedno je sigurno: međimurska glazba i međimurske pjesme po mnogo čemu su specifične, jedinstvene i prepoznatljive u odnosu na sve ostale u svom neposrednom susjedstvu, zbog čega je ova županija i pokrenula postupak stavljanja svoje popevke na UNESCO-ov popis nematerijalne kulturne baštine svijeta.

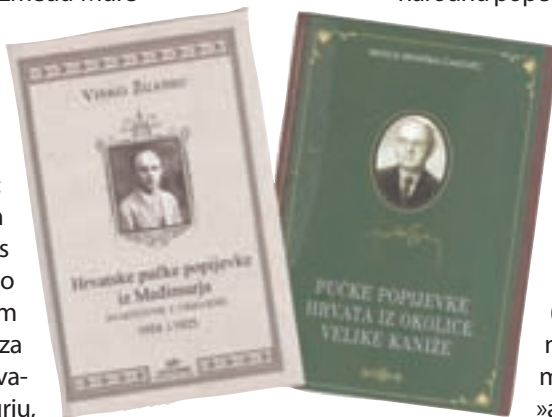
Proces oživljavanja onoga što je Žganec tako vrijedno sakupio prva su, naravno, započela kulturno-umjetnička društva u Međimurju neposredno nakon Prvoga, a napose nakon Drugog svjetskog rata, stavljajući na svoj repertoar autentičnu glazbenu baštinu. S tim u vezi, nije nezanimljivo spomenuti da je **Aleksej Gotthardi Pavlovsky**, praveći svoju emisiju na Hrvatskoj televiziji o međimurskoj glazbenoj baštini, primijetio kako Međimurci nemaju svojih izvornih plesova, odnosno da su postojeće koreografije novijeg datuma, i to isključivo kao plod rada koreografa. Čak i da je tako – a nemamo razloga sumnjati da nije – *Međimurska pisana nedelja*, *Med Murom* i *Dravom* i druge koreografije svojom su melodičnošću i ljepotom, napose u izvedbi Folklornog ansambla *Lado*, vrlo brzo postale jedne od najljepših i najprepoznatljivijih koreografija u bogatom i šarolikom opusu hrvatske glazbene baštine.

Finu i dostojanstvenu sjetu, koja se da nazrijeti čak i u najveselijim međimurskim pjesmama, prepoznali su i izvođači različitih glazbenih žanrova, od **Anice Zubović** i **Anđele Potočnik** koje su narodnu popevku pjevale »jedan na jedan«, obogaćujući je tek ljepotom svoje izvedbe, preko po svemu karakteristične i jedinstvene **Josipe Lisac** i isto takve karakteristične i jedinstvene (neki će reći: i više) **Azre** (sjetimo se samo pjesme *Klinček stoji pod oblokom*), pa do današnjih dana. A današnjih dana (youtube vam je tu najpouzdaniji svjedok) međimurska pjesma »cvjeta u tisuću zvukova«. Tu je **Žiga (Mirko Švenda)** i njegovi *Bandisti*, kao najpoznatiji promotor popularnih međimurskih pjesama; tu su *Vuge*, koje su joj i »audio i vizualno« dale novi ton i izgled; tu su **Dunja Krebl**, **Nina Kraljić**, **Nina Romić**,

Afion, *Singrice*, *Fijolina*... od kojih svatko na svoj način dočarava glazbeni iskon Međimurja. Tu su i *Cinkuši* koji su još devedesetih godina prošloga stoljeća, u vrijeme procvata world musica, upravo u međimurskim pjesmama prepoznali »materijal« za posve nov, originalan i suvremen glazbeni »proizvod«. A tu je, konačno, i najautentičnija predstavica međimurske popevke, prošle godine preminula **Elizabeta Toplek**, poznatija kao **Teta Liza**, o kojoj je i zagrebački redatelj tavankutskog podrijetla **Branko Ištvančić** snimio dokumentarni film.

Vratimo li se u priču o međimurskoj popevki, koju vam iz uha preporučamo, na početak, možemo slobodno reći kako je neka-dašnji »biser u kruni Szent Istvána« – kako su Mađari zvali Međimurje – zahvaljujući svojim prekrasnim melodijama nastavio život kao »dragulj hrvatske glazbene baštine«, a kog možda najljepše dočaravaju stihovi iz pjesme *Fala, Božek, za Međimurje*: »Još jedan imam komad zemle; Najlepši na svetu kaj za se sam zbral; V srcu ti vidim: čestit si čovek; ne bu mi krivo, bum ti ga dal«.

Zlatko Romić

Međubiskupijski sud počeo s radom

Na blagdan Anđela Čuvara, 2. listopada, održana je svečana sjednica početka djelovanja Međubiskupijskog suda prvoga stupnja i Međubiskupijskog suda drugoga stupnja u Novom Sadu, koji imaju svoje sjedište u prostorijama Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda.

Početkom 2017. godine biskupi Beogradske metropolije, nadbiskup i metropolit beogradski msgr. **Stanislav Hočevár**, biskup subotički msgr. **Ivan Péntes**, biskup zrenjaninski msgr. **Ladislav Német**, zajedno s apostolskim egzarhom za katolike bizantskog obreda u Srbiji msgr. **Đurom Džudžarom** odlučili su pokrenuti postupak uspostave Međubiskupijskih sudova, mjerodavnih za svoje biskupije. Dogovorom biskupa, službu moderatora, odnosno voditelja Međubiskupijskih sudova će vršiti nadbiskup i metropolit beogradski.

Odluku o osnivanju Međubiskupijskih sudova biskupi su donijeli još rujna prošle godine. Nakon nekoliko konzultacija s Apostolskom Stolicom, Vrhovni sud Apostolske Signature je 10. srpnja 2018. godine odobrio Odluku o osnivanju Međubiskupijskih sudova, čime je postupak uspostave završen, te su se stvorili svi preduvjeti za početak rada. Veliki doprinos postupku uspostave savjetom i stručnom pomoći su pružili Međubiskupijski sudovi u Zagrebu. Željom biskupa Međubiskupijski sudovi počinju s djelovanjem 11. listopada 2018. godine, na dan otvorenja II. Vatikanskog sabora i blagdan pape sv. **Ivana XXIII.**

Svečanoj sjednici su, osim biskupa potpisnika Odluke o osnivanju Međubiskupijskih sudova u Novom Sadu, nazočili i srijemski biskup msgr. **Đuro Gašparović**, te generalni tajnik Međunarodne biskupske konferencije vlč. **Mirko Štefković**. Nazočno je bilo svih 18 imenovanih djelatnika Suda, koji su ovom prigodom položili propisanu prisegu kod preuzimanja zadaća na Sudu, dok su sudski vikar na prvome stupnju vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak** i msgr. dr. **Géza Zapletán**, sudski vikar na drugome stupnju položili i dodatnu ispovijest vjere propisanu kod preuzimanja crkvenih službi.

U djelovanju i funkcioniranju Sudova značajnu pomoć će pružiti sudišta susjednih biskupija.

Tijekom sjednice kratka predavanja su održali imenovani suci na Međubiskupijskom sudu drugoga stupnja u Novom Sadu, profesor kanonskog prava Više teološke škole u Segedinu i sudski vikar biskupije Szeged-Csanádi msgr. dr. **József Kovács**, te profesor kanonskog prava na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu i sudac Međubiskupijskog suda prvoga stupnja u Đakovu vlč. dr. **Zdenko Ilić**. Govorili su na temu »Iskustva i izazovi crkvenih sudova u Republici Mađarskoj, odnosno Republici Hrvatskoj«.

Sjedište Suda je u Novom Sadu, ali će zato u svakoj biskupiji djelovati Istražni odsjek, što znači da će zainteresiranim vjernicima i strankama biti pojednostavljen pristup, jer će moći dolaziti također i u Beograd, Suboticu, Zrenjanin, Ruski Krstur. Na taj način je ispunjen jedan od ključnih naglasaka reforme »blizina suca i stranaka«. Ovakvim pristupom osigurava se racionalni raspored sudskih djelatnika, i konačno, osigurava se višejezičnost, što je od iznimnog značaja za biskupije koje spadaju pod mjerodavnost Međubiskupijskih sudova.

Međubiskupijski sudovi, iako su po svojoj naravi pravna struktura unutar kanonskog uređenja Crkve, svoju konačnu svrhu

nalaze u utvrđivanju istine o valjanosti svetog ženidbenog veza, jer je materija kojom se Sudovi bave gotovo u cijelosti ženidbene naravi. U tom smislu, krajnji cilj je pomoć vjernicima koji se nalaze u različitim ženidbenim situacijama. Sudovi tako dobivaju svoju primarnu pastoralnu svrhu, jer se kroz sve to nastoji pomoći vjernicima, pa čak i kad je ženidbena situacija nepopravljiva, da se osjećaju prihvaćenima od Crkve.

Preuzeto s web portala: Srijemska biskupija

Veni Sancte novosadskih studenata

Nova akademska godina za brojne novosadske studente katolike započela je slavljem mise zaziva Duha Svetoga u utorak, 2. listopada. Dvojezičnu misu, koja je slavljenja u župnoj crkvi *Imena Marijina*, služili su župnik i naslovni opat preč. **Róbert**

Erhard i kapelan vlč. **Gáspár Józsa**, uz asistiranje đakona vlč. **Daniela Katačiča**. Liturgijsku glazbu animirao je mješoviti zbor mladih ove župe, a nove i stare novosadske studente u molitvi za darove Duha Svetoga podržali su i vjernici najveće novosadske župe, jedinog mjesta studentskoga pastorala u našem najvećem sveučilišnom središtu. Susreti za studente i mlade, od 15 do 25 godina starosti, u ovoj župi na hrvatskom jeziku održavat će se redovito svake srijede u 20 sati.

M. T.

IN MEMORIAM

Zvonimir Bandić

1935. – 1918.

U Beogradu je 27. rujna preminuo Zvonimir Bandić, sudac 4. Općinskog suda u Zemunu, sudac Vrhovnog suda SFRJ i jedan od osnivača Zajednice Hrvata Zemuna *Ilja Okrugić*. Ukop pokojnog Bandića održan je na Katoličkom groblju u Zemunu uz nazočnost obitelji, kolega i članova udruge iz Zemuna.

Počivao u miru Božijem!

Članovi udruge Zajednice Hrvata Zemuna *Ilja Okrugić*.

Zlatna harfa 2018.

Susret malih župnih zborova, *Zlatna harfa*, ove godine bit će održan sutra, 13. listopada, u Čantaviru. Na ovome susretu okupit će se dječji zborovi brojnih župa Subotičke biskupije, a susret će kao i prijašnjih godina započeti zajedničkom svetom misom u 10.30 sati. Nakon misnoga slavlja i kratkog predaha slijedi nastup malih župskih zborova.

Obljetnica posvete subotičke katedrale

Obljetnica posvete subotičke katedrale bit će proslavljena 14. listopada kada će svečano misno slavlje predvoditi subotički biskup mons. dr. **Ivan Péntzes**, a propovijedat će đakoni, vlč. **Dražan Skenderović** na hrvatskom i vlč. **Dezső Serfőző** na mađarskom jeziku. Euharistijsko slavlje počinje u 18 sati.

Proštenje u katedrali

Na blagdan sv. Terezije Avilske, zaštitnice katedrale i Grada Subotice, 15. listopada u subotičkoj katedrali slavi se proštenje. Misno slavlje će predvoditi katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, a propovijedat će vlč. **Vinko Cvijin**, župnik u Vajskoj i Bođanima, i vlč. **Tibor Szöllősi**, župnik u Budisavi. Sveta misa počinje u 18 sati.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Što mi je činiti da baštinim život vječni?

Svim vjernicima dobro su poznate Božje zapovijedi. Isto tako nam je poznato koliko ih je ponekad teško čuvati, pa se često i sami uhvatimo u kršenju istih. Zato kada poznamo osobu posebnu revnu u vršenju zapovijedi, ne možemo a da joj se ne divimo i osjećamo prema njoj naklonost. To je stoga i što nas zapovijedi usmjeravaju da budemo pravedni i dobri ljudi, pa oni koji ih čuvaju svojim načinom života i poštenjem stječu ljubav i poštivanje okoline. No, je li čuvanje zapovijedi dovoljno u Božjim očima da steknemo život vječni?

Čuvati zapovijedi i još nešto

Evangelist Marko u svom evanđelju opisuje zanimljiv susret Isusa i jednog nepoznatog čovjeka. Taj čovjek dotrčao je do njega u potrazi za odgovorom što mu je potrebno da baštini život vječni (usp. Mk 10, 17-30). I, kao što bismo i očekivali, Isus mu najprije odgovara kako je nužno čuvati zapovijedi. Svi znamo da je to potrebno za vječnost, a opet svako malo neku prekršimo. No, ovaj čovjek Isusu spremno odgovara: »Učitelju, sve sam to čuvao od svoje mladosti« (Mk 10,20). Marko nastavlja kako je Isus na ovaj odgovor pogledao čovjeka i zavolio ga. Time nam poručuje da Bog uistinu cijeni našu žrtvu i trud oko čuvanja zapovijedi, da zbog toga ljubi svakog tko ih čuva, ma koliko to teško i od svijeta neodobravano bilo. S druge strane, znamo i sami koliko i mi cijenimo i volimo ljude koji se drže Božjeg zakona, pa tako i sam Isus, jer za njih stvarno možemo tvrditi da su bolji od ostalih.

Ipak, rekli bismo, nije tako jednostavno baštiniti vječnost. Pred ovog revnog čuvara Božjih zapovijedi Isus stavlja još jedan zahtjev: »Jedno ti nedostaje! Idi i što imaš, prodaj i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu. A onda dođi i idi za mnom« (Mk 10,21). Dakle, zapovijedi su potrebne da bi se baštiniio život vječni, ali nisu dovoljne. Uz moralnost koja se stječe obdržavanjem zapovijedi, Isus želi nasljedovanje, a ono se pokazuje tako što treba prodati imanje i podijeliti siromasima. Jer, slijediti Krista znači suobličavati se njemu, živjeti poput njega, osiromašiti sebe, a obogatiti druge, odreći se onoga što smo bili da bismo postali nešto novo.

Možemo se pitati kako Isus tako nešto može tražiti od nekog. Bogatstvo koje posjeduje ovaj čovjek možda je njegova djedovina. Može!

Najprije zbog činjenice da se on, Sin Božji, odrekao svega. Radi čovjeka se utjelovio, rodio se i živio u siromaštvu, iskusio svu teškoću i bijedu ljudskog zemaljskog života, te na kraju i taj život darovao kako bismo mi baštinili život vječni. Stoga, da, ima pravo zahtijevati od čovjeka da se odrekne svoga blaga radi vječnosti. Naposljetku, čovjek ima jer mu je Bog dao, tako da ništa što traži nije previše.

Potrebna je ljubav

Poštivanje zapovijedi nije lako i jednostavno, no može se pretvoriti u običan legalizam, kao što je bio slučaj kod farizeja. Isus to ne želi, ne možemo samo ispunjavajući formu zavrijediti spasenje. Potrebno je srce darovati Bogu, a ono je u ovom materijalističkom svijetu često darovano bogatstvu. Tko nije bogat stalno se trudi i bori da to postane, tko jest bogat nije mu dovoljno, nego želi povećati svoje bogatstvo. I tako, malo po malo, materijalno postane središte i smisao ljudskog života. Ipak, odricanje materijalnog nije samo sebi svrha, nego ga je potrebno podijeliti siromasima. Isus želi da imamo oči i srce za one koji pate, koji nemaju, da nam ne bude teško i žao pomoći. Ako nemamo u sebi milosrđa i suosjećanja, sva naša moralnost postignuta čuvanjem zapovijedi ne može nam biti dostatna za spasenje. Kršćanin ne može biti legalist, u čuvanju svake zapovijedi treba biti utkana ljubav prema Bogu, koja nas oplemenjuje i osposobljava da ljubimo čovjeka onako kako Isus od svojih sljedbenika očekuje.

Svatko od nas želio bi baštiniti život vječni. Većina smatra da poštuje dovoljno dobro Božje zapovijedi. No, pravi je trenutak da se zapitamo a jesmo li spremni odreći se svog imanja kako bismo pomogli drugima. Bogatstvo ne mora nužno biti novac i posjed, nekome je to društveni položaj, nekome slobodno vrijeme ili bilo što drugo za čega se grčevito bori. Jesmo li spremni odreći se onoga što nam je najvažnije radi čovjeka u potrebi i radi Krista? Jesmo li oko sebe prepoznali ljude kojima naša najveća blaga trebaju više nego nama? Jesmo li primijetili ljude koji pate i u njima prepoznali Krista, te odlučili žrtvovati svoje dragocjeno vrijeme, ukusnu hranu, lijepu odjeću ili bilo što drugo kako bismo utješili patnika?

Kužiš?!

Kristina Crnković, učenica

Svestrana pobjednica

Za **Kristinu Crnković** ste vjerujem već čuli, osobito oni koji prate *HosanaFest* i *Festival bunjevački pisama*. Kristina je ovogodišnja pobjednica *HosanaFesta*. Ima 16 godina i pohađa opći smjer subotičke Gimnazije *Svetozar Marković*. Živi u Tavankutu sa svojom obitelji, mamom **Anicom**, tatom **Markom** i sestrama **Mirjanom** i **Marinom**. U slobodno vrijeme voli pjevati, družiti se, gledati filmove, čitati knjige i pisati, a pored pjevanja bavi se i folklorom i to već osam godina u HKPD-u *Marija Gubec* u Tavankutu. Ako ste mislili da sve ovo ne može stići pored škole, prevarili ste se. Sve se može kad se hoće, poznata je izreka, koju Kristina potvrđuje. Kako nam je otkrila, brzo mijenja interesiranja, te je prilično znatiželjna, a kako stvari trenutno stoje u budućnosti bi se voljela baviti kliničkom psihologijom. To je ono što je zanima, te o tome voli čitati i istraživati. Osim kliničke psihologije zanima ju književnost, te voli pisati

eseje i sastave u školi. Ono za što je sigurna jest da planira upisati neki društveni fakultet, s obzirom na to da nije ljubitelj prirodnih znanosti. Sebe u budućnosti vidi kao dobru, uspješnu, obrazovanu i sretnu osobu. Dio tih želja za budućnost, ako ne i sve, je već

Na početku nove petrovaradioničarske godine

Petrovaradinci prepoznaju i oplemenjuju dječje talente

Novi ciklus *Petrovaradionice* nedavno je započeo na istom mjestu, u privatnoj osnovnoj školi *Tvrđava* u donjoj Petrovaradinskoj tvrđavi, u isto vrijeme, subotom u 11 sati. Djeca školskog uzrasta iz Petrovaradina i okolice, uz stručno nadgledanje i usmjeravanje, ostvaruju se na ovoj radionici koju je pokrenulo i vodi HKPD *Jelačić* u dramsko-literarnom, likovnom ili glazbenom odjelu. Neki od njih članovi su sva tri odjela! Voditeljice odjela otkrivaju što je novo i kako je krenula radionica ove školske godine. Odgojiteljica **Branka Dačević**, koja vodi djecu koja su se opredijelila za dramsko-literarni odjel, kaže da se mališani ubrzano pripremaju za proslavu obljetnice rođenja bana *Jelačića* – praznika hrvatske zajednice, koja će biti proslavljena 16. listopada u Petrovaradinu i Novom Sadu.

na pomolu, jer osim toga što je dobra i sretna osoba, na obrazovanju radi punom parom, a i uspjeh joj ide za rukom. Naime, 2017. godine, kada je prvi puta nastupila na Festivalu hrvatskih duhovnih pjesama *HosanaFest*, kao vokalna solistica, dobila je prvu nagradu stručnog žirija, a kao što smo rekli, ove godine je dobila glavnu nagradu. Na *HosanaFestu* voli nastupati zbog pjevanja i slavljena Gospodina, ali i zbog upoznavanja novih ljudi i zbog stjecanja novih iskustava. Isto takva je situacija i s *Festivalom bunjevački pisama*, na kom je ove godine također nastupila, a s obzirom na to da mama voli tamburaše ovo je bila prilika usrećiti i nju. Ne samo da voli pjevati nego voli i običaje i tradiciju, te je to bio dodatni razlog za sudjelovanje na ovom festivalu. Na republičkom natjecanju iz hrvatskog jezika 2016. i 2017. godine osvojila je drugo i treće mjesto.

Omiljeni film joj je *The Hunger Games* (svi dijelovi), a najdraža knjiga *Utvrdas devet kula* spisatelja **Kaisa Akbara Omara**. Kako je rekla, voli sve vrste glazbe, ali najviše sluša pop, indie i neku blažu varijantu rocka. U životu je ispunjavaju radosni momenti, dobra djela, provođenje vremena s prijateljima i obitelji, pjevanje, učenje onoga što ju zanima, razgovor i upoznavanje s novim ljudima, putovanja, upoznavanje i isprobavanje različitih kultura, hrane, aktivnosti...

Po svemu ovome možete zaključiti kako je Kristina energična i vesela osoba, te stoga i omiljena u društvu.

Ž.V.

»Pripremamo igrokaz u kojem će biti prikazan životopis bana Josipa Jelačića. Pripremamo se i za Pokrajinsko natjecanje recitatora na hrvatskom jeziku u Subotici koje će biti održano 9. studenoga, a u kojem će sudjelovati četvero naše djece. Naš recitator **Ivan Štimac** je osvojio prošle godine nagradu i ove godine će pokušati isto«, kaže Dačević.

Kruna ovogodišnjeg rada u udruzi *Jelačić* je proslava petnaestogodišnjice njezina osnivanja. Dačević otkriva da se sprema predstava za tu prigodu.

»Rad našeg odjela započet je vježbanjem i izvođenjem šaljivih recitacija, sada radimo igrokaz, a nadamo se maloj predstavi kojom ćemo pokazati publici koliko smo uznapredovali. Na proljeće se spremamo za nastup u Slavonskom Brodu s jednom predstavom po tekstu **Ivane Brlić Mažuranić**«, kaže Dačević.

I ona, kao i voditeljica likovnog odjela prof. **Tatjana Štimac**, naglašavaju napredak kod djece s kojima rade.

»Ako računamo nekoliko mjeseci rada, smatram da su izvrsni i da se već prepoznaju neki talenti«, kaže Dačević.

Profesorica Štimac, hvaleći veliki odaziv djece, kaže da među malim likovnjacima, osim dosadašnjih polaznika, ima i nekoliko novih.

»Pripremamo izložbu likovnih radova koji su također inspirirani životom bana **Jelačića**. Djeca su oduševljena temom, izuzetno kreativna, uporna i istrajna u onome što rade«, pohvaljuje polaznike prof. Štimac.

Glazbeni odjel, formiran pri kraju protekle školske godine, vodi prof. **Marina Milošev**. Sve voditeljice se slažu da ulaganje u djecu koje je započeto u ovoj radionici znači budućnost rada u pojedinim odjelima. Zahvaljuju roditeljima, i pozivaju i one koji do sada nisu bili polaznici *Petrovaradonice* da im se slobodno pridruže. Ovogodišnju *Petrovaradionicu* podržala je Gradska uprava za kulturu Novog Sada.

M. Tucakov

RECEPT NA TACNI

Tjestenina s prženim jajima i povrćem

Odlična stvar koja mi se dogodila povratkom u trkaće vode je neki vid zelenog svjetla kada su u pitanju tjestenine. Podsjećam na dva važna podatka: veliki sam ljubitelj tjestenina i one se jako hvataju za sve zidove mog tijela i čine ga većim i samim tim me ugrožavaju i stoga je jako važno da ih izbjegavam. Zanimljivo da sam ovdje naveo više od dva podatka, ali su svi podjednako važni. Dakle, obožavam tjestenine i moram ih se kloniti. Prelazim na stvar i napominjem da su upravo one odličan izvor ugljikohidrata čiji se unos preporučuje nekoliko sati prije jače aktivnosti, što je u mom slučaju trčanje. A i ne organiziraju se uzalud *pasta party* druženja večer prije neke utrke.

Sasvim je jasno da na tacnu stavljamo tjesteninu i to debele, duguljaste rezance. Naravno, vi možete i neku drugu tjesteninu ali to sami odlučite kada spoznate recepturu.

Potrebno: 400 g tjestenine / 2-3 žlice ulja / 3 crvene paprike / 1 tikvica / 2 luka / 3 rajčice / 3 jajeta / žličica soli / žličica bosiljka / žličica peršina / 1/2 žličice svježe mljevenog papra.

Postupak: Tjesteninu skuhati u vodi s malo maslinovog ulja. Za to vrijeme očistiti papriku od sjemenki, oprati ju i narezati na veće kocke. Također, očistiti luk, oprati ga i narezati na režnjeve. Tikvicu oguliti i narezati na kocke. Rajčicu dobro oprati, prepoloviti, pa narezati na kocke. U velikoj tavi, na umjerenoj vatri ugrijte ulje i dodajte mu crveni luk i poslije kratkog prženja mu dodajte papriku i tikvicu. Povrće pržiti dok malo ne omekša. Kada omekša, dodati povrće i rajčicu, malo pojačati vatru i pržiti dok tekućina ne ispari. Prilikom miješanja dodati i začine. U drugoj tavi ispržiti 3 jaja na malo maslinovog ulja, te ih dodati u povrće i umiješati. Kada se masa sjedini, dodati skuhanu i procijeđenu tjesteninu, promiješati i koji trenutak propržiti sve zajedno.

Dodatak: Ova kombinacija dozvoljava mnogo dodataka. Ja često ne odolim češnjaku, kao ni vrhnju, a u nekoj kombinaciji bi i slanina fino išla, mada bi mogla ugroziti naslov ovog recepta na tacni. Šalu na stranu, vidjet ćete i sami da su velike mogućnosti kombiniranja. Dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (133)

Mišljenje publike nas ne zanima

O d sredine XX. stoljeća prema njegovu svršetku sve se više izostrava međusobna netrpeljivost dijela publike i kazališnih djelatnika. Ovaj proces kao da ne poznaje ni državne granice, a ni ideološke antagonizme, društvene napetosti i raslojenost. Riječ je, međutim, ipak, o nečem drugom: s obje strane svih željeznih ograda i berlinskih zidova, izgleda, zauvijek je potrošen značaj velikih, skupih i mahom u državno-reprezentativne svrhe podizanih gledališta. Pa velike dvorane mahom tavlje prazne, sve rjeđe se pune, optočene mrežom popucale žbuke, premazane odavno ishlapijelim pozlatom, s više stotina sjedala u koja se suvremeni kazališni fan ne bi ni spustio.

Što, dakle, činiti? Igrati vrhunsko kazalište pred (polu)praznom dvoranom ili tragati za nečim, slijedom ukusa publike? Bilo gdje. Svojedobno je **Platon** smatrao kako za prosudbu o umjetničkom

Gabriella Jónás i Frigyes Kovács u *Gloriji*

djelu nije presudna ničija većina glasova nego nečija osposobljenost za donošenje sudova. Očito je on protivnik prepuštanja odluka (neobrazovanoj?, nekompetentnoj?) javnosti, postavljajući zahtjev za obvezatnim sudom kritike, budući da se vrednovanjem umjetnosti obrazuje publika. No, istini za volju, na taj se način publika i štiti – od nje same!

A onda je uslijedio XXVII. susret vojvođanskih kazališta održan u Subotici, gdje, kao gosti nastupaju članovi Jugoslovenskog dramskog pozorišta s **Držićevim Dundom Marojem** u režiji **Miroslava Belovića**, Nacionalno kazalište iz Segedina s **Madáchevom Čovjekovom tragedijom** u režiji **Mátyása Girica**, kazalište iz Leskovca sa **Šumom Nikolaja Ostrovskog** u režiji **Dmitra Čostarova**, Novosadska opera s **Donizettijevom Luciom di Lammermoor** u režiji **Branislava Kriške**, KUD *Đura Kiš* iz Šida s **Gogoljevom Ženidbom** i Lutkarska scena iz Zrenjanina s dramatisacijom **Andersenova Ružnog pačeta**.

Susret su otvorili glumci iz novosadskog SNP-a scenskom poemom hrvatske spisateljice iz Subotice **Zvezdane Asić-Šarić** pod naslovom *Tamo gdje je bilo srce, danas stoji sunce*, izvedenom u čast **Titovih** jubileja u režiji **Dejana Miladinovića**. Prema mišljenju **Ivanke Rackov** djela **Krleže** i **Cankara**, a od suvremenih **Žilnika** i

Ršumovića, bila su postavljena na znatnoj umjetničkoj razini, a sva ostala djela nisu dostigla izvedbenu razinu prethodnih susreta.

Ocjenjivački sud koji su sačinjavali **Bora Drašković**, **Žak Kukić**, **László Pataki**, **Branko Pleša** i **Jovan Vilovac** za najbolju predstavu u cjelini proglasio je Somborsko kazalište s parabolom **Luigija Pirandella** *Tako je, ako vam se tako čini* u režiji **Nikole Petrovića**. Po mišljenju žirija on je razotkrio bolesno radoznanu malograđanštinu dok grubo, prljavim rukama kopa po obiteljskoj tragediji sugrađana.

Subotičko kazalište dobilo je najviše priznanja za *Galiciju* **Miroslava Krleže** u režiji **Mihályja Virága** i predstavu **Davida Storyija** *Farma* u režijskoj postavi **Marjana Bevka**. Virág je s punim dramskim intenzitetom dočarao sudbinu senzibilnog umjetnika, kadeta Horváta, u paklu galicijske fronte, slijedeći široke, otvorene mogućnosti što ih redatelju pruža Krležin tekst. U predstavi je sudjelovao gotovo cijeli ansambl, a nagrađeni su: osim redatelja Virága, još i **Miklós Korica** i **Mátyás Pásti**. Za razliku od Krleže, tekst Davida Storyija lišen je radnje i gotovo posve je statičan, pa je redatelju Marjanu Bevku poslužio više kao neka vrsta sinopsisa, kojega je obogatio i produbio sukladno vlastitom umjetničkom nervu, majstorski se služeći svjetlosnom i zvučnom nadgradnjom, a svojski mu je pomogao i scenograf **István Hupkó**, uspelim rješenjima prostora, gotovo do opipljivosti uspostavljajući govor nesklada i kaosa koji dominira odnosima u obitelji farmera Sletterija. Po mišljenju kritike redatelj je začudnom, naprosto zadivljujućom vještinom pokrenuo njihov nepodnošljivo monoton i isprazan život, kako bi ocrtao izgubljenost, pače potpunu bezizlaznost života protagonista ove scenske izvedbe. Žiri je Marjanu Bevku dodijelio posebno priznanje, a nagradio scenografa Istvána Hupkóa, te glumce **Danila Čolića**, **Milicu Ostojić** i **Snežanu Bećarević**. Također su nagrađeni kostimografinja **Branka Čolić** i vođa rasvjete **Zoltán Szagmeister**.

Novosađani su se predstavili *Gastarbeiterskom operom* Želimira Žilnika i **Peđe Vraneševića** u izvedbi glumaca Srpskog narodnog pozorišta i Žilnikovoj režijskoj postavi koja je bila na tragu Living-teatra, a nagrađeni su Peđa Vranešević za glazbu i **Renata Vigi** za glumu, a **Žarko Milenković** za scensko kretanje. Glumci Újvidéki Színháza izveli su komediju *Oh, ljubav* **Muriela Shizgala** u režiji **Radoslava Dorića** i **Tibora Vajde**, a nagrađeni su **Hajnalka Várady**, **György Fejes** i **Károly Fischer**. Glumci iz zrenjaninskog kazališta izveli su *Priče iz bečke šume* **Ödöna von Horvátha**, u režiji **Milivoja Milojevića**, a žiri je nagradio **Gordanu Vinokić**, dok su glumci iz Vršca prikazali dramu Ivana Cankara *Kralj Betajnove* u režijskoj postavi **Milivoja Udickog** i ostali bez nagrada. Na 27. susretu su sudjelovali još Dječje kazalište iz Subotice, s *Nevidljivom pticom* Ljubivoja Ršumovića i predstavom *Prevareni prevaranti*, kao i Teatar mladih iz Novog Sada koji je prikazao komediju *Maksimilijan zviždukalo*, ali ju je žiri zaobišao, nagrađujući subotičke glumce **Đorđa Rusića** i **Ferenca Szabóa**.

Prema osvojenim nagradama i priznanjima, reklo bi se: stanje je u subotičkom kazalištu – nikad bolje! A, zapravo je nikad lošije. Iza kulisa se najmanje skrbi za scenski rezultat, a sve više se »samoupravljaju«, »politiziraju«, grme sve krupnije i teže riječi, pljušte ostavke... A takva kazališta nisu ni suvremena, niti europska. Kolikogod su u društvenoj zajednici priznata kao bitna i važna postignutom ulogom, financiranjem, medijskom prisutnošću, i dr.

Prva noćna nogometna utakmica u Subotici

Intenзивan razvitak nogometne igre počinje na prijelomu XIX. i XX. stoljeća. Osnivaju se mnogi klubovi, nastaju i nadmetanja među njima i stvaraju se razna ligaška natjecanja u borbi za bodove i plasmane u tim ligama, te osvajanja državnih titula.

Svakako da se u to rano vrijeme razvitka razmišljalo i o uvođenju noćnih utakmica u ljetno, sparno i toplo vrijeme. U Subotici prvi se toga dosjetio Nogometni klub *Centrala*, koji je svoje treninge i utakmice igrao na terenu gdje se danas nalazi tiskara *Rotografika* na tzv. *Sandovom* igralištu. Nogometni klub *Subotičko atletičko nogometno društvo* (SAND, osnovan 1911.) udružio se s *Centralom* i zajedno su vodili brigu oko ovog nogometnog igrališta.

Vispreni članovi rukovodstva oba kluba smatrali su da bi u ljetnim toplim vremenima dobro bilo igrati nogometne utakmice u večernjim satima, kada je zapara daleko manja. Rukovodstvo *Centrale* je prihvatilo ovu inicijativu i kao uvijek i tada su radne organizacije koje su imale dobra materijalna sredstva odmah prionule na provođenje ove ideje. Od Senata grada lako je dobijena dozvola za takvu građevinsku investiciju, pogotovo što će troškove snositi *Subotičko-palička munjevitna željeznica i osvjetljenje*, tj. *Električna centrala*, kako se službeno nazivala ova organizacija.

U predratnoj Europi i Jugoslaviji stadioni s osvjetljenjem za noćne utakmice mogli su se nabrojati na prste jedne ruke. Prva noćna nogometna utakmica u Beogradu odigrana je 22. lipnja 1932. između pariškog *Racinga* i SK *Jugoslavije* (0:3) na igralištu u Ljutice Bogdana, gdje je danas stadion *Crvene zvezde* uz prisustvo oko 12.000 gledalaca.

U razdoblju između dva svjetska rata noćne utakmice su odigrane u Nišu, gdje je BSK s povratka iz Bugarske odigrao prijateljsku utakmicu s *Pobedom*, koja je odnijela pobjedu od 2:1 pred oko 5-6 tisuća gledatelja. U Zagrebu je 2. rujna 1931. *Concordia* odigrala s *Madridskom nogometnom reprezentacijom* koju je pobijedila s 2:1 golovima legendarnog **Ice Hitreca**. U Odžacima je 25. srpnja 1936. igrala SD *Jugoslavija*, a u Bačkoj Palanci 12. lipnja 1935. je odigrana prva noćna nogometna utakmica.

Na igralištu SAND-a uz veliku pomoć radne organizacije *Subotička električna željeznica i osvjetljenje d.d.* postavljeno je električno osvjetljenje. Tisak od 3. kolovoza 1933. (*Dnevnik*) donosi da su odigrane na igralištu SAND-a dvije noćne utakmice između BASK-a iz Beograda i kombinirane momčadi SAND-a i *Centrale*. Utakmica je završena sa 6:2 za BASK.

Sutradan je odigrana još jedna utakmica između ŽAK-a iz Subotice i BASK-a iz Beograda. ŽAK je briljirao i pobijedio BASK istim rezultatom – 6:2.

Međutim, sam doživljaj igranja noću s popularnim gostima bio je mnogo važniji od samog rezultata. Pale su i prve šale na račun subotičkih električara, koji su, da bi povećali jačinu svake žarulje stavili na njih kablove (kante), jer su bili pocinčani i više odbijali svjetlo!

Još jedna utakmica je odigrana pod večernjom rasvjetom: JAD *Bačka* i rumunjski željezničari CFR (nema naznake u tisku odakle su!), koja se završila porazom *Bačke* od 4:1. Gol za *Bačku* glavom je postigao **Vujković** u 24. minuti u prvom poluvremenu na dodavanju **Bogesića**. Situacije su se naizmjenično mijenjale, ali golova do kraja utakmice nije bilo više.

I poslije završetka II. svjetskog rata 1953. ponovno je montirano noćno osvjetljenje na istom igralištu SAND-a. Ovaj put su na gostovanje u Suboticu došli *Partizan* i BSK (danas OFK Beograd) na nogometni mečdan *Električnoj centrali*. Oba protivnika su odnijeli pobjede s 2:1 nad ekipom *Električne centrale*, kako svjedoči **Karlo Marki**, dugogodišnji nogometaš ovog kluba u maloj monografiji, objavljenoj 1995. u povodu proslave sedamdeset godina od osnivanja kluba *Električna centrala (Elektrovojdina)*.

No, nije ovdje kraj noćnih utakmica u Subotici. Nije poznato je li bilo još utakmica, ali za pretpostaviti je da je ipak bilo, jer u monografiji *Fudbalski klub Električna centrala – Elektrovojdina 1925 – 1995* stoji da se osvjetljenje na igralištu obnovilo i tijekom 1959. (str. 21)

Ljudevit Vujković Lamić

Tadašnji tajnik kluba iz Odžaka **Boško Ćirić** uputio je poziv jednom subotičkom klubu, a kako su Subotičani posumnjali u mogućnost odigravanja noćne utakmice, pitajući Borovce kako su to zamislili, Ćirić im je šaljivo uzvratio: »Svaki naš igrač na leđima će imati fenjer koji će gorjeti, a vaši igrači će biti u bijelim dresovima tako da ćemo se raspoznavati«, napisao je Ćirić u pismu na koje Subotičani, uvrijeđeni, nisu ni odgovorili. Pozitivan odgovor stigao je iz belomanastirske *Šparte*, koja je, prepoznavši važnost utakmice, za tu priliku formirala reprezentaciju Baranje i pred oko 2.500 gledatelja pobijedila domaćine 4:2.

U spomen na Balinta Vujkova Didu

Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova održani su prošloga tjedna, a kako smo naviknuli, svih ovih godina četvrtak je rezerviran za manifestaciju *Narodna književnost u školi – u spomen na Balinta Vujkova Didu*. I ovoga puta organizator, Hrvatska čitaonica, priredila je pravi sat znanja i ljubavi prema hrvatskom jeziku, knjizi i govoru.

U dvorani Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*, gdje je manifestacija održana, okupilo se oko 400 djece, vrtičke i osnovnoškolske dobi. Osnovne škole koje su ove godine sudjelovale na XVII. *Danima hrvatske knjige i riječi* iz Subotice i okolice su: *Matko Vuković*, *Sveti Sava*, *Ivan Milutinović* iz Subotice i Male Bosne, *Vladimir Nazor* iz Đurđina i *Matija Gubec* iz Tavankuta, vrtići: *Marija Petković Biser*, *Marija Petković Sunčica* iz Subotice, *Petar Pan* iz Tavankuta i *Bambi* iz Male Bosne. Ove godine manifestaciji su prisustvovali i učenici OŠ *Ivan Goran Kovačić* iz Sonte. Svu djecu i goste, a osobito unuku **Balinta Vujkova Nelu Vujkov Prentović** i praunuku **Ninu Racić**, pozdravila je predsjednica Hrvatske čitaonice **Bernadica Ivanković**.

Koliko (ne) poznajemo bunjevački govor mogli ste se sami uvjeriti tijekom kviza, koji je vodila suradnica podlistka *Hrcko* **Vesna Huska**. O, bilo je tu i točnih odgovora da budemo jasni, ali i onih netočnih, pa čak i zanimljivih. Što reći, nego bolja ekipa odnijela je pobjedu!

Pobjedu su odnijeli i mališani vrtića *Marija Petković Biser*, kao i njihovi stariji prijatelji učenici hrvatskih odjela OŠ *Ivan Milutino-*

Igračka u srcu

Hrvatska matica iseljenika, *Zaklada hrvatskih studija* iz Sydneya i *Hrvatska škola Boston* proveli su natječaj *Igračka u srcu* koji je bio inspiriran hrvatskom tradicijskom kulturom u četiri kategorije: likovnoj, fotografiji, multimediji i literarnoj. Natječaj je bio namijenjen djeci i mladima u dobi od 5 do 18 godina. Među brojnim sudionicima našli su se i učenici hrvatskih odjela, te dječja skupina iz Monoštora, koji su postigli izuzetne rezultate.

U kategoriji **SKUPNI RAD**

2. mjesto osvojio je rad *Lutka, tj. »beba«* – KUDH-a Bodrog iz Monoštora.

U kategoriji **FOTOGRAFIJA**

1. mjesto osvojio je rad »Didina i moja bicigla« – OŠ *Matija Gubec*, Tavankut.

2. mjesto s učenicima iz Australije dijele Tavankučani. Rad »Tamburica u srcu moje sestre« – OŠ *Matija Gubec*, Tavankut

3. mjesto je osvojio rad »Bicigla u srcu od malena« – OŠ *Matija Gubec*, Tavankut.

U kategoriji **MULTIMEDIJA**

2. mjesto pripalo je radu »En den dore« – Dječja skupina KUDH-a Bodrog iz Monoštora.

U kategoriji **LITERARNI RAD**

3. mjesto osvojili su učenici OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice i to s tri rada: »Igre iz djetinjstva moje bake«, »Igračka moga djeda« i »Igračka u srcu«.

Čestitke svima nagrađenima, kako djeci tako i mentorima, te školama i Udruzi!

Ž.V.

vić iz Subotice, koji su izveli dvije predstave, po zapisima Balinta Vujkova. Bile su to priče *Najveći lopov među zvirima* i *Metluketa*. Ovoga puta pohvala ide svoj djeci glumcima, kao i odgojiteljicama i učiteljicama. Scenografija, kostimografija, glazba, uvijek-bani glumci... Prava kazališna predstava. Bili ste sjajni!

Tijekom programa koji su vodili stari znanci **Katarina Ivan-ković Radaković** i **Luka Ješić**, knjigu *Bajke 2* predstavila je urednica knjige, te predsjednica organizacijskog odbora *Dana hrvatske knjige i riječi* **Katarina Čeliković**, koja je ujedno najavila da nije kraj bajkama i basnama, jer je Balint Vujkov zapisao oko 1.500 priča. Koje će ući baš u ovu knjigu odabrao je novinar **Zlatko Romić**, a svakoj školi, odnosno vrtiću, darovane su knjige za školske, odnosno vrtićke knjižnice. Ukoliko još niste imali priliku držati knjigu u ruci, jednostavno ju posudite i svakako pročitate.

Ž.V.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m². Tel: 024 546800.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel: 063 596840 i 024 547204.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pjeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel: 0638560635.

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metara po jutru. Tel: 064 305 1488.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobel prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kvm s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostori, 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel: 061 2323223.

Jesenska akcija odvoženja čvrstog otpada

Jesenska akcija odvoženja čvrstog i kabastog otpada iz domaćinstava s teritorija Grada započela je 24. rujna i trajat će do 20. studenoga. Akciju organizira i provodi JKP Čistoća i zelenilo, s ciljem uređenja gradskih i izvangradskih mjesnih zajednica. U planu je predviđeno da JKP Čistoća i zelenilo postavlja kontejnere zapremine pet kubičnih metara koji će se postavljati na određenim lokacijama do 8 sati, a praznit će se od 13 do 15 i od 18 do 20 sati. Nakon uklanjanja kontejnera, interventna grupa JKP Čistoća i zelenilo treba urediti punktove.

Stručni nadzor nad realizacijom Plana provodi Služba za inspeksijsko-nadzorne poslove Gradske uprave Subotica i Tajništvo za komunalne poslove, energetiku i promet.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 17. 10. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA
KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Salašari somborski: Najuspješnija sezona

Veslači i veslačice, rame uz rame

Iz voda *Velikog bačkog kanala* kod somborske *Tromeđe* ovih dana bit će izvučena neretvanska lađa i to će biti kraj ovogodišnje sezone za veslačku ekipu HKUD-a *Vladimir Nazor – Salašari somborski*. A iza njih je godina za koju se može reći da je bila najuspješnija od osnutka veslačke ekipe. I po broju natjecanja i po ostvarenim rezultatima. Motiviralo je to veslače i veslačice koji za narednu godinu najavljuju borbu za još bolje rezultate.

Neretvanska lađa i *dragon boat*

Salašari somborski sezonu su počeli na natjecanju *dragon boat* u Baji, gdje su, na iznenađenje domaćina i favorita, osvojili prvo mjesto. Slijedio je *Festival dragon boat* u Beogradu, te već standardno natjecanje na zagrebačkom Jarunu.

»Na tom natjecanju osvojili smo šesto mjesto. Zadovoljni smo tim uspjehom, jer smo bili ispred višestrukih pobjednika *Maratona lađa na Neretvi Gusara iz Komina*. Prije natjecanja u dolini Neretve sudjelovali smo opet na *dragon boat* natjecanju u Bezdanu gdje smo s dvije ekipe osvojili prvo i drugo mjesto. I onda kruna svake naše sezone – *Maraton lađa na Neretvi*. Na brzinskoj utrci u Opuzenu, koja se vesla sa startne pozicije za *Maraton* bili smo 12. što nam je omogućilo start iz prvog reda«, kaže pročelnik sportske sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor Pavle Matarić*.

Na *Maratonu lađa Nazorovi* veslači ove godine ostvarili su najbolji plasman – 13. mjesto.

»Riječju, prezadovoljni smo ovom sezonom. Možda smo krenuli s malo većim ambicijama, ali jedino tako se mogu i ostvariti dobri rezultati. Priželjkivali smo da na *Maratonu lađa* budemo među prvih 15 i bili smo 13. Ostaje žal što nismo bili u prvih deset, pa nam to ostaje za sljedeću godinu. Postali smo brend u dolini Neretve, a ove godine s obzirom i na žensku ekipu bili smo još zapaženiji. Što se tiče veslača, imamo formiran kostur ekipe i četvero-petero veslača vesla od prvog neretvanskog *Maratona*«, kaže **Gašpar Matarić**, kapetan veslačke ekipe *Salašari somborski*.

»Neretva nas sve manje iznenađuje. Veslali smo i po jakom vjetru, suncu, jedino nas još kiša nije zadesila. Najteže je naći ritam da izdržiš do kraja utrke. A ovaj *dragon boat* također je zanimljiv i interesantno je koliko se čovjek za minutu može umoriti«, kaže

Danijel Mandić, veteran u veslačkoj momčadi.

U kalendar natjecanja veslači su ove godine upisali i Memorijalnu utrku u Šarengradu i Maraton Vukovar – Ilok. Pozivu za utrku u Sisak se nisu odazvali, kao ni pozivu iz Beograda na *dragon boat* natjecanje, gdje su trebali nastupiti na revijalnoj utrci pred državno prvenstvo. Kažu da su registrirani kao klub, mogli bi sudjelovati i na službenom natjecanju.

Veslačice i u humanoj misiji

Prvi put ove godine na neretvanskom *Maratonu*, osim muške ekipe, sudjelovale su i *Nazorove* veslačice. Otišle su sa željom da utrku od 10 kilometara izveslaju do kraja i uspjele su u tome. »Pripremale smo se na kanalu uz pomoć naših veslača koji imaju već iskustva s Neretvom. Na Neretvi su nas iznenadili valovi, vjetar koji puše u grudi, start nam nije bio dobar, ali to sve sada nije važno. Važno je da smo dale svoj maksimum, da smo pokazale da smo složna ekipa. I da smo izveslale utrku do kraja. Napravili smo jedan temelj ekipe i sada nam samo ostaje da za narednu sezonu dograđujemo naš ženski tim i popravimo tamo gdje treba. Uglavnom, bilo je to jedno neprocjenjivo iskustvo, ne samo na Neretvi već i na druženju tijekom *Maratona lađa*«, kaže **Marija Mandić**, članica ženske veslačke ekipe.

Kaže, dvojbe nema, veslačice ne odustaju i najavljuju da će ih i naredne godine gledati u dolini Neretve. Dio ženske veslačke ekipe je i **Ivana Saulić** koja se ekipi pridružila bez prethodnog veslačkog iskustva. Prisjećajući se prvog iskustva na Neretvi kaže da im je trebalo pol utrke da se »sastave« i da uhvate ritam veslanja na Neretvi. I tu nije kraj angažmanu veslačica, jer su prije nekoliko dana ove cure bile i u jednoj humanitarnoj akciji.

»Dio naših članica trči maraton ili polumaraton, pa smo dale i svoj doprinos akciji *Dame trče* za podizanje svijesti žena o potrebi ranog otkrivanja raka dojke. Trčale smo nas četiri, a **Martina Poljaković** je osvojila četvrto mjesto«, kaže Marija Mandić.

Kruna ovogodišnje sezone bit će *Večer lađara* koja će biti priređena 10. studenog u Hrvatskom domu. Domaćini očekuju i goste iz doline Neretve.

Z. Vasiljević

Rukomet žene Druga liga Sjever

Obrana šuplja, napad neefikasan

SONTA – Ni u 3. kolu, na domaćem parketu, mlada ekipa ŽRK *Sonta* nije blistala. Protiv ekipe ŽRK Srijem iz Srijemske Mitrovice zabilježila je poraz od 10:34 (4:18). U prva tri kola Sonćanke su pokazale nemoć u napadu i sa svega 22 postignuta pogotka su daleko najneefikasnija ekipa, a imaju i najslabiju obranu, koja je primila čak 112 pogodaka, najviše u ligi. Negativna razlika od 90 pogodaka u tri kola razlog je za veliku brigu u upravnim strukturama kluba, ukoliko i postoje. ŽRK *Sonta* će u narednom kolu gostovati ekipi *Klenak 09*. Utakmica će se igrati u Platičevu.

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Očekivani poraz

KULA – U 9. kolu, na gostovanju u Kuli, pred 120 gledatelja, ekipa *Bačke 1901* poražena je rezultatom 2:0 (0:0) od lidera *Hajduka 1912*. Gosti su se opredijelili za obranu svojih vrata, u čemu su uspijevali cijelo prvo poluvrijeme, a u rijetkim kontranapadima nisu uspijevali ugroziti besposlenog domaćeg vratara. Domaćini su u nastavku zaigrali agilnije i već u 47. minuti načeli mrežu vrlo solidnog vratara Subotičana **Jovića**. Usprkos stalnim napadima, prednost su uspjeli podvostručiti tek u 65. minuti. Kuljani su i dalje napadali, stvarali prigode, a sve prilaze svojim vratima su dobro zatvorili, međutim, rezultat se više nije mijenjao. U narednom kolu *Bačka 1901* će u derbiju začelja ugostiti ekipu *Cementa* iz Beočina.

Vojvođanska liga Sjever

Prvi bodovi

TAVANKUT – U 90. minuti utakmice 8. kola, odigrane pred oko 200 gledatelja, NK *Tavankut* je zgoditkom pričuve **Poljakovića**, jedinim na susretu, osvojio prve bodove u ovom prvenstvu. Iako su od prve minute imali inicijativu i stvorili nekoliko vrlo izglednih prigoda, Tavankučani su i u ovoj utakmici bili vrlo neefikasni. U nastavku domaćini pojačavaju pritisak, stvaraju sve ozbiljnije prigode, a **Francisković** i u dva navrata **N. Skenderović** nisu realizirali najidealnije. Pravda je zadovoljena u posljednjoj minuti susreta, kad je oštro centriranu loptu **Plavšića** s 8 metara smireno plasirao u donji lijevi kut gostujućeg vratara. Ovom pobjedom Tavankučani su se riješili i fenjera, a u klubu se nadaju i da će igračima postignuti zgoditak za prvu pobjedu biti i psihološka prekretnica, pa u nastavku prvenstva očekuju bolje rezultate. U narednom kolu *Tavankut* će gostovati u Adorjanu, kod ekipe *Tise*.

Pobjede ni na vidiku

TURIJA – Somborski *Radnički* je na gostovanju u Turiji ostao kratkih rukava. Domaća *Mladost* je pred stotinjak navijača nadigrala goste i uz jedan neiskorišteni penal, potukla s čistih 3:0 (2:0). Iako se igralo obostrano otvoreno, domaćini su zasluženom osvojili bodove. Prednost od dva zgoditka domaćini su stekli u 18. i 39. minuti, nakon vrlo slabih intervencija obrane *Radničkog*. U tom razdoblju gostu-

jući napadači su propustili realizirati nekoliko idealnih prigoda. Poslije odmora ista slika. *Radnički* je uspostavio ravnotežu, napadači su ozbiljno prijetili domaćem vataru, no, nikako mu nisu uspijevali poslati loptu iza leđa. Nova kazna za promašaje uslijedila je u sudačkoj nadoknadi, zgoditkom domaćina za konačnih 3:0. U narednom kolu *Radnički* će ugostiti ekipu *Tekstilca* iz Odžaka.

Prvi poraz Apatinaca

CRVENKA – Nogometaši *Mladosti Apa* zabilježili su prvi poraz ove jeseni. Uz obostrano odličnu igru *Crvenka* ih je na svojem travnjaku svladala rezultatom 2:0 (0:0) pred oko 130 gledatelja. Domaćini su diktirali tempo, Apatinci se uspješno branili, pa se na odmor otišlo bez zgoditaka. U nastavak Crvenčani ulaze riješeni da pod svaku cijenu zatresu mrežu odličnog **Rašete** i to im uspijeva već u 47. minuti iz slobodnjaka s 25 metara. Tada se igra potpuno rasplesala, stvoreno je dosta prigoda u oba šesnaesterca, ali su vratari bili na visini zadatka, sve do 83. minute, kad su domaćini podvostručili prednost i postavili konačni rezultat. Ovo je prvi poraz Apatinaca u ovom prvenstvu, a u derbiju narednog kola ugostit će ekipu *Sloge* iz Čonoplje.

Raspoloženi Matijašević

SOMBOR – Sigurnom igrom i pobjedom od 5:0 (2:0) nad ekipom OFK *Vrbasa* nogometaši *Radničkog 1912* su obradovali više od 500 svojih navijača. Junak utakmice bio je iskusni **Matijašević** s 4 zgoditka, postignuta u 17., 33., 46. i 83., a u strijelce se ubilježio i **Doro- vić** u 71. minuti. Domaćini su sve vrijeme napadali, diktirali tempo, a po stvorenim prigodama ne bi bilo nezasluženo da su zabilježili i dvostruko veću pobjedu. U narednom kolu *Radnički 1912* će gostovati u Bačkom Petrovcu, kod ekipe *Mladosti* i izraziti je favorit.

PFL Sombor

Prekid serije pobjeda

SOMBOR – Nogometaši ŽAK-a su na svojem travnjaku neočekivano remizirali protiv *Kulpina* (1:1) i tako prekinuli niz od četiri uzastopne pobjede. Na stadionu kraj pruge igralo se dosta oštro, napadački, a od brojnih stvorenih prigoda, svaka ekipa realizirala je po jednu. Zahvaljujući remiju Somborci su na ljestvici pali za tri mjesta, pa sada zauzimaju 8. poziciju. U narednom kolu ŽAK će gostovati u Tovariševu, kod susjeda na ljestvici, ekipe *Vojvodine*.

Tvrđava bježi od začelja

BAČ – U utakmici 8. kola *Tvrđava* iz Bača je u derbiju začelja na svojem travnjaku zabilježila sigurnu pobjedu od 2:0 protiv ekipe *Lipara* iz istoimenog mjesta. U oštroj, ali korektnoj igri, domaćini nisu dopustili nikakvo iznenađenje, pa su ovom pobjedom zadržali 11. mjesto na ljestvici i popravili bodovni odmak od najugroženijih ekipa. U narednom kolu *Tvrđava* će gostovati u Paragama, kod drugoplasirane *Budućnosti*.

PFL Subotica

Novi poraz

KUCURA – Na gostovanju u Kucuri nogometaši *Radničkog 1905* ostavili su bodove i pored solidne igre. Domaća *Iskra* porazila je

Bajmačane rezultatom 2:0 (1:0), pa su sada bodovno izjednačeni i dijele 3 – 5 mjesta na ljestvici. U narednom kolu *Radnički 1905* će gostovati u Feketiću, kod ekipe *Jadrana*, koja za Bajmačanima zaostaje svega 3 boda.

Đurđinci sve bliži dnu

OSTOJICEVO – Ekipa *Đurđina* na gostovanju u Ostojićevu nije uspjela osvojiti niti bod. Porazena je rezultatom 3:1 (1:1) od ekipe *Sloge* i sve je bliža dnu ljestvice. Đurđince od fenjera dijeli svega 2 boda, pa će im svaka naredna utakmica biti poput kvalifikacijske. U narednom kolu, u derbiju začelja, *Đurđin* će ugostiti susjeda na ljestvici, ekipu *Proleteru* iz Njegoševa.

Odgoda

SENTA – Ekipa *Preporoda* iz Novog Žednika trebala je u ovom kolu gostovati u Senti, međutim, na zahtjev domaćina, utakmica je odgođena. U narednom kolu *Preporod* će ugostiti trećeplasiranu *Sutjesku* iz Bačkog Dobrog Polja.

Općinska liga Bačka Palanka

Goleada trećeplasiranog

BAČKI MAGLIĆ – Ekipa *Slavije* iz Bođana katastrofalno je, rezultatom 12:0 poražena na gostovanju u Bačkom Magliću kod trećeplasiranog *Maglića*. Po igri, rezultat je trebao biti i veći. Bođanci su na samo bod do fenjera, a prigodu za popravni imat će u narednom kolu. Pred svojim navijačima *Slavija* će dočekati ekipu *Bačke 1945* iz Bačke Palanke.

Poluvrijeme za pamćenje

PLAVNA – Plavanska *Sloga* je na svojem travnjaku položila na pleća ekipu *Mladosti* iz Malog Bača. Nakon dosta bljednog prvog poluvremena, domaćini su tek u nastavku zaigrali onako kako su njihovi navijači očekivali. Vezli su travnjakom, stvarali prigode, promašivali, ali i pogađali, a na koncu, rezultat je bio 4:0 (0:0). U narednom kolu Plavanci će gostovati u Karađorđevu i odmjeriti snage s ekipom *Proleteru*.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Sustigao ih umor

SVILOJEVO – Nogometaši *Dunava* su na gostovanju u Svilojevu s visokih 4:0 poraženi od domaćeg *Terekveša*. Pomlađeni Monoštorci, zamoreni ritmom igranja srijeda – nedjelja, pružali su otpor dok su imali snage, međutim, iskusna ekipa domaćina iskoristila je njihove trenutačne slabosti i napunila im mrežu. U narednom kolu *Dunav* će ugostiti ekipu *Partizana* iz Kupusine.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Potop u Stanišiću

STANIŠIĆ – Nogometaši sončanskog *Dinama* doživjeli su pravi debakl na gostovanju u Stanišiću. Lider, *Stanišić 1920*, potopio ih je rezultatom 9:2 (3:2). Gosti su u prvom poluvremenu pružali žilav otpor, a u dva navrata su zatresli i mrežu domaćina, zgoditcima *Tetkova* iz penala i *Vučićevića*. U nastavku, kao da je na travnjak istrčala neka posve druga ekipa. Ni trunke od borbenosti, ni snage, a domaćini su to umješno iskoristili i napunili im mrežu do vrha. U narednom kolu Sončani će u derbiju začelja ugostiti ekipu *Sporta* iz Bezdana.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Liga

Prva hrvatska nogometna liga postaje sve zanimljivija i iz tjedna u tjedan ligaški rezultati to najbolje potvrđuju. Istina, što se tiče samog vrha ljestvice ponovno nema iznenađenja, jer *Dinamo* suvereno vlada i jedina je dosad neporažena momčad prvenstva. Ali to je posve logično kada se uzme kako *modri* ove sezone igraju na jak europogon, te pobjedama protiv *Fenerbahcea* i *Andorlechte* drže prvo mjesto u svojoj skupini Europske lige. Uz ovaj odličan europski start, kao i odličnu atmosferu u momčadi trenera **Nenada Bjelice**, iako je to još naravno prerano, čini se kako će se još jedan naslov nastaniti na Maksimiru.

No, mimo *Dinama*, koji je već godinama priča za sebe, 1. HNL ove sezone 2018./19. ima nove momente koji joj daju efekt zanimljivog i za gledanje atraktivnog nogometnog natjecanja. Već sam pogled na ligašku tablicu nakon prvih 10 kola, gdje među četiri prvoplasirane momčadi uz *Osijek* nema *Rijeke* i *Hajduka*, nego *Lokomotive* i *Gorice* govori već sam za sebe. Jer, nemojmo zaboraviti, *Gorica* je novi prvligaš a ima dvije pobjede više od tek petoplasiranih *Rije-*

čana i tri više od katastrofalnog *Hajduka* na tek sedmoj poziciji. Uz to, prošlotjednom domaćom pobjedom protiv *Rijeke* (2:1) »skrivali« su i ostavku **Matjaža Keka**, dugogodišnjeg uspješnog stratega riječke momčadi.

Pod vodstvom novog trenera **Zorana Vulića**, splitski *bili* su u nedjelju doživjeli prvi poraz (0:2), a zanimljivo je kako je zahuktali *Osijek* nakon deset godina uspio slaviti na Poljudu.

Na koncu, pobjedom protiv *Lokomotive* (2:1), *Inter* je uspio skočiti iznad fenjeraške zone preskočivši *Istru 1961* na devetoj poziciji.

Sve su ovo pokazatelji koji govore u prilog gore navedenoj tvrdnji kako elitni hrvatski klupski nogometni razred ponovno ima kvalitetnu ligašku produkciju na zadovoljstvo svih ljubitelja domaćeg nogometa.

Ima se još mnogo igrati, tek je odrađeno deset kola i već nakon pet sljedećih situacija bi mogla biti drastično drugačija, osobito u vrhu tablice, gdje se očekuje buđenje posrnule *Rijeke* i *Hajduka*. Ali za vrh su potrebne pobjede, te kontinuitet dobrih igara.

Za sada ih imaju momčadi za koje su prije početka prvenstva bile rezervirane sporedne uloge.

Zbog toga je i nogomet igra nad igrama.

Nema pretplaćenih na uspjehe.

Igraj i pobijedi!

D.P.

U NEKOLIKO SLIKA

Šokci i baština u Baču

Iz Ivković šora

Svit bili...

piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Eto vite, nismo se ni čestito obazrli kad ono triba ložit, došla zima začas. Ja sam i inače taki zimogrizan da me Bog dragi sačuva. Čim gornjak dune, a ja drčem, cvokoćem zubima, što bi kazli: mekano zakuvan na zimu. Nisam još ni peč očistio ni odžak ispalio, pa sad moram to na brzinu obaviti, za ložit će se već nač. Što kazli kadgod: »u čestitim guvnu uvek ima drloga za izložiti«. A baš da je tako, samo nema već ko cipat i pilat; sikirom borme triba mavat, a ja se oma ukočim i ošine me u krste. Ko mi kriv šta nisam odselio i ja u varoš kugod većina nji iz Ivković šora već se ode mučim i kulučim gospodi ni za šta. Nako bi lipo samo uživo, šeto se po varoši i sve vidio i obašo. Na priliku, sad su dani našeg velikog skupljača stari divana i pisama bač Balinta Vujkova, a mi sa salaša očemo l dospit jal nećemo. Te još nismo ovo te još nismo ono poradili, a vrime prođe i gotovo. One nedilje sam ovr'o i smrvio kuruze i po ovoj nikakoj cini triba čekat da plate ko zna koliko, al ne bi zaboravili ni satića zakasnit poslat frtalj poreza, i dabome obračunat kamatu ako malkoc čovik nije pri novcima pa zakasni. Stvarno mi, čeljadi, dosta ovog paoršaga. Samo da sam malkoc mlađi i ja bi borme očo u bili svit u te velike nadnice i spavo digod u košari i io ono najjeptinije samo da ušparam za starost. Veli meni jedan moj familijaš da je on bio. Borme njega, kaže, baš nisu strevili ti veliki novci, a kad god se rišo čestito naist i napit, e onda je druga pripovitka, divani on. Ima tamo, borme, i mesa na kilu i za pet eura, al ima i za dvajst. Oni zdravo poštivaju to sađenje zdrave rane, pa tako taj fajin zdraviji krumpir košta kila kugod sedam kila ovog običnog. E onda, kaže on, rodo moj rođeni kad nakupuješ čestitog, u buđelaru ne ostane za šporovanje pa ti vidi jel vridi bit u tuđini i daleko od svoje čeljadi kad ako čestito poideš i ako si sam tamo kad sve poplačaš ne ušporuješ kako se divani. Mogu ušporovat oni koji kaki doktori i indžiliri, a mi sirotinja borme baš i ne, jedino otić obodvoje pa tako... Eto, kontam se ja, za me ni pečalba nije stvorena. Tako me Bog lupio o put da ni služiti ne možem, a kamol da odemo obodvoje. Moju gospoju niko ne bi ni pomako odaleg iz Ivković šora, ona i sad divani: »Kome nije dobro, kaput pa na put«. A ima kad i kaže: »Rep na krste, pa naprid«. Eto toliko o bilim svitu a ima i ona: »ta di ćeš kad ni ode ne tribaš«. Najbolje je nama tu di smo. Lipo ode-mo do Tavankuta, Đurđina i varoši, obađemo liti dužijance i prela. Sad, na priliku, bio vašar voća u Tavankutu. Bilo svita puna avlija; sa svi strana se sjatili, a robe, čeljadi, sve milina čoviku kad vidi šta sve naš čovik znade opraviti. Sve se zapitam jel su to sami opravili jel njim kogod pomogo. Naš svit je još kako sposoban i vridan i radan, samo još kad bi naše vođe to uvidile pa počele gledat cilog paora a ne samo njegov buđelar. Sve bi bilo kugod u zemlji dembeliji, što veli onaj pivač, zaboravio sam kako se zove. Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Božić ide, a u duše ladno

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva se vi danasvaj snuždiyo. Kanda došo u godine ka čelja-de sve težje zna sustavit suzu. Eto i sad, svi ukućani užurbani, raduju se Božiću, mada još dotle ima više o dva miseca. Svi se već ušmundali, divanu kako će sprimat sve i sva, šta bi se mogli ponoviti, šta kuvat i peć, kako bi kolača, a on samo dudi ko bolesna kokoš. Natofrči se prid radijon, ko da ga ne mož slušat izdaleka. I kadgod izajde iz kujne, ščim dojde natrag, pita jel zvala priko telefona koja o cura. Ošle obadve, svaka ko svojega derana. Njegova već naveliko traži nikake recepte, veli mora pripravit kolača, možda će cure i njevi derani dojt na više dana, pa će i njeve druge i ope će kuća bit puna mladosti i radosti. »Ta voljijo bi da oće. Eto, naši parnjaci polako putuju, sve nas manje, pa nek dojdu baram njevi. Al sve manje virujem da oće. Ta siti se samo kaki smo mi bili u mlađi godina. Ne mož se pofalit da smo baš jako obilazili stare, znadeš da smo najviše uživali bit doma ko naši curica«, veli bać Iva, pa se jako zaštodira, a kanda ositijo i ništa toplo i slano na obrazu. »Eto, ko zna, oće li starija i dojt za Božić, veli da će morat radit, a ako ne radi, kanda će ve godine ona i deran ko njegovi, veli ko nas bili lane. Ajoj, kaki će mi onda i bit Božić?« – odvratu njegova i pregačom otriše oči ko da u njima bilo nikakoga trunjica. A jako se i sjajile. Bać Iva samo teško izdanijo, pribacijo je ruku priko ramena i jako stego. Baš se steškalo i njemu i njoje. »Eto, niki dan nam ope jedna mlada familija ošla u svit. Uzeli se, imu i malu dicu, ona radi u dućanu, a on osto brez posla, gazda zatvorijo fabričicu. A no što obećavu vladari, nikad dočekat i šta će, ku će, neg trbuvom za kruvom«, zabrinuto veli njegove i pristavi čaj za njega i kafu za nju. »Bome, pravo da ti velim, gledam već dužje vrimenta, sve manje naše dice dolazi na svit, a u selu sve više stari momaka i stari divojaka. Samo ne gledu jedno za drugim, neg se stali sve više vodat momci sa momcima, a ima i taki što se već na korze držu i za ruke. Otkud će onda i bit dice?«, veli njegova i srkne malo kafe. »Ta imade naše dice, još koliko, al eto, nema ji u selu, sa dadama i materama na vrime ošli u svit. Kako rastu tako i zaboravljju divanit, sve više švaburu. Ni što ošli davno, imadu dice, nema da nemu. A i njeva dica već imadu dice, sve po dvojtroj. Dicu otranjivu tamo di su došla na svit, pa se zoto i divanu drugače, nako kako se divani tamo di su ošli. Vada vidiš da je tako i kod nas doma. Tamo di se u kuće divani, divanu i dica. A tamo di se malo više okreće nomu što ni naše, dica se priobratu brže neg matori«, veli bać Iva i opet ko da mu se zasjajile oči. »Bože dragi, vada ćemo i mi kadgoda dočekat da naše cure imadu male, pa da ti ima ko čupkat za brkove. Bome i ja već ne bi marila malo trčat po dvoru za njima. A ne znam šta i one čekju, ko da ne znu da se lakše kicat oko mali u dvajs, neg u četrdes«, veli njegova, a jedna krupna suza je kapne u kafu. Bać Iva samo ćutijo i dlanom otriso oko.

NARODNE POSLOVICE

- Tresla se brda, rodio se miš.
- Tko dobro čini, bolje dočeka.
- Trla baba lan, da joj prođe dan.
- U laži su kratke noge.

VICEVI, ŠALE...

Dolazi čovjek u kavanu ujutro, odmah nakon otvaranja, a konobar ga zbunjeno pita:

– Odakle ti, prijatelju, ovako rano?

Čovjek slegne ramenima:

– A, bio sinoć sa suprugom na baletu, pravo sam se dobro naspavao...

Konobar znatiželjno pogleda:

– I, kakve su te balerine?

Čovjek se nasmije:

– Pravo da ti kažem jako fine ženske: plešu stalno na prstima da ne probude publiku!

Razgovaraju Stipan i Mirko:

– Mirko, care, odakle ti takvo odijelo?

– E što ćeš, Stipane, dao mi direktor da sličim vozačima iz filmova.

– Odlično, a zašto ti nije dao i cipele nego hodaš bos?

– Joj, nemaš pojma. Zar ne vidiš da na odijelu piše – BOSS!

Razgovaraju prijateljice:

– Odlučila sam da počnem trčati, ali imam problem.

– Koji? – upita druga.

– Nemam roze tajice, nemam nike top, nemam znojnice, nemam tenisice za trčanje, nemam traku za kosu, nemam ni onaj mp3 da slušam glazbu...

– I?

– Pa onda sam napravila sendvič, za to imam sve potrebno.

DJEČJI BISERI

– Može li muškarac obavljati posao tajnice?

– Može

– Kako se zove muška tajnica?

– Pa svejedno, nek primjerice bude Marko.

FOTO KUTAK

**PETAK
12.10.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:20 "Ko te šiša
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Paklena kuhinja, film
21:50 Slavni holivudski parovi: Clark Gable i Carole Lombard, dok. serija
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:20 Brooklyn 99
00:45 Velečasni Brown
01:35 Veterinar Engel
02:20 Dr. Oz
03:00 Dobar dan, Hrvatska
03:50 Dolina sunca, serija
04:35 Reprizni program
05:02 Kod nas doma
05:57 Spone ljubavi,

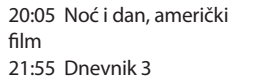

05:20 Kompozicija 3
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
10:00 U drugom svijetu
10:30 Školski sat:
Razumijemo li ADHD?
11:05 Kućni ljubimci Marca Morronea
11:35 McLeodove kćeri
12:30 Lorraine Pascale: Kako postati bolji kuhar, dokumentarna serija
13:00 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:33 Odjednom 70, njemački film
15:08 Metropolis: San Francisco, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Divlji Karpati: Transilvanija, dok. serija
17:35 Seoska gozba

18:25 Odmori se, zaslužio si
19:03 Hlapićeve nove zgode
19:30 POPROCK.HR
20:05 Endeavour, mladi Morse
21:45 Nezaboravljeni
22:40 Koma, američki film
00:30 Odjednom 70, njemački film
02:00 Bitange i princeze
02:35 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
13.10.2018.**

06:50 Klasika mundi
07:55 Pucnji poslije podne, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:13 Mijenjamo svijet: Zastrahujuće - ekološki danak broskog transporta, dokumentarni film
14:10 Duhovni izazovi
14:43 Prizma, multinacionalni magazin
15:30 Sigurno u prometu
16:00 Zdrav život, sponzorirana emisija
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Noć i dan, američki film
21:55 Dnevnik 3
22:40 Tjelesna straža, američki film
01:05 Rat za krv, australsko-američki film
02:40 Pucnji poslije podne, američki film - ciklus klasičnog vesterna
04:10 Dolina sunca, serija
04:55 Skica za portret
05:05 Treći format
05:55 Veterani mira
06:40 Prizma, multinacionalni magazin

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
09:25 Operacija Barbarossa, serija za djecu
09:55 U ladanjskoj palači,

dokumentarna serija
10:42 Cesarica - hit godine
10:50 Vrtlarica
11:20 Veliki snovi, a malo prostora
12:22 Cesarica - hit godine
12:30 Špica, riva, korzo
13:35 Auto Market Magazin - sponzorirani program
14:10 Paul VI - The Pope in the Tempest, serija
15:55 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Žene, povjerljivo!
17:20 Cesarica - hit godine
17:25 Košarka, PH
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Planine - Život iznad oblaka: Himalaja, dokumentarna serija
20:55 Prijelomna otkrića: Dekodiranje mozga, dokumentarna serija
21:40 Srednjom Amerikom pješice, dokumentarna serija
22:35 Igra prijestolja
23:25 Varalice
00:10 Varalice
00:55 Simpsoni
01:25 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
14.10.2018.**

07:32 Zima jednog lava, američko-britanski film - Zlatno doba Hollywooda
09:45 Biblija
09:55 Kašina: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Rekla si da, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 "Ko te šiša
20:40 Velikani hrvatskog glumišta, dokumentarna serija
21:40 Šezdesete, dokumentarna serija
22:25 Dnevnik 3
23:05 Zima jednog lava, američko-britanski film - Zlatno doba Hollywooda
01:15 Nedjeljom u dva
02:10 Dolina sunca, serija
02:55 Skica za portret
03:05 Manjinski mozaik

03:20 Mir i dobro
03:45 Black Sabbath: The End is the End, glazbeno-dokumentarni film
05:20 Šezdesete, dokumentarna serija
06:00 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
08:30 Luka i prijatelji
09:00 Umrstva u Midsomeru
10:30 Zagonetni slučajevi dr. Blakea
11:20 Zagonetni slučajevi dr. Blakea
12:15 Lidijina kuhinja
12:40 Paul VI - The Pope in the Tempest, serija
14:25 Indeks
15:25 Daj pet
16:25 Magazin nogometne LP
16:50 Cesarica - hit godine
16:55 Rukomet, LP
18:35 Cesarica - hit godine
18:40 Rukomet, LP
20:20 Viktorija
21:15 Ostani uz mene, američki film
22:45 Graham Norton i gosti
23:35 Black Sabbath - Kraj kraja, glazbeno-dokumentarni film
01:10 Simpsoni
01:40 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
15.10.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Rat prije rata: Arhitekti hrvatske neovisnosti, dokumentarna serija

21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Velečasni Brown
00:50 Veterinar Engel
01:35 Dr. Oz
02:17 Dobar dan, Hrvatska
03:07 Dolina sunca, serija
03:52 Sve će biti dobro, serija
04:37 Potrošački kod
05:02 Kod nas doma
05:47 Spone ljubavi

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Pipi duga čarapa
10:00 U drugom svijetu
10:30 Školski sat: Kemija i biologija
11:05 Indeks
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Cesarica - hit godine
12:30 Lorraine Pascale: Kako postati bolji kuhar, dokumentarna serija
13:00 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:37 Moj otac mora umrijeti, američki film
15:07 Metropolis: Rim, dokumentarna serija
15:52 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji Karpati: Od planina do mora, dokumentarna serija
17:35 Auto Market
18:05 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:03 Hlapićeve nove zgode, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Sir Alex Ferguson - Tajne uspjeha, dok. film
21:00 Butler, američki film
23:10 Tabu, serija
00:05 Pozitivan stav, američki film
01:50 Moj otac mora umrijeti, američki film
03:15 Noćni glazbeni program

**UTORAK
16.10.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska

10:20 Veterinar Engel
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Znanstveni krugovi
14:25 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu
21:00 Putovanje prostor-vremenom
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:46 Velečasni Brown
00:31 Veterinar Engel
01:16 Dr. Oz
02:01 Dobar dan, Hrvatska
02:51 Dolina sunca, serija
03:36 Skica za portret
03:46 Glas domovine
04:11 Koktel-bar
05:01 Kod nas doma
05:46 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 U drugom svijetu
10:30 Školski sat: Island - otok vatre i leda
11:35 McLeodove kćeri
12:30 Lorraine Pascale: Kako postati bolji kuhar, dokumentarna serija
13:00 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsh
13:37 Srce neznanca, američki film

15:07 Metropolis: London, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Divlji Karpati: Zauvijek divlji, dokumentarna serija
17:35 Seoska gozba
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:03 Hlapićeve nove zgode
19:30 POPROCK.HR
20:05 Milijarde
21:00 Divlja salsa, britanski film
22:40 Tabu, serija
23:35 Kordon, američki film
01:20 Bitange i princeze
01:55 Srce neznanca, američki film
03:20 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 17.10.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:23 Imperij, telenovela
13:10 Dr. Oz
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Zlatna igla - modna revija zagrebačkih obrtnika

21:03 Preživljavanje: Priča o globalnom zdravlju, dokumentarna serija
21:28 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Velečasni Brown
00:40 Veterinar Engel
01:25 Dr. Oz
02:10 Dobar dan, Hrvatska
03:00 Dolina sunca, serija
03:45 Pola ure kulture
04:15 Skica za portret
04:19 Žene, povjerljivo!
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:20 Pravac na treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 U drugom svijetu
10:30 Školski sat: Kornjaši
11:05 Luka i prijatelji
11:35 McLeodove kćeri
12:30 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsh
12:57 Cesarica - hit godine
13:02 Kriške sira
13:37 Paklena medicinska sestra, američki film
15:07 Metropolis: Pariz, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Divlji Karpati: Doba promjena
17:35 Seoska gozba
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:00 Cesarica - hit godine
19:03 Hlapićeve nove zgode
19:30 POPROCK.HR
20:05 Obiteljski zločini
21:00 Utjeha, američki film

22:45 Most
23:40 Charlie Varrick, američki film
01:25 Bitange i princeze
02:00 Dobro došli kući, američki film
03:25 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 18.10.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Hrapoćuša i vitalac, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:23 Imperij, telenovela
13:10 Dr. Oz
14:00 Dhruv Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju, dokumentarna serija
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
23:50 Velečasni Brown
00:40 Veterinar Engel
01:25 Dr. Oz
02:10 Dobar dan, Hrvatska

03:00 Dolina sunca, serija
03:45 Hrapoćuša i vitalac, emisija pučke i predajne kulture
04:15 Skica za portret
04:19 Klub 7
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 U drugom svijetu, serija za mlade
10:30 Školski sat: Kazalište
11:05 Pozitivno
11:35 McLeodove kćeri
12:30 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsh
13:27 Jedan pas, dvije torbe i velika ljubav, njemački film
15:07 Metropolis: New Orleans, dokumentarna serija
15:52 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Planet Zemlja II: Otoci, dokumentarna serija
17:35 Seoska gozba
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:03 Hlapićeve nove zgode, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Agape, hrvatski igrani film
22:35 Most
23:30 Ludi konj, američki film
01:00 Bitange i princeze
01:35 Jedan pas, dvije torbe i velika ljubav, njemački film
03:10 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Zapisi iz Španjolske

Život turista

III. dio

Vratili smo se kući. Sedamnaest dana je proletjelo i divni praznik je završen. Prvo je izgledalo kako će sve trajati, a onda kao da nam je netko ukrao dane i gotovo. Naravno, mi smo još tamo glavom i srcem i sada se sve vrti oko prepričavanja događaja i dogodovština. Baš mi je sve ovo godilo.

Razmišljala sam je li u redu nastaviti s dijelovima zapisa iz Španjolske i mogu li postati neinteresantni za čitanje i zaključila kako moram nastaviti iz više razloga. Prvi je taj što je to ono o čemu želim pisati, što znači da će takva *Priroda i društvo* mamiti, a drugi i važniji je što ne mogu ostaviti posao nedovršen. Pa to je kao da pustite film (zanimljiv, naravno) i ne dovršite ga do kraja.

Nikad bliže oceanu

Dakle, nakon izleta u španjolska sela, bazanja po muzejima i nepromišljenim doživljajima turista, naši domaćini su nas odveli na sjever njihove lijepe zemlje i to pravac Bilbao. E sad, odmah moram objasniti kako je u mojoj glavi Bilbao imao izgled i šmek malog morskog, da ne kažem oceanskog gradića, u koji ću se zaljubiti i u kom ću spoznati svaki njegov djelić. Naravno, svi informiraniji mogu me slobodno etiketirati kao neobaviještena, jer je to činjenica. Bilbao je metropola kakve nema i on je sve izuzev pretpostavke koja se događala u Goraninoj glavi. Ispričavam se samoj sebi na ovolikom propustu. Dakle, zapis selimo u Bilbao.

Osobna iskaznica kaže da je on najveći grad Baskije. Odmah ću napomenuti da je sve dvojezično, ali ni jedan od ponuđenih jezika nije nama znani engleski, nego su u ponudi španjolski i baskijski koji mu ni malo ne liči. Meni je vrlo interesantno saznati da se Španjolac i Baskijac ne razumiju ukoliko svatko priča na svom jeziku. Dalje, kad zanemarimo jezike, Bilbao je grad u kome se na svakom koraku prepliću stara i nova arhitektura.

Pauk Maman

Pauk Maman

Mercado de la Ribera

Na momente mi se činilo da je malo više urban od onoga što bi se meni moglo dopasti, ali me je odmah u tome razuvjerio posjet starom dijelu grada. Bojim se da ne zbunim osobnim analizama, pa ću se usmjeriti na ono što bi valjalo obavezno vidjeti, uraditi i obići kada odete u Bilbao.

Za obići i nikako zaobići

Tko o čemu, turistički vodiči o *Guggenheim* muzeju suvremene i moderne umjetnosti, koji plijeni svojom postmodernom arhitekturom, muzejskom postavkom ali i skulpturama oko njega. Najveća gužva je oko ogromnog pauka *Maman*, ali nijedna od ostalih nije za zanemariti. Ovoj ogromnoj građevini mi smo odmah suprotstavili ugođaj na *Mercado de la Ribera*. Stomaci su nam bili prazni, a po svim preporukama u ovoj tržnici možete naći sve što je primamljivo na ovom području. Ovo jest prilično skup market, ali tu

možete naći svježeg voća, povrća, ribe, gljiva, sira, kobasica, suhomesnatih proizvoda i svježeg mesa... i naravno *pinčose*, male zalagajčiće uglavnom na komadu kruha s ribom, mesom, povrćem, sirom i u raznim drugim kombinacijama. Naš omiljeni je s inćunima, smrdljivim sirom i nekom marmeladom. Svaki kafić i restoran ima bar nekoliko različitih vrsta *pinčosa* na šanku, pa ih je svakako teško propustiti.

Nije trebalo odmah iz muzeja otići na tržnicu, jer sam time preskočila priču o rijeci Nervión koja vas prati na tom putu, uz koju se nižu parkovi, razdvajaju stara i moderna arhitektura i nižu mostovi od kojih jedan podsjeća na most u San Franciscu, zapravo samo jedan njegov mali dio, dok je drugi most samo za pješake i plijeni svojim krivudanjima. Dalje, nikako nemojte zaobići obilazak katedrale Santiago koja se smatra najstarijom građevinom u Bilbao. Uostalom, pravilo da je dobro izgubiti se u novom gradu je u Bilbao jako poželjno primijeniti, jer sve vrvi od interesantnih mjesta i nikako ne zaboravite na noćni provod. On ovdje ima šmek uz španjolsku glazbu, *pinčose* i fino bijelo vino.

Moram zaustaviti pisanje u nadi da sam ostavila prostora za fotografiju viška jer one uvijek nedostaju za potpuni doživljaj napisanog. Na žalost, priča o susretu najljepšeg mjesta na kojem sam do sada bila će morati pričekati neki novi prostor, što i nije tako loše jer ću upravo njome moći zaključiti zapise iz prelijepe Španjolske u narednom broju.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

ЖКП "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuземство: 1000 dinara godišnje
- * Inozemство: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL, SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Poštovane građanke i građani, Hrvatice i Hrvati,

koji ste svojim potpisom pružili podršku našim elektorima, u ime Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i liste hrvatskih udruga i pojedinaca „Hrvati Zajedno“, koja je na ovim izborima pokazala kako odista možemo puno toga učiniti Zajedno, želim vas obavijestiti da je prikupljen dovoljan broj potpisa za elektore kako bi se pristupilo izboru za IV. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća. Hvala vam velika na očitovanoj podršci!

Ostanite i dalje ne samo promatrači ishoda, već aktivni kreatori zajedničke budućnosti Hrvata u Srbiji, kao što ste sada, svojim potpisom potpore to i posvjedočili. Budite i dalje dionici kulturnih priredbi, prisutni u sustavu obrazovanja, informirajte se o događajima u medijima na hrvatskom, te svojim konstruktivnim idejama (p)ostanite aktivni dio zajednice.

U nadi i vjeri zajedničkog građenja naše bolje budućnosti, srdačno

Tomislav Žigmanov
predsjednik